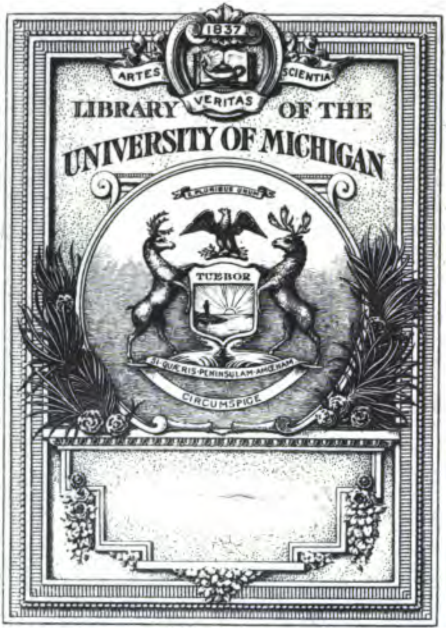
[illegible]

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

SAMLADE SKRIFTER

AV

VERNER VON HEIDENSTAM

HELIGA BIRGITTAS PILGRIMSFÄRD

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

HELIGA BIRGITTAS PILGRIMSFÄRD

AV

VERNER VON HEIDENSTAM

FJÄRDE UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1912

I.

Nedanför Rökneöarna i norra Vättern står en klippa, som heter Skärvesten, och som mitt i vågskummet är gränsmärket mellan svears och göters riken.

Ingenstädes breder sig Vättern ödsligare. Jag ser ingen gård, ingen fiskarkoja, och det kan gå timmar om, innan något segel dyker upp över den tomma vattenspegeln. Den östra stranden, som ovanför Grennas trädgårdar tvärbrant reser sig till betydande höjd, breder sig norr om Omberget till ett lågland, vilket på avstånd blir ett med vattnet. Vid klart väder kan jag urskilja slottet i Vadstena och klosterkyrkan, palmkyrkan, vilken med form av ett helgonskrin höjer sig i synranden som ett blåsvart skär och därför av folket kallas Blåkyrkan. Ibland när vinden är gunstig och stilla tror jag mig höra klockringningen från Vadstena, men alltid så svagt, att jag icke kan avgöra, huruvida det endast är ett spel av min inbillning. De enda bestämda ljud, som nå örat, äro måsarnas skrik och det bubblande vattenplasket. Vätterns fiskar bli gamla, skriver på sjuttonhundratalet Hammarsprästen Daniel Tiselius, ty vattnet är

»rent fijnt och utharbetat», och just ordet »utharbetat» är det riktiga, ty varje böljeslag brister sönder i ett oändligt antal små melodiska knackningar liksom av mjuka korkhammare på en glasharmonika. Även med förbundna ögon och utan vetskap om var jag befunne mig, skulle jag genast kunna skilja Vätterns vågplask från alla andra sjöars. Vågorna träffa stranden ojämna och snabba och sjunka tillbaka utan rossling och suckan men med en hel yster liten melodi av kluckande eller sakta småsjungande ljud. Det finns hela tiden en viss återkommande tonskala nedifrån och uppåt, och sedan åter nedåt, men innan den fullt hunnit avslutas, instämmer redan nästa brådskande vågslag. Det gör mig längtande i sinnet, när jag lyssnar till denna sorglöshetens lek. Djupt i det källklara vattnet ser jag de slammiga rullstensblocken och sjöns blånad och de högläntа kusterna föra mina tankar till Odyssevs' örike i det sydliga havet.

Det vilar över Vättern en storhet i linjerna och en ljus öppenhet, som annars sällan möter oss i våra bygder. En enda sommarsky framför solen kan dock plötsligt svartmena hela sjön och komma vågorna att sjuda. Vättern liknar en kvinna, men en häftig och stridslysten, som mitt under sin friska och svala munterhet plötsligt springer upp i vrede. Då avstannar leken och några ögonblick råder tyst väntan. Det finns ingen vind, fast sjögången redan begynt. Närmar sig en skeppare med sin skuta, hänga och slå de slappa seglen, än åt den ena sidan, än åt den

andra, allt efter båtens krängningar och styret är så gott som till ingen nytta, så att han måste sticka ut åran. Han ser sig vaket omkring som väntade han försåt från alla sidor och på mitt tillrop svarar han med en torr och ordknapp varning och berättar om virvlar och vattenskott eller andra underjordiska förebud om storm. Allt tätare flocka sig molntapparna framför solen liksom hölle hon dem fast, och vid synranden, just där Visingsö bör ligga, hägrar en rad av dunstbilder, som gestalta sig till en simmande stad med hus och vallar och torn. Jag igenkänner icke det Visingsö, där jag under augustiaftnarna, när ljusen tändas på motsatta stranden, tror mig sitta vid inloppet till Korint och nästan väntar att få se eldflugor i buskarna. Det är icke bara det Visingsö, varifrån bönderna buro Magnus Ladulås' kista över isen och som nu sover på det ödsliga insjöhavet med sin i ruiner fallna högskola och ett drunknat kungaslott vid vardera udden. Det är den urgamla huvudstad, som där borde ha blivit byggd till ett svenskt Moskva, långt avsides från de nya köpmansstäderna vid kusten. Husen stå på pålar ända ut i vattnet, vittrande och sällsamt målade, och hur stilla måste det icke vara där inne på de gräsbevuxna torgen och gatorna, där var brunn skuggas av ett valnötsträd och där konstnärer och lärda med sina papper och böcker vandra kring bland en gammaldags befolkning! Jag kan räkna korsen och helgonbilderna, som glimma på kyrkorna, och flaggan på tornet är icke den blå och gula utan det standar, som Birger Månsson satte

i framstammen på sin snäcka, då han drog på korståg mot tavasterna.

Knappt har den dock rest sig, den huvudstad, som vi aldrig byggt, knappt har Visingsstad flutit mig så nära, att jag kan urskilja drakhuvudena på sjöbodarnas gavlar, innan tornen börja luta och husen gå upp i brunaktig rök. Den rullar framåt utefter kusten och ur de rörliga dunstbilderna kan jag efter hand framlocka alla de syner, som rinna mig i hågen. Jag ser bönderna släpa fogden Jösse Eriksson ur Vadstena klosterstuga, på isen nedanför slottet håller den barske Vasahertigen herredag, och när dunsterna slutligen skocka sig till lummiga träd, dansar Aurora Königsmark på Medevi äng. Likväl vet jag hela tiden, att allt detta bara är en lek, vilken söker härma det nyss så bekymmerslösa böljeplaskets nyckfullhet, och att jag i själva verket redan tänker på något helt annat och sitter väntande, full av längtan och på samma gång nära nog av fruktan. Den första vindilen har redan lagt skepparens skuta på sidan, så att skummet yr, och allt säger mig, att hon nu är i antågande, den stränga gamla kvinnan, som med sitt dok ännu sitter i Vadstena vapen och som är för Vättern vad kung Gösta är för Siljan. Allt som stormen blåser upp, närmar sig hennes skepnad över det askfärgade vattnet och brådstört bärgar jag mitt segel och söker lä bakom Skärvesten.

Från stranden väster om Rökneöarna utskjuter en udde, som har form av en hammare med två hästöron på hjässan. Vid det smala näs, som sam-

manbinder denna udde med fastlandet, anlade Närkes lagman Ulv Gudmarsson en gård, vilken efter honom blev kallad Ulvs hammare eller Ulvshammar och norr om boningshuset uppförde hans hustru fru Birgitta Birgersdotter en träkyrka. Under tidernas lopp har kyrkan blivit ombyggd, och klarbärsträd och syrener trycka nu sina blommor mot rutorna, men utanför ligger än i dag den sten, av vilken den stränga frun betjänade sig, då hon steg till häst. Hennes namn bor icke lika träget på folkets läppar nu som förr, men ännu i min barndom hörde jag äldre personer i bygden tala om henne nära nog som hade hon ridit sina färde aftonen förut. De berättade, att då hon en gång efter slutad mässa redan hunnit ända till sjöstranden, drog hon sig till minnes, att hon i kyrkan hade hört någon nysa utan att själv tillfoga ett gudhjälp. Genast red hon tillbaka in i kyrkan ända fram till altaret och uttalade sitt gudhjälp med hög röst. De menade nog, att det var ett tecken på hennes stränghet mot sig själv, men nästan beständigt nämnde de henne med bävan. Där hon kastade sitt ridspö, uppsköt genast en lind, och till Vadstena red hon tvärs över sjön på öppna vattnet. Under höstkvällarna, när ljusterelden gled utefter vassen och fiskaren böjde sig över båtkanten med hatten djupt neddragen och det sexuddiga spjutet lyft till hugg, utpekade allmogen i vattnet de brinnande hovspåren efter hennes häst. För mig blev hon en skymningssaga, ett spöke, en naturande, om vilken jag helst ville höra talas, när jag satt framför brasan, glödhet om pannan men iskall ut-

efter ryggen. Ännu vid ljusan dag tänkte jag sedan på henne, när jag såg sjön sträcka sina skogiga armar mot söder, där solvägen leder över vattnet bort mot det okända och lockande. Den mörka ryttarinnan och den gåtfulla sjön med sina underjordiska hemligheter, sina kringsvävande syner, sin hastiga vrede, blevo för mig ett och samma väsen. Vätter betyder troll, sjörå, men för mig betydde det ordet Heliga Birgitta.

Aldrig har hon heller kommit mig närmare än en vinterdag i skumningen, då jag ensam befann mig långt ute på isen ända vid Skärvesten. Det var så stark snöyra, att jag ingenting såg av de omgivande stränderna och det blev allt skummare. Jag kunde icke urskilja något annat än den svarta klippan, vilken i snöyran tycktes få liv och röra sig och kom emot mig likt en ryttarinna med pösande kappa. Ovillkorligt tog jag ett steg åt sidan och runt om i blåsten trodde jag mig höra de gamla orden:

— Heliga Birgitta, bed för oss!

II.

Det hade snöat i två dagar och Tivedsbönderna, som med sina vedforor begivit sig över isen till den skoglösa Vadstenabygden för att tillbyta sig spannmål, voro åter på hemvägen. De hade redan hunnit till Skärvesten, och inne i snöyran satt vintersolen som en rödglödgad hjulring omgiven av dammvirvlar. Slutligen omtöcknades hon fullständigt och skymningen föll så grå, att de eftersta bönderna icke längre kunde se den första släden, som var lastad med brädstumpar, ämnade till brygga, om man skulle träffa några öppna råkar. Körkarlarna sjöngo, de rykande hästarna gnäggade emellanåt gällt och spetsade öronen efter svar från hemmet och medarna halkade ljudlöst genom den nyfallna snön.

Med ens stannade alla slädarna och luvorna strökos av. Norr ifrån kom i starkt trav en mörkklädd ryttarinna och det vita lärftet under doket var det enda, som utvisade var ansiktet var att söka. På vardera sidan om henne red en kyrkans tjänare med stålhandskar och svärd hängande vid bältet och den ene tillropade folket:

— Guds frid, västgötamän, dannemän! Är vägen god till Vadstenalandet?

— Var trygg, du far, svarade närmaste körkarlen. Ingen blankis, inga råkar. Bara att följa slädspåret.

De andra bönderna viskade: Det är fru Brita, som varit på Ulvshammar och gjort upp räkenskaperna efter salig herren... och då var det nog lik så gott för oss att sitta på vedlasset, för hon lägger, Gud tröste, inte fingrarna emellan.

— Salig herren fick nog i livstiden känna piskraggen utefter axlarna, sade den eftersta, som stod bakpå släden.

De ridande fortsatte med ökad fart och tövattnet som samlats i medspåren, gjorde dessa mörka, så att de likt två snören visade vägen över snön. På alla sidor bredde sig nu Vättern, nattlig och öde och en klagande ton som från någon ensam fågel ljöd ibland avlägset ur isen.

— Vi hinna inte Nässja uddar, innan det ringer i vård, fortsatte den högra ryttaren, och ditöver är det ännu tre mil. Västgötarna äro snällt folk, fast illmariga och näriga, men det sägs, att stigmännen från Närkesbergen nu stryka kring på sjön. Fast kung Magnus stiftar lagar, blir det ingen frid i landet.

— Magister Mattias, svarade den andra ryttaren, som hette Petrus och var föreståndare för Helgeandshuset i Skeninge. Du är lika bevandrad i svärdets konst som i stjärnkunskap och i arabernas visdom och fast jag är klen fäktare, skall

inte heller jag svika, om det gäller, men fru Birgitta brukar ha tur i sina företag.

Då Birgitta alltjämt förblev tyst, avstannade samtalet och snön föll nu i så stora flockar att även slädspåren försvunno. Ryttarna litade dock på sina springare och när efter ett par timmars sträng ritt Birgittas häst började gnägga, förstodo de att land var nära. Några granar framskymtade och vägen steg i en brant backe.

— Kära fru, vi ha kommit längre söderut än ämnat, sade magister Mattias, och hellre än att söka oss fram till Vadstena kunna vi övernatta i Örberga och sedan i morgon tidigt fortsätta till Alvastra kloster. Låt mig nu rida först.

Snart stannade de framför en fästningsliknande byggnad och de igenkände att det var Örberga kyrka. Några hyddor lågo vid sidan, men de tycktes obebodda och övergivna. Magister Mattias steg av och bultade med svärdsfästet på den järnbeslagna porten. En lucka öppnades varsamt uppe i tornet och magistern ropade genom mörkret: Ulv Gudmarssons änka och två kyrkans tjänare begära härbärge över natten. Frukta er intet, vilka ni än äro.

Steg bullrade i tornet, den långa träbommen sköts in i väggen och klockaren och hans båda drängar gläntade på porten. Han stack ut en tänd fyrsticka och lyste prövande på främlingarna, men i andra handen höll han en yxa.

Magister Mattias sköt upp dörren med skuldran och så snart de andra suttit av, ledde han in

hästarna i vapenhuset och band dem vid järnöglorna i väggen.

Klockaren, som var lång, smal och hade grå skäggbotten på de insjunkna kinderna och blodröda händer. Han följde Birgitta med misstrogna och skrämda ögon. En smula lutad sträckte hon de halvlyfta armarna fram för sig och skyndade i olika ärenden fram och åter med små korta och nästan ljudlösa steg. Knappt såg han henne stå mitt på golvet, innan hon redan åter befann sig bakom hans rygg eller ända borta i hörnet, och doket hängde så djupt ned, att det alldeles beskuggade ansiktet. Hon spände själv lös sadelsäcken och begynte packa upp böcker och täcken och under tiden mumlade hon:

— Var är kyrkoherren... Alltid i staden, där hans vördighet har det lugnt och säkert och kan leva kräsligen... Aldrig hos sin hjord, när nöd och faror lura. Är det då ute med all ordning! Tvag dig nu, magister, och sjung oss en mässa, till tack för lycklig färd, ty mitt hjärta längtar. Stor oro ansatte mig under ritten... men det var ingalunda för stigmännens skull.

— Du talar dunkelt, svarade magister Mattias, men då hon icke tycktes höra honom, vände han sig till Petrus och sade helt sakta: Vår lilla silkesråtta har nu så mycket att styra med, att för oss blir det snart ingenting övrigt att beställa.

Birgitta gav klockaren ett tecken att lysa henne upp i tornkammaren och, sedan han hade tänt flera nya fyrstickor och stött fast dem i fackelhållarna på muren, närmade han sig ängsligt och mot-

strävigt. Trappan var så trång, att båda icke kunde gå i bredd, utan han måste stiga före, men, när de hade hunnit ett stycke, skälvde han till, och vände sig åt sidan. Fukten droppade ur det låga valvet, som några steg nedanför honom försvann i mörker, men han höjde blosset och lyste på Birgitta. Till sin häpnad såg han det vänaste anlete.

— Ja, sade hon utan att höja ögonen, jag är mor Brita, som ni alla så frukta. Gack!

Håret var dolt under den stramt åtknutna lärftsduken, men ljuset föll klart över de välvda ögonbrynen, den böjda näsan och den lilla bestämda munnen, och kinderna voro bleka av fasta och vaka.

— Så är hon också Sigrid den fagras dotterdotter, tänkte klockaren men skakade undersam på huvudet, medan han fortsatte vandringen upp till tornkammaren.

Den var hög och stor och mitt på golvet låg en uppstaplad hop av stenar, ämnade till slungvapen. Spjut och bågar stodo utefter väggarna och i hörnet stod en spis med en kokande kittel.

Hastigt och tyst började Birgitta skifta de olika ting, som hon burit med sig i famnen. Vid ena väggen bredde hon ut två täcken till bädd åt sina båda följeslagare, men det tredje täcket rullade hon samman till en kudde vid väggen mitt emot och där ställde hon också sina böcker. Alla hennes åtbörder voro, oaktat sin snabbhet, värdiga och behärskade, ibland till och med högdragna. Hon förde den smala handloven på ett sätt, som genast visade att hon icke var av folket, utan att hon

ofta sällskapat med de franska kvinnor och italienska dansmästare, vilka lärde drottning Blankas tärnor deras på samma gång mjuka och avmätta hållning. Hon gick till spisen och såg i kitteln och tillsade klockaren att framduka den välfägnad han hade att bjuda och att barmhärtigt också sörja för hästarna. Allt gick så fort och stilla att klockaren, då han ville hjälpa henne, beständigt blev några steg efter. De frostbitna armbågarna stucko fram ur hans kåpa, när han plockade vedpinnarna under kitteln, och då han skulle böja sig för att blåsa i glöden, såg han sig om.

— Nu försvinner hon igen i trappan som en skugga, stammade han och makade kalotten i ring över hjässan. Om jag begrepe det bittersta! Först hård och sträng, så att hon kan få en biskop att darra... Sedan vän och blid under de nedslagna ögonen... Just så måste trollet se ut i skogen. Och så går hon inte på hela foten utan på tå som vore hon rädd att väcka någon. Nej, den kvinnan gör mig ängslig till mods. Helge Erik, bevara oss i denna ovädersnatt!

Han gjorde korstecknet och såg sig alltjämt omkring i den halvmörka kammaren.

Nere i vapenhuset hade dörren nu blivit öppnad till kyrkan, där de båda halvbrända ljusen tändes på Vårfrualtaret. Fader Petrus sjöng under mässan en stilla hymn, som han själv författat, ty han var musikus. Från kyrktaket hängde fisknät, mjärdar och tackel, och himladrottningens arma beläte hade ingen annan prydnad än en dammig krans av lingonris, men när Birgittas stämma, däm-

pat och sakta föll in och svarade fader Petrus, fröjdade sig magister Mattias, som dröjde vid dörren, och han glömde att knäböja. Han var en reslig man med brun och ådrig hals och nedåtböjd örnnäsa och han försjönk i så lärda tankar, att han först vaknade upp, då allt var slut och han hörde Birgitta säga:

— Fast få personer i världen voro med om den mässan, hade dock hela himmelens härskara och själarna i skärselden sin tröst därav. Heliga anda, hänryckningens anda, kom och lys över min väg och lär mig att likna de män och kvinnor, vilka jag nyss hörde sjunga med oss i höjden. Glödga mitt högmod i ångest, så att det kan omsmidas till ditt ljungande svärd. Allt vill jag offra, allt fördraga. Låt mig mista hem och vänner, låt mig mista gods och guld. Från nu vill jag vända all min iver mot de andliga tingen... Du har det rätta sinnet, Petrus, barnasinnet, fridssinnet, som upptänder andra. Vill du bli min magister och biktfader efter Mattias? Han har tröttnat på mig och tänker följa kung Magnus på det nya korståg, om vilket jag förutsäger olyckor.

— Till världens gräns vill jag följa dig, om Mattias det medgiver.

Magister Mattias suckade tungt.

— Syster och fru, sade han. Jag har lett dig på kunskapens stig ända till tvivlets brant. Jag talade med dig om de italienska och latinska skalderna. Jag lärde dig, att helgonbilderna äro dött trä och att de heliga fäderna endast voro människor, som kunde misstaga sig, och jag lade

böckernas bok i ditt knä och satte mig sedan att uppteckna, när du profeterade. Trött är jag inte, men vi ha kommit till ett vägskäl, och du vill inte längre ha några motsägare bredvid dig utan mjuka sinnen. Jag kan inte följa dig på den vådliga stig, som du nu väljer, men denna skilsmässa överlever jag aldrig. Jag tänker på den stundligen och den gnager sönder all min själafröjd, ty vår vänskap var ljuvlig, och nu längtar jag till larmet under korsfanorna. En sak fordrar jag likväl av dig, mitt skriftebarn, innan jag nedlägger mitt gamla kall. Bikta och säg vad som nyss under ritten kvalde ditt sinne.

Hon stod mellan de båda männen med nedslagna ögon och huvudet en smula lutat åt sidan som det var de högborna kvinnornas sed.

— Nej, nej, inte nu, svarade hon och, moder till vuxna barn, kände hon ingen förlägenhet inför männen utan fattade deras händer med en stridskamrats frimodighet. Innan jag går till sömns vill jag tillstå allt, men grumla inte nu min lycka med så tunga tankar och tala inte heller nu om skilsmässan... Magister, giv mig lov att slå upp ögonen och vara glad!

— Det vare dig tillåtet för i afton!

Hon såg upp med en nattfågels stora ögon vilka tycktes genomtränga mörkret och urskilja allt det, som doldes för de andra.

— Detta är min sista kväll, innan jag begynner den nya vägen. Det är rastestunden vid vägskälet. Låt oss nu spisa samman!

Hon tog dem med sig till tornkammaren, där

brasans låga slog högt upp om kitteln, och alla satte de sig ned kring välfägnaden, som klockaren dukat fram på golvet. Själv fyllde han sleven vid kitteln och räckte den i sina blodröda händer först till Birgitta och sedan till männen. Snön yrde in genom den otäta luckan och strödde en strimma av fint glitter ända fram till hennes fötter, men hon aktade icke på kölden.

— Ofred råder, sade hon, stigmän tåga, höstabbarna brinna. Skam och vankelmod sitta i kungaborgen. Frid och vett måste spridas över landet, klosterfolk pränta och predika på god svenska, som menigheten förstår, och Kristi rike bli verklighet. Därtill skall det kloster byggas, där jag enligt Guds löfte själv blir nunna och moder... Jag ser, att ni frysa, magistrar. Här har jag en bleckflaska, som lönar att öppna. Det är gott vin. Drick, kära vänner, det förmenar er ingen.

Hon drack ingenting själv utan fyllde tennbägaren åt de andra och så snart de hade tömt den, ställde hon den omvänd på golvet och skruvade locket på flaskan.

— Om klostret talade vi. När gjorde vi annat! Måste jag än gå till Rom, skall jag inte förr vila än jag får klosterbrevet stadfäst. Men påven Klemens är Lucifer på tronen och nog vet jag vad som lär komma honom att tveka. Det är vår tomma penningpåse och den tanke, som är oss kärast, tanken att det skall bli ett samkloster för både kvinnor och män.

— Den tanken har jag alltid kallat vågsam, svarade magister Mattias.

Birgitta kastade huvudet tillbaka och slöt handen med en snabb rörelse.

— Och om både du och allt manfolk i landet ropar nej, skall det ändå bli som jag säger.

— Slå ned ögonen! befallde magister Mattias. Ännu en stund är du mitt skriftebarn och jag återkallar mitt löfte.

Birgitta lydde genast, men med ett friskt och frimodigt leende.

— Din stränghet, magister, har alltid varit mig hälsosam... men ett samkloster blir det likafullt. Vart skulle jag väl själv ha hunnit, hade jag inte dagligen haft er män i min närhet? Hur satt jag inte vid bordsändan och lyddes, när ni talade! Vad bryr mig den smälek, som följt mig, därför att jag alltid helst stannade hos er! I tukt och sedlighet skall den nya vingården anläggas och till trädgårdsmästare vill jag sätta en abbedissa, ty ingen kan ömmare sörja för sina barn än en kvinna. Ofta i mina syner hör jag redan det nya klostrets klockor ringa över Vadstenaviken. Män och kvinnor, sjunger klockan, så att det ljuder långt in i skogarna, män och kvinnor! — Det är gamla mor Britas stämma, som ropar och förmanar er, I onda, ty smekas och träta det kunden I, men gemensamt tjäna den evige guden, det kunden I aldrig.

— Nådiga fru, gör mig värdig att följa dig! sade magister Petrus, men sakta och mest för sig själv.

Måltiden var nu slut och var och en gick till sitt sovställe. Klockaren, som stött av träskorna, tassade ännu en stund barfota fram och åter och hällde vatten på glöden under kitteln, men slutligen kröp han samman i vrån vid spisen. Snart hördes de sovandes andedrag genom tystnaden och med det hoprullade täcket under armbågen öppnade Birgitta den närmaste av böckerna. Den hette Jungfruspegeln och hon försökte att läsa, men bokstäverna stodo stela och livlösa på bladen. Teodora och Peregrinus samtalade som två dövstumma, ty hon såg dem framför sig, men hon hörde icke deras ord och hennes egna tankar gingo andra vägar. Då ställde hon åter ifrån sig boken och släckte den sista fyrstickan, som satt i muren över hennes huvud och ur vecken på kåpan framletade hon rosenkransen. Hon mindes hur hennes fader Birger Persson, lagmannen över Tiundaland, som var händig i att förfärdiga beläten, själv hade uthamrat silverkrucifixet framför vinterbrasan på Finsta gård, medan han satt och berättade om sina fäders vallfärder. Det rådde nu djupaste mörker i tornkammaren och hon prövade att tänka på Heliga gravens stad, men hon visste, att det fanns en, som ännu icke hade somnat.

— Magister Mattias, viskade hon, sover du?

— Nej. Jag väntar på din bikt.

— Så hör mig då, magister. Åt den himmelska kärleken och rättfärdigheten vill jag hädanefter helga mitt liv, men hela dagen har jag plågats av

bitter saknad och längtat till gravstenen, där min husbonde fått sitt vilorum. Jag födde honom barn och jag fostrade dem och de blevo täckeliga och goda... och jag älskar dem alla.

III.

Munkarna i Alvastra hade läst gratias och kommo i rad från kyrkans låga sidoport. De satte sig på bänkarna utefter sovhusets södra vägg, där vintersolen gassade, och några av dem blundade och nickade. Yrvädret hade virvlat bort mot norr. Där fanns ej moln på himmelens gröna kupa. De av frost och snö lummiga bokarna bredde över den frusna klosterdammen skuggor, som minde om sommartid, och vid Vätterns synrand, där is och himmel möttes, urskildes likt små klippstycken de halmkojor eller »länor» i vilka Ombergstraktens fiskare sutto på sina kälkar och metade lake.

I den närmsta halmkojan befunno sig magister Petrus och Birgittas son herr Karl, vilken föregående dag hade anlänt till klostret i hennes följe. Han vek upp ringbrynjans ärmar för att bättre kunna sköta metreven, och de långa sporrarna skrapade i isen. Håret som fladdrade om hans unga och välbildade ansikte skiftade i rött, och näsvingarna darrade. Han talade häftigt och andfått som hade blodet ännu sjudit efter den vilda ritten.

— Upprorsstandaret kan jag resa mot kung

Magnus, sade han, och griper han sin krona och flyr, har jag guld och stenar till en ny... Men när jag står inför mor, då sviker mig målet. Jag tror hon skulle kunna taga och risa upp mig så vuxen jag är. Jag red till Ulvshammar och till Örberga för att hinna kapp henne och tala förnuft... och när jag i sporrsträck nådde henne nedanför backen vid Omberget... nå vad tror du jag gjorde, magister? Jo, jag steg av och kysste hennes hand och teg vackert... Och nu sitter jag här och draggar lake... Om det åtminstone vore fråga om att klubba lake på klaris, det är en mannalek.

— Därför säger jag dig, sluta upp med fisket, herre. — Lovprisad vare jordens fägring på denna solskensdag, men jag ser, att vattnet bubblar i vaken och att garnet börjar driva och det bebådar, att inom mindre än en timme kan hela sjön gå upp. Fräls dig sedan om du kan.

Från magisterns vaxbleka ansikte lyste beständigt en sådan själens glädje och förnöjsamhet, som hade aldrig ett sorgemoln dragit över hans tankar. Detta förtörnade än mer herr Karl, så att han talade i vredesmod.

— Det finns i hela riket ingen så hatad som mor. Alla helvetets djävlar plockar hon upp och kastar rakt i ögonen på både riddare och biskopar. Skall hon nu också riva modershjärtat ur bröstet och föröda sin egen ätt? Mina systrar gör hon till nunnor eller beguiner. Cecilia sitter i Skeninge kloster, lilla Ingeborg blev samman med en gård bortgiven till Riseberga och syster Karin, det

hjärteglada barnet, lockar hon mitt på själva bröllopsdagen att avlägga kyskhetslöftet... Men själv bor hon i ett manskloster! Må sjön bära eller brista, jag hittar nog alltid en isflake att stå på, men gå hem du, magister, och hjälp Mattias att tala med kvinnan. Han har givit mig det vänlöftet att i dag taga bladet från munnen.

Magister Petrus lyfte över skuldran den ena håven, i vilken två lakar redan sprattlade.

— Aldrig, stränge herre, ämnar jag uppsätta mig mot hennes fromma vilja, sade han och gick inåt land.

Medan han ännu var på väg, uppstod ett avlägset dån och söderut i solskenet begynte isen att trögt och tungt lyfta sig i vågor. Allt närmare ljöd bakom magistern det ojämna och växlande bullret. Det var våren! Det var våren, som kom söderifrån med en vit molntapp framför solen och två långa sneda strålar, vilka ilade framåt över vågskummet, medan isstyckena stötte samman och klingade som klockringning från spridda kyrkbyar.

När magistern hade klättrat uppför strandklipporna, tog han av på en gångstig, som nedanför klostret ledde till ett långsträckt trähus med torvtak. Det var tätat mellan stockarna med mossa och länge sedan grånat av vind och väder och på jordbänken vid ingången sutto en rad av tiggare och sjuka. Han stannade på tröskeln och räckte håven till en slätkammad tjänstekvinna, som stod och blankade kittlar med aska och sand.

— Detta är för vår nådiga fru Brita till faste-

dagen. Måtte gåvan bekomma henne lika gott som den är väl unnad! Men säg nu också hur hon befinner sig och om jag kan träffa henne... ty jag älskar henne.

Tjänstekvinnan svarade:

— Väl ha vi alla orsak att med henne begråta vår salig husbonde, ty han var en god herre, men den änkesorgen blir hennes egen ofärd. Hon har slutat både att sova och spisa. Hela morgonen låg hon timme efter timme på knä vid salig herrens griftsten i kyrkan och så fick hon en av sina syner. Nyss blev hon hemburen och då var hon alldeles livlös och stel. Gå fort dit in, magister!

Magister Petrus lämnade från sig håven och steg förbi tvättkar och bunkar; men han var ännu så bländad av snöglittret, att han måste leta en god stund innan han hittade dörren till sovstugan. Där inne doftade det starkt av enriset på tegelgolvet, och klädd i en grov vadmalskåpa med knutrep om livet låg Birgitta på en skinnfäll mitt under vindögat. Vassa halmstrån stucko ut ur huvudkudden och nu, när klädet och doket hade fallit av, syntes det att hennes hår redan var tunt och starkt grånat.

Litet längre bort vid härden satt hennes väninna fru Ingeborg av Dannäs mellan två korgar med trådnystan och sömmade. Om pannan hade hon ett guldband med platta gröna stenar, en tjock svart fläta hängde ned över vardera axeln och hon var så storväxt och hade så kraftigt breda armar, att hon liknade någon av kvinnorna i kämpasagan.

Magister Mattias stod tätt innanför dörren,

så att magister Petrus icke kunde komma förbi honom utan sträckte sig endast fram bakom hans rygg och mumlade helt försagt:

— Syster och fru, nu är våren kommen!

Birgitta strök över högra sidan av hjässan, men då magister Mattias steg fram för att hjälpa henne upp, skyndade hon att själv resa sig. Så länge hon var blek, tycktes hon trött och gammal, men hon skiftade hastigt färg och blev skär om kinderna. Det kom sig av att hennes skinn var tunnare och genomskinligare än andras, så att man kunde se hur blodet steg eller föll allt efter som hon rörde sig eller ömsade tankar.

— Våren, sade hon, ja, nu är våren kommen till mitt hjärta. Jag har ridit till mina gårdar och avslutat räkenskaperna, så att jag inte längre behöver kvälja mig med dylika ting utan kan skifta arvet mellan mina barn och själv bara behålla en nödig andel till livsuppehället och till mina fattiga.

Hon drog ringen av fingret och betraktade den tyst och länge.

— Han var mig en god och trofast make, sade hon stilla, och jag älskade honom som mitt eget liv.

Magister Mattias ställde sig framför henne och svärdet och stålhandskarna hängde ännu vid hans bälte.

— Sanna ord, Brita-mor! Ulv var en hjärtans god herre, om än med en människas svaghet. Snabb i ord och löften, men riddare från sporrarna till hjälmhuvan. Som ett barn fröjdade han sig åt sina munderade hästar, och när han drog på jakt, sjöng han, så det klang över moarna.

— Det var dock all min traktan att vända hans håg från det fåfängliga.

— Droppvis kramade du glädjen ur hans själ. År efter år tvang du honom att böja sig under din viljas stränghet. När jag sista gången gästade Ulvåsa, nändes han inte längre som förr dröja i vänners lag till sena natten utan smög sig modstulet undan. Den starke mannen sjönk ihop och hans kropp blev ett rov för tärsot och smygande febrar, men han skulle ha vunnit hälsan åter, om du bett honom att dröja i gillet eller att rida ut i markerna på äventyr som det var hans sinne... I stället spände du av honom bältet och förde honom hit till klostret, där han nu slutat sina dagar som renlevnadsman, om han också aldrig hann att avlägga löftet. Han... renlevnadsman! Det skar mig i hjärtat att se honom sådan han här gick ibland oss, en skugga av den forne ryttaren och mästerskytten, främmande för sig själv, lallande dina ord om en vunnen ro, som han inte kände. Han älskade dig och han gav dig allt... och du tog.

— Han var ett världens barn, men han dog försonad.

— Försonad, säger du! Ditt namn inblandade han i sina sista böner. All hans gamla kärlek till dig vaknade, när han skulle skiljas hädan. Han mindes de lyckliga stunderna, då du hade varit honom nära. Du hade varit hans livs liv och ångest sargade honom vid tanken, att du en gång skulle kunna glömma honom. Du viskade till honom om rättfärdighetens krona, men han yrade om kro-

nan som du bar på bröllopsdagen, då småtärnorna strödde majblommor på grifthällarna under era fötter. Med brustna ögon famlade han efter ringen på ditt finger och stammade om, att hans kärlek skulle överleva döden. Jordelivet är skymning, sade han, men den enkla händelsen att jag mötte dig och blev ett med dig lyser in i min själ lika ljuvligt som den höjda och av guldstrålar omflammade hostian... Fastän själv renlevnadsman dristar jag mena, att det var stora ord.

— Så talade nyss i en ljus sky till mig Kristus: Om du intet åstundar utom mig, om du försmår allting för min skull, icke blott barn och föräldrar, utan heder och rikedomar, så skall jag giva dig den dyrbaraste och skönaste lön, ej guld eller silver, utan jag skall giva mig själv såsom lön och morgongåva. Ditt hjärta skall vara i mig och upptändas av kärlek till mig liksom det torra riset tändes av elden och jag skall bliva i dig, så att alla världsliga ting skola varda dig beska och köttets lustar såsom etter.

— Och om den stämman var ditt eget högmods?

— Du förstår att urskilja andarna, Mattias, viskade magister Petrus och fattade honom vid bältet. Har du inte själv vittnat och sagt, att Kristus korat henne till sitt verktyg och att han skall bliva henne när till hennes sista dag! Ute på sjön, som nu bräcker sina isar står Skärvesten som ett naturens märke mellan de svears och göters riken, men var står skiljestenen mellan människors och Guds?

Mattias sköt honom ifrån sig och gick ännu ett steg fram emot Birgitta. Han grep henne om handloven samt tryckte ringen ned på fingret och slöt igen hennes hand, men hon gjorde sig lös.

— Inte så, magister, inte så!

Hon steg åt sidan och strök av ringen, så att den föll i enriset på golvet.

— En börda var mig den ringen med sina minnen om svunnen glädje och om min jordiske brudgum. Nu vill jag glömma.

Magister Mattias tog upp ringen och satte sig bredvid fru Ingeborg på bänken.

— Glömma... säger du. Kan du också glömma Bengt, sonen din, som du förde hit till detta allvarets rum? Minns du hur det älskliga blomstret förtvinade och hur fågelkvitter fyllde cellen medan dödsskuggan lägrade sig över barnapannan? Hör mig ännu en gång, nådiga fru, som i de gamla dagar, då du späkte dig i lönndom men till det yttre prövade att böja dig för människorna! Ju mer världen går dig emot, dess hårdare blir du, och därför passar nu inte heller längre jag att tjäna dig. Du vill ha trälfolk omkring dig. Kommer du ridande på vägen, så blir man inte längre glad att möta dig. Den stränga frun, det är nu ditt namn. Och ändå... hur blint se inte människorna! Varför skall en sådan villfarelse mumlas från mun till mun över hela landet? Vore du bara den härsklystna och äresjuka kungafränkan, hur skulle du väl då ha blivit så kär för oss alla, som stå dig nära? Du minner mig om en riddare, som jag mötte i en slaktning. Han bar

en rustning, vilken var så svart och jättelik att blotta anblicken ingav bävan. När jag hade fällt honom och lyfte av hans hjälm, låg där en halvvuxen yngling med de friskaste barnakinder, och hans spensliga kropp förmådde inte på långt när fylla den stora järndräkten utan jag kunde sticka en knuten hand mellan bröstet och framstycket. Och jag såg att det ännu hängde ett barns tårar i hans ögon. Förhärda dig inte, Birgitta! Låt hökhamnen falla och duvan sväva fram över oss utan förklädnad!

— Har jag väl fått rustningen på, svarade Birgitta, lär du inte tubba mig att kasta den. Vart vill du komma? Hade jag vid tretton år fått taga doket, skulle min väg legat öppen och rak. Nu älskar jag mina barn, som mitt eget öga, men än mer älskar jag honom, som kallat mig och dem till sina redskap. Var står skiljestenen?

Ingeborg av Dannäs lät sin sömnad falla i korgen och smög armen om Birgittas liv.

— Var står skiljestenen? eftersade hon lågmält. Hur långt har en människa rätt att göra sin väg till andras? Ack, att jag vore värdig att följa dig, Brita-mor, men jag har barn och jag har en make, som är en lustig herre och som snart vackert skulle glömma mig för andra. Jag kan inte.

— Vi höllo fast samman från vår ungdoms år, Ingeborg, och du skall lämna barn och make för att följa mig till martyrernas stad, där klockorna ringa in jubelåret och kyrkorna stå öppna dag och natt. Vad äro alla världens små fröjder och

omsorger mot att helt få leva sig in i sin mest brinnande åstundan och var morgon vid uppvaknandet känna det kalla silverkorset mellan sina händer! Vi skola bilda en liten härskara i det allmänna korståg, som skall fortgå intill den sista människans sista andepust. De fattiga vänta miskund, de förtryckta bistånd och sorglöst sjunga endast fåglarna under fästet.

Skymningen började redan breda sig och molnen, som söderifrån ilade fram ovan vindögat, glödde i solnedgången. Magister Mattias satte sig för att en stund samla sina tankar. Ringen lade han ifrån sig och han flyttade på nystanen i den närmsta korgen utan att se dem.

— Du har valt Petrus till konfessor, sade han slutligen, och jag vill nedlägga mitt ämbete med att berätta en gammal hågkomst från mina pilgrimsfärder. Alla veta ni, att jag gärna begrundar naturens hemligheter och djurens och plantornas liv i det tysta. En dag på det sydliga havet när jag från skeppet stirrade i vattnet, låg detta så stilla och genomskinligt, att jag urskilde korallskogarna i djupet. Den tiden var jag ung. Jag gav roddarna ett tecken att vila på årorna, kläderna kastade jag av, öronen tilltäppte jag med vax och sedan jag framletat en rund sten bland barlasten och fattat om den med båda händerna, sprang jag i vattnet. Jag sjönk så djupt, att fast det var ljusan dag, framtindrade stjärnorna genom det mörknande vattnet över mitt huvud.

Alla vände sig mot honom och lyssnade, endast Birgitta gjorde en rörelse för att hejda

honom. Han aktade icke därpå utan fortsatte att tala.

— Nu vill jag säga varningsordet till den stolta och det skall ringa för hennes öra mången stund, då hon helst ville sitta både blind och döv... Jag berättade nyss hur jag såg stjärnorna genom det mörknande vattnet. På botten under mig vaggade gräset, och snäckorna och de fastvuxna djuren lyste som blomster i en kryddgård, men i enslighet på en klippa satt ett gråblekt vidunder med två kloka och grubblande människoögon. Det var Bläckfisken och han liknade en knippa av ormar. Så snart ett kryp kom i hans närhet, bredde han ut sig och fångade rovet med sina ringlande armar. Allt levande, som han nådde, slukade han och därefter försjönk han åter i grubbel med sina djävulska ögon riktade uppåt mot stjärnorna.

Birgittas ansikte flammade och hennes läppar rörde sig, men magistern rynkade pannan och hans röst blev ännu hårdare.

— Giv noga akt på vad jag säger, Birgitta. Inpränta det obetydligaste ord i minnet... Vattnet låg så tungt på mitt bröst, att när jag släppte stenen förmådde jag blott med möda simma uppåt. Jag var utan sans, då sjömännen lyfte mig på bänken, men snart begynte åter livet röra sig inom mig och när jag tänkte på de kloka människoögonen, syntes det mig, att vad bläckfiskarna äro för musslorna och krabborna, det äro de stora männen och kvinnorna för oss människor. Allt levande, som kommer i deras närhet, sluka de och krossa och sedan ringla de sig åter samman

och sätta sig att beskåda stjärnorna. Men när jag ser in i deras ögon, gnistrar där en helvetets eld, ett sken av en dåres hemska elakhet... och jag ryser och vacklar tillbaka.

Magistern satt ännu kvar i kvällsljuset under vindögat, men Birgitta, som stod borta i skumrasket, höljde sig med doket.

— Var äro mina barn? frågade hon med grumlad stämma. De ha lovat att komma och jag vill se dem omkring mig.

IV.

Hornstötar och hästtramp hördes i skymningen och dörren öppnades försiktigt av herr Karl. Drypande av vatten och halvsmält snö vinkade han från tröskeln åt magister Mattias, men då denne icke uppmärksammade honom, gick han fram och fattade honom vid handen samt ledde honom med sig ut i kvällen. Enstaka ljus glindrade redan i klosterlängan, munkarnas träsulor smällde mot stenläggningen och hela backen var isgrå av rustningar och vapen.

— Har du talat med mor?

— Det har jag, herr Karl. Jag har hållit givet löfte, men under det att jag talade, kände jag att något brast sönder inom mig och jag tror, att det var själva livstråden. Hon och jag ha inte längre samma väg.

— Trösta dig, magister. Till och med munkarna där uppe börja le åt henne, och nyss hörde jag broder Paulus ropa helt högt efter mig, att skulle käringen Brita längre bo i mankloster, då ville också han bli instoppad bland nunnorna i Skeninge.

— Några skratta, herr Karl, men om du följer

mig upp i sovhuset skall jag leda dig till en dörr, som du länge får banka på, innan någon svarar. Tung och instängd är luften i den cellen och grå som en mossig ekstubbe sitter där en gammal munk, som inte på fyrtio år varit ute under fri himmel och som är så helig, att han i sin bön kan skåda de nio änglakörerna. Det är broder Gerechinus. Han säger, att hon är den länge väntade kvinna, som likt en molnstod skall resa sig över vårt land och att de blommor hon plockar vid bergets fot skola giva hälsa åt folken bortom haven... Det är ord att lyssna till, herr Karl. Allt gott, allt stort, det heter för mig Birgitta.

— Varför försöker du då att hejda henne?

— Därför att jag varit i hennes hus och blivit en vän till er alla. Det gör mig svag, så att jag önskar, att hon skulle vara en god och stilla mor, som skötte sina gårdar och skaffade sina barn fördelaktiga giften och trygga tjänster hos kung Magnus. Men skulle då någonsin det nya klostrets klockor ringa över Vadstenaviken? Förstå mig, kära herre! När man älskar en människa vill man inte se henne föraktad och fläckad av oskyldigas gråt. När din mor talar för vårt folk och om människosläktets välfärd, glömmer hon att hon står med fötterna tungt på jorden. Jag kan och jag vet så mycket mer än hon, och jag vet, att riva vi än hjärtat ur bröstet och låta det fritt brinna i sin hänryckning för vem som vill se... natt förblir natt. Där ute i världen mörda krigarhoparna varandra, kyrkorna stå stängda i de bannlysta förstarnas länder och nere i Avignon sitter Kle-

mens med en kvinna på vardera knät. Och här hemma... Du känner druckenboltarna i blankt harnesk, som gästa varandras gårdar. Såta bröder under den timslånga bordsändan, avundsmän och dråpare, när porsölet är slut och kalla vardagsmorgonen kommer! I kyrkorna knäfalla de också helst för de beläten, som äro vanskapta och fula, och mena, att de besitta den starkaste undermakten, men att de sköna och välbildade bara äro syndfulla verk av någon ryggsjuk munk. Är det kvinnogöra att sticka händerna i ett sådant röse! Fru Birgitta griper så äresjukt efter törnet, att taggarna riva upp skinnet på alla, som stå henne nära. Med sådan häftighet tänder hon eld på ogräset, att hela skogen får sätta barret till.

— Det finnes en fur, som ännu står frisk på roten, sade herr Karl, och det är jag. Tårarnas son får jag också heta. Så fort mor tagit pilgrimsstaven, skall jag hjälpa Cecilia ut ur Skeningeklostret, om det så skall ske med svärdet i portspringan. Värre är det med Karin, ty hon vacklar redan. Tänk dig, magister, hon och hennes husbonde ligga på halm i var sitt hörn i sovstugan och på fredagarna gå de barfota... Nu har kung Magnus ännu en gång ödmjukat sig och ridit hit. Han vågade inte gå ombord på flottan och taga Gud i hågen. Han vill att mor först skall välsigna korsfanan, som drottning Blanka sömmat med egna händer. Därför är han kommen och flera av mina fränder ha följt honom för att beveka mor att stanna eller också säga henne farväl.

På båda sidorna om vägen upp mot klostret

sutto järnryttare med lansar, och vapensköldarnas lejon och örnvingar glimmade på de långa hästtäckena. I en ring av krigare stod Birgittas broder, herr Israel, allvarsmannen, den väldige riddaren från Finsta. Hjälmhuvans skyddsbrätten gingo djupt ned på båda sidor om det grå bärsärkaskägget och hans slagsvärd var så långt, att han stödde sig över fästet med armvecket. Bredvid honom stod hennes son, herr Birger, klädd i brunt slätt tyg som en renlevnadsman, och med sitt ljusa skägg och smala ansikte liknade han någon resenär från den engelske konungens rike. Vid handen höll han den lilla Ingeborg, vilkens novisdräkt var för lång och låg i veck på marken. Bakom henne stodo Birgittas andra döttrar, den stränga fru Märta i änkesorg och Cecilia i mörk kåpa och Karin i röd flöjelshuva, och på henne vilade helst järnryttarnas blickar. Hon hade ännu icke fyllt aderton år och hon drog sig bakom ryggen på sin husbonde, den unge riddaren Egard von Kyren, som, fast han från foten till hakan var klädd i brynjedräkt, stödde sig på käpp, och under den svarta hjälmbusken hade hans kinder dödens blekhet.

— Låt oss nu gå till er mor, barn, sade herr Israel med djup röst. Du Karl skall också följa med oss. Må vi bedja henne att ännu en gång väl betänka sig, men framhärdar hon i sin åstundan att helt få tjäna den goda viljan, då skola vi tystna. Det är mitt ord. Och sedan till strids, sköldmän, korsmän!

Han höjde svärdet och det ljungade, så att järnryttarna veko tillbaka med slammer och gny.

Magister Mattias fortsatte ensam vägen upp till klostret, där nyfiken allmoge redan började samlas. Underpriorn, som hette Petrus, satt annars helst i cellen och översatte Birgittas uppenbarelser till latinet, men när han hörde de befallande rösterna utanför porten, rynkade han sina breda, hopvuxna ögonbryn och tycktes de främmande både myndig och kort i svar. Han kom ut med ett brinnande vaxljus, vid vilket hovsvennerna tände sina facklor, men vände sedan åter till sovhuset och nästan alla bröderna följde honom. Några stannade likväl för att betjäna de stora herrarna. De buro kring klenäter och kirsedrank och rhenskt, och riddarna, som hade rödgula skägg och frostskadade ansikten, svuro och skrattade, så att det ekade i väggen.

På stenbänken bredvid dörren satt kung Magnus med korsfanan över knät och snodde sin hårlock med fingret. Då han fick syn på allmogen, ställde han från sig fanan och gick in bland folket.

Han bar varken harnesk eller brynja, utan en blå päls, som nästan gömde hans på tvären avklippta skägg. En stund försvann han alldeles bland de lurviga huvudena. Han knep bönderna i kinden och klappade dem på hjässan och frågade om deras getter och gårdar. När han slutligen kom åter till herrarna, fortsatte han på samma vis och gick än till den ena, än till den andra och klappade dem, så att deras armskenor klingade.

— Si'ken smeke-kung! mumlade allmogen.

Han tvärstannade och lyddes.

— Herre, sade magister Mattias och hälsade honom. Folket är misstroget och har roligare åt dina riddare, som kunna svärja.

Riddarna skrattade och när konungen hörde det, började han genast också skratta. Han klappade magistern på skuldran, drog om sig pälsen och satte sig på stenbänken.

— Låt du vännerna bullra, min lärde kanonikus. I natt tör det ändå bli knappt med sömnen för fru Birgitta. Jag vill se nöjda anleten och ville min fränka hålla till godo med samma själakost, skulle det bli bättre ställt med nattsömnen både för henne och mycket annat folk här i landet... En remmare, munk!

Den betjänande brodern hällde den största remmaren så full, att konungen måste fatta om den med båda händerna.

— Riddare och herrar, jag dricker för det nöjda anletet! Det har flutit nog med blod för min ätt... och jag avskyr att se blod på egen mark. När jag kommer till ett ställe, där någon blivit stucken, tycker jag mig se en outplånlig brun fläck på gräset, om det också är aldrig så friskt och grönt. Skall jag trampa i blod, må det då ske hastigt och utom landets gräns... och efteråt bränner jag upp kläderna, som jag haft på mig. Taga vi nu på vårt krigståg rikligt byte, bli vi alla nöjda. Min gäld till kyrkan kan jag betala, allmogen får skattelindring och Valdemar Atterdag, den röda räven, skall få äta sig mätt ur min hand som en tam duva. Jag tänker inte på

att förbättra världen som min fränka. Jag kan inte rannsaka hjärtan och njurar, inte göra er goda, så onda som ni äro av själ och lust, men ett nöjt anlete, det är vad jag vill skaffa er. Hör hit, allmoge! I dag har du döpt mig med nytt namn. Giv mig också faddergåva! Giv mig ett helt år, under vilket jag kan sitta i ro på kungsgården, och när jag så klappar stallaren på axeln och spörjer om nytt, låt honom då med nöjt anlete få svara mig: ingenting nytt, kung Smek, ingenting har hänt!

Han tömde remmaren till botten och kastade den från sig i snön.

— Tag upp den, munk! Bär den till sjöstranden och kasta den i Vätterns djup, så att den aldrig mer kan höjas för någon annan önskan.

Munken grep en fackla för att lysa sig och försvann med remmaren nedåt stranden, där isstyckena reste sig på tvären och lutade med vågorna eller döko ned i vattnet. Stundvis hördes en klar och ihållande ton, vilken mil efter mil gled bort över den ännu frusna delen av sjön som en jättes långa stråkdrag på en fidla.

— Munkar, sade riddarna, sätt oss en remmare i vardera handen, ty nu vill det nöjda anletet dricka för kung Smek!

Bröderna skyndade sig till källaren och återvände snart med famnen full av tenn och vin.

När riddarna hade druckit, slungade de bägarna i väggen, så att de, buckliga eller tillplattade som slantar, föllo i snödrivan.

Då kom broder Paulus från refektoriet, blank

om läpparna och med en gåsfot i handen. Han knäböjde framför konungen och kysste hans skor.

— Herre, skall käringen Brita längre bo i manskloster, då vill också jag bli instoppad bland nunnorna i Skeninge.

— Käringen Brita! eftersade riddarna och skrattade så att det rödaktiga håret föll dem över ögonen.

— Vad har du i handen? sporde konungen.

— Det är en gåsfot. Känn här... frisk och mjuk! Vet du inte att Sibyllan har gåsfot?

— Att fru Brita skriver upp sina anfäktelser med gåsfot, det ha vi nog förmärkt, stämde riddarna i och knäppte händerna om magen. Ha ni sett hennes latin? Inte den enklaste mening kan hon sätta ihop på rätta viset.

— Må vara med latinet, svarade den äldsta i ringen, gamlen, som redan hade vita stänk i skägget, och han skakade av skratt, så att han tappade stålhandsken i snön. Men det skulle just bli en söt festedagsvälling av hela anrättningen, om inte priorn och Mattias skötte sikten... Vet ni vad son min gjorde, när han såg henne komma i brinken i Stockholm? Han stod just i svalen och tvättade sig. Det är Johannes döparens dag i dag, mor rara! sjöng han som en liten fågel och så stjälpte han hela spannet över henne.

— Det var satan till son, du! sade den tjockaste riddaren, som hade lapp på vänstra ögat, och hängde armen om halsen på gamlen, så att det klang i ryggstycket. Om jag begrepe vad hon vill? Nog hör jag, att samma gåsvisa nu går över

jorden ända från Avignon till Uppsala. Världen är ond... Ja, förbanne mig, ond är den, men nog duger den för oss, du. Vad fattas henne egentligen, den rika gamla kvinnan?

— Det vet jag, du! svarade gamlen, krokig i knäna. Kom hit, broder Paulus!

Han tog munken i näsan och synade honom.

— Skapligt fager under ögonen.

— Skulle mena det, herr riddare.

— Och renlevnadsskälm har du varit i alla dina dar?

— Utan fläck.

— Det är bra. Sparad ved gör stor vinterbrasa. Lyft du gumman på sadelknappen och rym med henne till Häcklefjäll, så att hon får sig man!

— Ånkedoket trycker som ett järnlock! skrålade alla riddarna om varandra och knäppte med de blåfrusna fingrarna. Och så börjar fastedagsvällingen koka i huvudet!

Gamlen tog upp stålhandsken och skakade ur snön.

— Jag minns nog när jag var med och bar brudhimmeln över Hennes Helighet och salig Ulv, den hedersmannen... Jag hörde hur de viskade kyskhetslöftet så ofta de koxade varann i ögat... Och sant och visst är det, att två år efteråt var jag också med, men det var vid dopfunten!

Konungen steg upp.

— Det är min fränka ni tala om, riddare!

— Ja tänk, att hon kan vara din fränka!

Han tog fanan och rullade ut den vita, snibbiga duken, så att det röda korset blev synligt.

— Nattens timmar ha gått och det var i allvarliga ärenden vi redo hit. Må nu alla följa mig till fru Birgittas hus, så att hon välsignar vårt krigstecken och ger oss ett gott ord på färden. Ni veta mer än väl, att sker inte detta, bli era kvinnor och söner aldrig nöjda.

— Du vill se nöjda anleten, kung Smek!

Han lade korsfanan över sina händer och bar den framför sig och de stojande riddarna ordnade sig bakom honom, så gott de förmådde, två och två. Sömnögda hovsvenner gingo på sidorna med sina bloss, och riddarnas livtjänare, som förut hållit sig undan, slöto sig till tåget, bärande sina herrars sköldar. I klostrets sovhus klämtade redan klockan till ottesång och vattenuret visade på fyra, men broder Paulus höll sig fortfarande i närheten av konungen för att visa vägen. Trumpeterna spelade, lansarna sänktes, de dystra och rödaktiga hästögonen blinkade mot eldsljuset och var gång en riddare halkade i den isiga backen, skramlade hans rustning som kedjor.

Konungen hade redan hunnit halvvägs, då han mötte magister Petrus, som hejdade honom med en handrörelse.

— Herre och förste, började han och den saktmodiga stämman darrade under de ord han hade att frambära. Fru Birgitta vägrar att mottaga dig. Hon hälsar dig och säger: Under korsets tecken börjar du för snöd vinning ett rövartåg. Gör först rätt i eget land, innan du döper hed-

ningar. Hjälp de fattiga, lindra allmogens skattebörda och tukta de storordiga herrarna med lag. Din korsfana, sydd av falska och lastfulla kvinnohänder, välsignar hon icke. Oräkneliga tusen ropa ur helvetet: Kommen hit efter oss, I kejsare och konungar, som åto våra penningar, kränkte våra kvinnor och läto våra hem brinna, medan i glammaden med de nöjda! Framför korset läten I salva och bekröna eder, I lösaktiga, som belönade oss, när vi blevo ögontjänare, men läto bödelssvärdet blinka, var helst en man eller kvinna sade eder sanningen. Kommen hit efter oss till Blåmannen, till Den fallna morgonstjärnan, och församlen eder i det rum, där själarna fara ned som snöflingor! Ingen förbrytelse på jorden är jämförlig med eder, ty i eder sold fostrades vi för helvetet och under eder spira blev redan jorden helvetets förgård. Kommen hit efter oss, I kejsare och konungar, I förbannade, som människorna hylla med rop men förakta i sina hjärtan! — Så skria de osaliga i helvetet och Birgitta bringar dig deras ord. Det byte, som du utlovar åt dina män, skall du aldrig förvärva, och var äro sedan de nöjda? Det rassel av järn, som hon hört i natt, har blivit henne en varsel om de fjättrar, vilka en dag skola släpa efter din egen fot.

— Ni komma för nära med facklorna! ropade konungen till hovsvennerna och böjde sig åt skuggsidan. Han hade släppt korsfanan med ena handen, så att spetsen stödde sig mot snön, och utan att märka det, trampade han på silkesduken. Pälsen föll upp och nu sågo alla, att han under den hade

påtagit en grå botgörarkåpa för att blidka sin fränka.

— Min häst! sade han med osäker röst. Hör ingen, att jag befaller fram min häst?

— Och vad vill du så göra med korsfanan? frågade riddarna.

Han andades djupt och såg sig kring i mörkret.

— Jag vill taga den med mig in i klosterkyrkan och tre gånger sänka den framför Helge Eriks beläte. Jag vill bryta bort hans träspira och i stället sätta min egen i hans hand och alla skola ni lämna honom edra ringar och dyrbarheter, så att han blir oss god och bevågen. Jag har vänt mig till en förryckt kvinna, men kung Erik är ett helgon... Kom hit, broder Paulus! Du skall gå till fru Birgitta och lämna henne gåsfoten och säga, att det är mitt svar.

— Ha, ha, ha! skrattade riddarna och knäppte med fingrarna. Ja, sätt gåsfoten på Sibyllan, så är hon färdig!

V.

Peter Skräddare, som var en liten, talför man med stålblanka och glittrande ögon, hade kommit till Alvastra och satt i verkstugan och sydde kappor och vallfartskåpor. Utanför dörren hade han upphängt en tavla, på vilken skräddarnas skyddshelgon ärkeängeln Mikael stod med sin våg. Vänliga och andäktiga sutto munkarna och beskådade hur mäster klippte och skar i de enkla kläder, som skulle vandra ut i den vida och främmande världen.

Kyrkans bågfönster och de tätlövade bokarna speglade sig i dammen, och på stenarna i vassen stod Karin och lät en hind dricka ur handen. En gång, när skogen genljöd av hundskall och hornsmatter och ihållande fröjdeskratt hälsade vart dödande pilskott, hade det flämtande djuret sprungit fram ur buskarna och gömt sitt huvud mellan vecken i den unga fruns och jungfruns kjortel. Den närmsta jägaren var själva herr Karl och han visste icke längre vad han gjorde. Han kände sig rusig, fast han ingenting hade druckit, och längtade bara att få döda allt som kom i hans väg, både harar och hindar och kvittrande småfåglar. Han stod redan på hällen och spände bågsträngen, men

Karin bredde ut sina händer över den lilla späda varelsen vid hennes fötter och sade till skytten:

— Vill du i dag också se din egen systers blod?

Då kastade herr Karl bågen på axeln och vände om inåt skogen, men under vägen förbannade han skrattande allt vad kvinnfolk hette.

Från den stunden slöt sig det förskrämda djuret till Karin och blev så tamt, att det beständigt följde henne.

När hon nu steg tillbaka från stenarna, slog vassen ihop bakom henne, så munkarna i verkstugan bara kunde se den röda flöjelshuvan. Den lyste som ett jättesmultron. Så länge hon stannade i skuggan under träden, smög sig hinden intill henne och strök sig mot klänningen, men när hon kom ut igen i solskenet, lade sig djuret ned i skogsbrynet och spetsade öronen och såg efter henne.

Karin tog av huvan, som blev henne för varm, stoppade den i påsen och satte sig i gräsbacken bredvid sin husbonde herr Egard. Sjukkäppen låg i hans knä, men han bar ännu brynja för att känna sig som krigare. Gräset fladdrade och blåklockorna ringde. Vid Ållebäcks bro, där kung Sverker hade fallit för mordstålet, stampade hästarna i vattnet och gnäggade och Karin tyckte, att hela det släta Östergylln med sina soliga åkrar bredde sig så nära under henne att hon skulle kunnat lägga alla sina tio fingrar på de små kyrkorna och flytta dem som hon ville.

— Du är dyr på ditt arbete, mäster, sade

magister Petrus och satte sig på bordet hos skräddaren.

— Ju mer jag kan få, dess mer vill jag ha, menade Peder och lät saxen löpa. Där hemma har jag redan en struken påse silver på kistbotten och får jag en påse till, så gör det två. Jag säger inte mer. Vänta bara, kära magister. Du får väl se mig ännu en gång. Jag säger inte var.

— Tyst! viskade bröderna och sprungo till dörren och sågo nedåt strandsluttningen, där en liten gråklädd kvinna stod insvept i sitt dok och såg mot solvägen, som ledde bort över sjön mot det okända och lockande.

— Signe den fromma! fortsatte mäster. Nu vill hon själv tala för oss med både kejsare och påve, efter hennes straffbrev bli föraktade. Ingenting fruktar hon, men ingen kan vara så blid som hon, och nog har hon haft det tungt de sista månaderna, fast hon ingenting säger. Var natt under hela eftervintern har vindögat lyst i stugan, påstår brandvakten, och hon har suckat och utgjutit så häftiga tårar, att han kunnat höra henne då han gått förbi med sin lykta. Kommer hon i kyrkan till stället, där barnen och herr Ulv ligga, så stiger hon på så fort, att hon snubblar på klänningen. Och blek och genomskinlig har hon blivit. Hur jag klipper och skär, blir kåpan, som hon skall ha, ändå alltid för vid... Och nu har jag sytt det sista stygnet och slår knut. Tack ske dig, min skyddspatron, amen! Nu bröder, må ni hjälpa mig att bära ned kläderna.

Magistern och bröderna togo kåporna på båda axlarna, och när Karin såg dem komma och hörde rasslet av musslorna på kragarna, stoppade hon flöjelsmössan ännu djupare i påsen och sprang före de andra barhuvad ned till Birgitta.

— Mor, mor, sade hon. Jag trodde så visst, att mäster aldrig skulle hinna att bli färdig till den utsatta timmen, men nu kommer han. Och nu vill du lämna oss? Jag lovar, att jag aldrig mer skall bära röd huva och var morgon skall jag gå i kyrkan... Låt nu bara ingen annan få hjälpa till med att kläda dig. Det är som skulle jag svepa dig, mor. Men vill du, att jag en dag skall komma efter dig till Rom, fast jag har husbonde och gård, så befall i Guds namn!

— Gör dig beredd, barn, att allt är du född att mista.

Birgitta lutade sig till henne.

— Magister Mattias talade en gång om ett vidunder i havet, som hade grymma människoögon. Sade han inte att de voro bruna? Jag tänker ofta därpå, men jag minns det inte rätt.

— Jag var inte då i kammaren, mor, men skola vi slösa tiden på så likgiltiga tankar? Timmarna före en lång resa äro oroliga och fulla av vemod, men du skall bli gladare och tryggare, när färden väl begynt. Låt oss nu sitta samman den sista kvällen! Ho vet om du någonsin mer återser den sjön här under oss?

Birgitta vände sig mot solvägen utan att svara.

Nästa morgon vid ottesången församlades pilgrimerna i den enkla och mer vördnadsbjudande

än stora kyrkan, som hade kala valv men golvet tätt belagt med ristade hällar. Fast solen icke var uppe, var det redan full dager. De små fönstren under taket stodo öppna på norra sidan och frisk skogsluft strömmade in från granarna och de daggiga bokarna på Omberget, vilket reste sig på andra sidan dammen. Två ljus brunno framför Helge Eriks beläte, som höll kung Magnus' guldspira i handen och glimmade av riddarnas alla kedjor och ringar. Pilgrimerna gingo fram och kysste till avsked den blå mantelsnibben och äpplet med de tre kronorna. Du är ett helgon, kung Erik, mumlade de, håll din hand över oss!

När de hade åhört gudstjänsten och sagt bröderna farväl, nedsattes vid herr Ulv Gudmarssons grift en korg, med alla de dyrbarheter, som i livstiden varit honom kärast. Där lågo kar och bägare och kalkar och det guldbelagda jakthornet och hans väldiga dryckeskanna Trollmumle, vilken länge hade gått i arv från far till son.

— Detta är min salig husbondes gåva till klostret, sade Birgitta. Bed för hans själ!

Därefter började pilgrimerna gå mot dörren. Den undrande lilla Ingeborg och herr Egard med sin sjukkäpp och den stränga Märta, som så barskt rynkade ögonbrynen, stannade vid gravhällen, men när Birgitta skulle gå förbi Karin, ryckte hon henne till sig med sådan häftighet, att till och med herr Karl, som hela tiden stått och slamrat med brynjan blev stilla.

— Du är mitt hjärtebarn, viskade Birgitta så sakta, att ingen av de andra kunde höra henne.

Har du någonsin riktigt noga sett på mina ögon. Gör det annars nu. Hurudana äro de ögonen?

— Bruna, lyckliga... Men varför frågar du så, mor snälla?

— Det är min hemlighet.

Hon tryckte Karin ännu närmare intill sig och löste från sin rosenkrans det krucifix, som Birger Persson hade uthamrat framför vinterbrasan på Finsta gård. Det satte hon mellan hennes fingrar och Karin kände hur det var kallt som is.

Nu ställde sig magister Petrus framför pilgrimerna med högt svartmålat träkors och uppstämde en botgörarsång. Bakom honom följde Birgitta och fru Ingeborg av Dannäs och de unga kapellanerna Gudmar och Magnus, som buro fruarnas ränslar, och många tjänare, renlevnadsmän och riddare, vilka alla samma morgon tagit staven. Ännu en timme efteråt kunde barnen och de andra kvarvarande från klosterbacken se pilgrimerna, långsamt och steg för steg, vandra bort över östgötabygden, och uppe i cellgluggen stod den helige Gerechinus med det grå skägget mot gallret.

VI.

Så ofta pilgrimerna närmade sig en kyrka, började klockan att klämta, men de vände sig icke om och sågo ej tillbaka, utan när de slutade att sjunga, läste de i sina böcker.

På det sättet vandrade de ända till kvällen och dag efter dag genom obebodda skogar och över hedar och träsk. Slutligen gingo de ombord på ett handelsskepp och landade vid tyska kusten för att åter taga sina säckar och stavar. När de i ett gästfritt kloster ibland vilade ut under en varm höstdag, samlades utanför porten fattiga och sjuka, som redan hört berättas om den fromma och undergörande kvinnan från de okända länderna i norr. I Augsburg sutto pilgrimerna vid biskopens bord, mörka av sol och damm stego de in under Memmingens dystra murar, och allt högre reste sig bergen med snö på de översta topparna.

På fjällstigarna, som stupade mot norditalienska slättlandet, var det redan trängsel av barfotamän och sjungande kvinnor. Vilda rovriddare, som gripits av fasa för sin egen dödsstund, vandrade med förvuxna skägg mellan drömmande gudsvänner, och över de öppna andaktsböckerna

läste de halvhögt sina botgörarböner. Med påse över ryggen kommo hela brödralag från olika kloster och anslöto sig till den allmänna folkvandringen för att bli delaktiga av jubelårets avlat. Blödande flagellanter omringade vallfärdarna, nakna till midjan, och manade dem att hellre stanna och gissla sig än uppsöka påvarnas övergivna och förbannade stad, och många lyssnade villrådiga, men predikande tiggarmunkar stego upp på klipporna och tillropade de tvekande att gå och gå utan att förtröttas. Då brusade änglakörer över skogstopparna och träbilden vid korsvägen skiftade färg, så att alla klart kunde se helgonets glädje.

Birgitta gick framför sin skara bredvid magister Petrus, men, när hon föll i tankar, blev hennes gång så snabb, att hon kom långt före de andra. Då hon i mörkningen stod utanför portarna till Milano, stannade hon och inväntade magistern.

— Låt mig nu själv taga träkorset, som du hela dagen har burit. Din hälsa är bräcklig och du skall spara dig, magister, men jag behöver en börda, som tvingar mig att gå långsammare. Förr där hemma satt jag ofta trött i vrån, men sedan jag begynte ett nytt liv, tänker jag varken på vila eller spis och vad det lider skola ni alla bli som jag.

Hon fattade nu själv det grova träkorset, stödd av Ingeborg av Dannäs, och bad bågskyttarna på muren att visa vägen till det närmaste härbärget, men de skakade motsträvigt på huvudet, ty pesten hemsökte staden. Då framsteg, hålögd och med infallna kinder, en gulblek man, som bar en cittra

i band över axeln. Han hade hängande hår och den svarta slängkappan var kantad med trasiga guldfransar.

— Du vet vem jag är, gudaktiga pilgrim, sade han med gravlik stämma men provençalsk brytning.

— Hur skulle jag veta det?

— Santa Maria! Då kommer du långt ifrån. Jag har sjungit för drottning Johanna i Neapel och suttit till bords med Petrarca. Folket här kallar mig Vandrande Tomas därför att jag går omkring från hov till hov och sjunger och är jag vid rätt lynne som i kväll, kan jag nog också sjunga på öppna gatan. Var jag kommer är jag hemma och vart människobarn är min vän. Följ nu bakefter mig, så skall jag visa vägen. Jag skall också till härbärget, och när jag stämmer i, tar själva döden till fötterna. Jag ser på dig, ädla dam, att du tycker om hastig takt, ty fast blek har du små röda fläckar på kinderna.

Han lade cittran till bröstet och slog an strängarna. Med en ysterhet, som icke ett ögonblick återspeglades på hans stela och svårmodiga ansikte, stampade han takten, så att den lilla guldtofsen på mössan stötte från höger till vänster. Alla begynte åter sin vandring och hans sång väckte de pilgrimer, som med påsen under örat lägrade kring eldarna på gatan. Ibland stängdes vägen av gråklädda bärare, som med huvan neddragen sysslade kring en övertäckt likbår, men så snart de fingo höra hans gäckande spel, höjde de åter sina bårar och försvunno i samma ogenomträngliga mörker ur vilket de hade kommit.

Ännu en stund lekte han på strängarna och sedan stämde han upp:

»Nu bäras på gatorna bårar i rad
och klockorna klämta i natten;
men munken drar håsor över sin vad
och fäster en bjällra i hatten,
och gräset det växer på hjältarnas stad,
Roma æterna.

Nu droppar det dimma från murar och blad,
med korset pilgrimerna skrida;
men nunnan, hon lämnar den cell, där hon bad
och dansar vid kärastens sida,
och hjordar gå vall i martyrernas stad,
Roma æterna.»

— Få den hädaren bort! viskade magister Petrus och grep efter en stav, men Birgitta höll hans arm tillbaka.

— Är det sant, vad han sjunger, varför skulle vi då tysta honom? sade hon glättigt och en smula mannavulet. Sjung, du min vän, så länge du själv tror på vad du sjunger... Nu först ser jag i eldskenet, att din kappa är både lappad och trasig och du skall inte bli utan en allmosa.

— Stor tack för sådan frikostighet. Pris ske den helige Hieronymus, som lärde mig uppriktighet! Nu skall du få höra ännu mer, om du har mod.

Han knäppte på cittran och sjöng:

»Den helige fadern välsignar oss glad,
i Avignons lustgård han leker,

av mjölk och kryddor han reder sitt bad
och darrhänt sin flicka han smeker;
men korparna bygga i påvarnas stad,
Roma æterna.

I pilgrimer, tagen facklor och svärd
och ropen i kyrkorna vreda,
att påven skall stiga i sadeln till färd
och hästen skall kejsaren leda!
Till dig skall han rida att kuva din värld,
Roma æterna.»

Birgitta räckte honom ett mynt och ännu ett och ett tredje och ett fjärde och ett femte.

— Inte är du en fromhetens man, men vredens är du och du talar ur min själ.

— Så mycket penningar, ädla dam... En slant för mig, det är nog, och resten för min sjuka syster. Här har jag tiggarpåsen för henne på höften och det är för henne jag går omkring och sjunger. Stackars liten, hon är lam. Vad skall jag med penningar? Min cittra, ser du, den är mig mer än all världens rikedom.

— Är det så, svarade Birgitta, då skall din systers påse bli full.

Hon vände sig om till pilgrimerna och tiggde för Vandrande Tomas och slutligen hängde hans påse så bräddad, att han måste gå lutad åt andra sidan för att den icke skulle flöda över.

— Nu kan syster din leva sorgfritt en hel månad, sade hon. Men gå mig inte så nära! Jag känner svavellukt omkring dig.

Hans hålögda ansikte förmörkades av ännu djupare svårmod och han drog om sig den trasiga kappan.

— Hör nu! Av den helige Augustinus lärde jag mig att skåda mig själv liksom i en spegel och när jag betraktar min bild, säger jag: jorden är skön och jag är glädjen! Jag är Guds rätta vikarie, ty när jag slår cittran, falla fjällen från människornas ögon, så att de se jorden. Min fromma välgörerska, hur skulle du kunna uttänka en jord mer sinnrikt skön än vår, än din och min! Det sanna kallas lögn, det goda ont. Därför behöver du bara säga det sanna och göra det goda för att väcka strid och bli en storhet. Ett barn kan inte hopsätta något enklare. Och kärleken! Vore inte kärleken en luden bock, en dödssynd mot själen, mot oss män, som undfått cittran och svärdet och pergamentet, när skulle vi då sprätta upp djurhamnen och blotta ängeln Mikaels harnesk? Och döden, likmaskarna och vämjeligheten? Ungdomen och hälsan, ingendera skulle du se, den kvittrande sommaren skulle du snart inte längre höra, om aldrig något vissnande funnes. Guds godhet har kanske skapat många verk, som vi inte känna, men ganska säkert måste jorden vara det fullkomligaste, och den som lastar... Ja, för honom spelar jag på min cittra och låter blästern susa och kolet glöda, så allt jordiskt börjar leva och lysa. Då betraktar människorna sig i speglar och svara mig: Sköna äro också vi, nunc et semper et in secula seculorum!

— Du talar som en kättare, men jag hörde

fromma män tala sämre, svarade Birgitta. Lucifer var den skönaste av änglarna, men ännu skönare var Gud. Han var lik den ensamma blomman på heden, som synes långt borta och från alla sidor, just därför att hon är ensam. Det missunnade honom den förmätne, som själv ville bli den ende, och han nedstöttes därför i dödsriket. Vid sitt fall genom jordmassan kvarlämnade han där sin skönhet likt en tappad mantel. Ofta måste jag ömka mig över hans öde, men oroligt sover jag på hans mantel.

Birgitta såg på Vandrande Tomas så strängt och länge, att han ryggade till.

— Skjut upp doket! sade han. Jag kan aldrig med svarta anleten... Och nu äro vi framme vid Heliga tre kungars härbärge. Inkörsvalvet är lågt och du får luta på korset. Och här har du gården med kärror och hästar och mulor... och två munkar som spelat falskt stå med bakbundna händer på en tunna... alldeles som det skall vara. Det är mestadels fromma andliga, som taga in här i huset, så här behöver ingen ligga på halm. Dunstoppade kuddar, överdrag av silke. På salsmuren ett porträtt av Jesus Kristus sådan han enligt ögonvittnen såg ut under sitt jordeliv... Kardinalbiskopen har skrivit en autentica bredvid på väggen och satt sigill inunder, ty han har själv sett honom med egna ögon... en gång då han somnade över Lentulus... alldeles som det skall vara. Det är bara en sak som fattas, och det är en säng att sova i. Hela huset är överfullt av ödmjuka pilgrimer. Du kan höra, hur de hålla på att poku-

lera och dansa. Själv har jag legat i ett kök, och det avstår jag nu åt dig. Det blir min allmosa. Har jag kunnat bo så simpelt, bör inte heller du hålla dig för god, ty du må veta att jag är av hög börd. Ingen kände min far, när han kom till byn med vedyxan på axeln, och samma dag jag föddes gick han till skogen för att hugga bränsle men kom aldrig tillbaka och blev aldrig mer sedd. Då förstod folket vem han var. När Lucifer lyckas gömma sig bakom ett kyrkaltare och äter av hostian, så att han blir delaktig av Kristi lekamen, kan han förskapa sig till den fagraste giljare. Slår man åder på min arm, stiger också blodstrålen dubbelt högre än för andra och är djupare till färgen, och fast jag ofta är glad som nu, har jag ännu aldrig en enda gång i livet kunnat skratta. Lev väl, kära dam, och känn igen Vandrande Tomas när du möter honom härnäst!

Knäppande på cittran gick han in i värdshussalen, till vilken dörrarna stodo öppna och där män och kvinnor vid spel av säckpipor utförde en springlek med ljus i händerna.

Nattdimman var tung och kall, men ännu fylld av svag blomdoft, och Birgitta såg sig främmande omkring.

— Roma æterna! sade hon tankfullt och stirrade rätt in i mörkret som hade hon genomskådat också den djupaste skuggan. Snart skola vi trampa dina övergivna grushögar för att hämta den vinstock, som skall omplanteras i ödemarken till att bära frukt. Ni alla, som följa mig, lova att tåligt härda ut. Jag har redan ofta sagt, att här fordras

mer än påvliga sigill under ett klosterbrev. Här fordras gärningar. Bli vi inte själva de första friska skotten, aldrig kommer den vinstocken att grönska.

Ingeborg av Dannäs släppte sitt tag om träkorset och viskade: Jag förmår inte längre att stödja korset, kära Brita-mor. Hela dagen har jag gått i feber och det är ute med styrkan.

Hon strök tillbaka sina hårflätor med en yrvaken åtbörd som efter en dröm, halvt ännu med ljuva syner i minnet. Först nu märkte hon, att den neddammade kåpan råkat i oordning och hon lade vecken till rätta om livet. Den musselformiga hatten, som hängde i ett snöre om halsen, försökte hon också att sätta på huvudet, men hennes breda och annars så starka armar sjönko trötta.

— Du är sjuk och jag skall föra dig till vila, sade Birgitta och lämnade träkorset till de unga kapellanerna samt fattade med sina tunna händer den jättelika kvinnan under armbågen. De gingo tvärs igenom salen och de dansande paren stannade och lyste på dem med sina ljus och frågade magister Petrus:

— Vad heter den lilla damen, som är så stark i de smala händerna och som blir allt styvare i nackbenet, ju nyfiknare vi titta på henne?

— Hon heter Ris på prästrygg! svarade magistern med sitt blida leende.

Han hjälpte de förnäma svenska herrarna att få plats vid bordet och fast dessa nyss under dröjsmålet utanför stadsporten hade hållit till godo med matsäcken och ätit sig väl mätta, kallade de

på tavernaren och beställde av de dyraste rätterna för att visa, att de hade penningar och voro riddare. De fattiga däremot bäddade åt sig var de kunde på bänkar och golv eller ute i vagnarna på gården och magistern gick till alla och styrde och ordnade. Beständigt var han lika glad, antingen de trötta knotade eller de hemsjuka begärde tröst, och först när var och en hade funnit ett sovställe, bjöd han godnatt och begav sig till det tomma kök, som Birgitta fått upplåtet åt sig och sin sjuka väninna.

En liten tegellampa, snarlik de forna vestalernas, spred sitt ljus från bordet och nedanför på golvet låg Ingeborg av Dannäs på ett stort bolster. I sitt veckiga vadmal och med doket djupt neddraget satt Birgitta bakom henne på spiskanten liksom vishetens grå nattfågel sitter på sin gren i skogen.

Ingeborg reste sig upp och lade båda hennes händer över sin hjässa.

— För vår gamla vänskaps skull, bota mig! Under hela färden har jag sett dig göra de största under med handpåläggning.

Birgitta bad en tyst bön och magistern såg, hur hon rörde läpparna.

— Förmärker du någon lindring? frågade hon.

— Nej. Jag känner mig än tröttare.

Återigen fortsatte Birgitta att bedja och rörde länge tyst läpparna.

— Du kan inte hjälpa mig. Jag blir allt svagare, viskade Ingeborg och lade sig tillbaka ned på bolstret.

— Du låter inte den hänryckning, som jag

känner i bönen, flyta över i dina ådror, syster, och därför får jag ingen makt över dig. Du har annat i sinnet. Ännu skulle din starka kropp dock härda ut, om inte hjärtat frättes av sorg.

— Du gör mig rädd, svarade den sjuka. Du ser ut som Sibyllan... och du läser alla mina tankar.

— Febern omtöcknar nu din syn och i morgon vid kvällsringningen skall du dö.

— Jag känner, att det skall ske, men jag kan inte sysselsätta mig med själens helgelse. Jag tänker bara på honom, som du övertalade mig att lämna. Mest tänker jag på hans ostadighet och på det förfärliga, att han skall äkta en annan, när jag inte längre finns till. Jag har inte sett och hört vad som tilldragit sig under vandringen, jag har inte levat annat än i mitt eget kval.

— Ingeborg, du har givit dig sorg för en jordisk ägodel, som ändå aldrig varit din, ty aldrig kan en människa helt äga en annan. Främmande äro de båda, när de mötas, och allt som åren gå bli deras främlingsskap allt större och när de skiljas åt, känna de varandra knappt. Din gård tar fienden eller fordringsmannen, din kropp tar mullen; din husbonde, dina barn och din vän, alla ha de sina egna vägar. Ingenting är ditt. Ingenting är ditt utom den låga, som brinner i ditt eget hjärta, ingenting utom din egen kärlek till dem alla. Kan den tagas ifrån dig, ja, då må du sörja.

— Aldrig kan den tagas ifrån mig, ty den är utan gräns.

— Då dör du rik, dubbelt rik därigenom att du inte vände hem på halva vägen utan också ville vara med om att hämta vinstocken. Jag hör hammarslag i himmelen. Änglarna smida på en krona och hon skall bli din.

— Nu skrämmer du mig igen... Varför sitter du uppkrupen i den svarta spisen i stället att komma ned till mig och tala om det nya klostret som alla andra aftnar.

Birgitta kastade doket och hennes ögon tindrade milda och stilla. Hon satte sig på golvet och tog den sjukas huvud i sitt knä och som en mor, vilken söver sitt barn med sagor, berättade hon sina förutsägelser och syner om klosterkyrkan, som skulle ha altaret i väster mot sjön och om den solskensmorgon då påven skulle rida in i Rom och kejsaren leda hans häst. Lugn bredde sig småningom över den lyssnande väninnan och hon somnade in.

— Magister, sade Birgitta helt sakta. Tag skrivdonen och sätt dig vid bordet. Skriv till min dotter Karin, att nu när Ingeborg skils hädan, skall hon komma till mig i hennes ställe.

Magistern satte sig vid bordet och gömde ansiktet i sina händer.

— Befall mig inte att handla så illa. I vilket lastens näste ha vi inte själva här råkat in. Lättfärdiga skratt och danser hörs ända hit till sjuklägret, vägarna äro fulla av rövare och onda människor. Fru Karin, det kära barnet, är för ung och fager till en sådan färd. Och hur ömt är hon inte fästad vid sin husbonde, som är sjuk och

behöver hennes omvårdnad. Skall nu också det bandet slitas utan mänsklig nåd?

— Skriv att hon skall lämna husbonde och hem och fädernesland för att tjäna vår sak.

Magistern putsade lampan och doppade pennan i gethornet, som han hakade fast i öglan vid bordet.

— Denna gång säger mig mitt förstånd, att jag inte borde lyda.

— Varför doppar du då pennan och skriver?

— Därför att jag älskar dig.

— Och därför att du kan hitta lenare ord än jag, om jag själv måste skriva.

— Kära syster! svarade magistern saktmodigt och pennan raspade.

Det dröjde länge om innan brevet låg färdigt och då han slutligen reste sig, kysste Birgitta sin ungdoms väninna på båda ögonen och lade henne försiktigt tillbaka på bolstret.

— Magister, viskade hon, gör dig redo att giva kyrkans tröst! Det första skottet på vinstocken öppnar sitt gröna blad.

VII.

Då Karin nu hade kommit till sin moder i Rom och på den första söndagen skulle följa henne till kyrkorna för att bedja, steg hon upp tidigt om morgonen och, frusen och valhänt, begynte hon att kläda sig.

Mörker rådde ännu och vid skenet från lampan öppnade hon den medförda kistan och framtog sin flöjelsdräkt. Birgitta, som vid andra sidan av bordet redan länge suttit försjunken i läsning, såg upp och betraktade henne kärleksfullt, ty hon älskade fagra ansikten.

Karin hade ännu icke fyllt nitton år och som hon stod där, redo att pryda sig med sin högtidsklädsel och sina enkla smycken, måste det synas, att all jordens lycka en gång skulle bli hennes, men hon vände sig bort, ty hela natten hade hon legat vaken och hon ville icke, att modern skulle se hennes ögon.

— Barn, sade Birgitta, den kjorteln får du icke taga. Den anstod dig, då du satt hemma i salen, men nu är du kommen att samman med mig öva dig i den helige Franciscus' fattigdom.

Karin letade fram en annan kjortel av mörkt

och tarvligt tyg, men bältet var stickat med silver.

Birgitta lade boken åt sidan.

— Klipp du sönder det tyget till förband åt de sjuka på hospitalet och bränn upp bältet!

— Men mor, någon annan klädsel äger jag inte och det är helgdag.

— Du har vadmalskåpan, som du bar när du kom med pilgrimerna, och den är god nog. Eller skulle barnet gå i förnämligare pynt än modern? Du är ännu ung och må vakta dig att locka männens blickar.

— Här ser du den utslitna kåpan, mor. Stopp vid stopp och klut vid klut. Men gärna vill jag lyda dig, ty den sorg, som du vållat, är för tung att inte allt i världen skulle bli mig likgiltigt. Jag har redan sagt dig, att då jag fick ditt brev, låg Egard på sjukbädden...

— När du var liten och satt på mitt knä, hur längtade du inte då att en dag få avsvärja världen och gå med mig på Roms gator.

— Det är sant, mor, och nu gjorde mig ditt brev till samma längtande barn... men från den stunden förvärrades det onda hos den sjuke och den härlige mannen föll samman och tvinade bort. Han slog armarna om mig för att hålla mig fast. »Syster,» sade han, ty vi kallade ju varandra syster och bror och det var alltid en så ridderlig vördnad i hans ömhet, att han aldrig fattade min hand utan att begära om lov, »syster, äro vi inte båda unga och lyckliga och uppfyllda av hängiven kärlek? Är jag inte inför Gud och människor din

äkta make, fast vi till hans ära levat och bott samman som två syskon? Ho dristar skilja oss? Den dag, då du är borta, är för mig allt förbi och jag vet, att då måste jag dö. På det sättet talade han till mig och alla förmärkte vi, att han inte hade lång tid att leva.

— Skall jag yppa dig min aning... Nej, inte än. Fortsätt du att berätta.

— Han begynte bedja, att jag åtminstone skulle vänta en månad. Sedan bad han mig att åtminstone dröja en vecka. Och slutligen... slutligen när han låg där, avtärd och slocknande, bad han mig att åtminstone stanna över en dag eller två, så att jag i ömhet och tro måtte få sluta hans ögon. Med de orden för mitt öra satt jag lutad mot hans bädd, när bror Karl stormade in och smällde sitt ridspö i bänken. Jag spratt upp och för att tysta honom pekade jag på den sjuke, men kära bror fortsatte att gå, så att det sjöng i sporrar och kedjor och så ropade han: Alla beguiner och halvhelgon, som föröda sin egen ätt... jag hade god lust att förbanna dem, vore bland dem också min egen mor! När han utsagt ordet, bet han sig i läppen och rodnade, men Egard satte sig upp, strök håret ur min panna och kysste den och sade: Nu känner jag, att du måste resa. Du får inte töva. Kistorna och säckarna stå redan packade. Låt kalla tjänarna och sadla gångaren! Nu genast inom en timme måste du rida din färde, men all god medgång nedkallar jag över dig och över henne, som dig fött haver, ty jag tror på hennes livs gärning.

— Och den avskedshälsningen skänker dig ingen frid?

— Den bereder mig samvetsångest och sömnlösa nätter. Jag borde inte ha åtlytt. Jag skulle ha varit människa och maka. Jag vill hem. Mor, mor, du förhärdar dig och för var dag blir ditt hjärta allt kallare... om du ens har något hjärta.

Birgitta tog riset, som hängde vid muren och lade det på bordet.

— Ditt sinne är upproriskt och förmärker du, att ej den goda viljan för makten, så tag riset och tukta dig! Och vankas ändå ingen lisa så blotta armen och låt magister Petrus hålla risskaftet till dess svedan kommer med bättring!

Under kvävda snyftningar påklädde sig Karin den utslitna kåpan, men hon gjorde det med häftighet och vrede och när ärmen tog emot, slet hon upp sömmen ett långt stycke. Med en trotsig knyck på huvudet samlade hon håret och lade upp flätan kring nacken, men Birgitta satte på henne sin egen storbrättiga hatt.

— Mig är doket nog, sade Birgitta. Så ful och gammal änka lär ingen falla om halsen. Men du... Gå böjd, så att ingen ser anletet!

Birgitta släckte lampan samt sköt upp fönsterluckan och sträckte sig ut.

På det gräsbevuxna Campo de' Fiori blossade spridda lägereldar och nedanför porten stod magister Petrus med en lykta och talade vid en tysk legoknekt. Hon kunde urskilja Orsinis björn på baneret, vilket soldaten bar över skuldran. Det tindrade ljus ur de avlägsna kyrkor-

nas vidöppna portar och bortom kullarna och ruinerna glödde redan genom skymningen dagningens strimmor.

— Det är tid, sade hon. Därefter ropade hon till magistern: Råder lugn på gatorna?

— Knekten menar så.

Med händerna knäppta och dottern vid sidan begav sig då Birgitta ned till biktfadern, som höjde lyktan för att visa vägen.

Det var en stenig åsnestig, som mellan gräs och vildtistel klättrade fram över en dyster avrättsplats och med en plötslig krök stannade framför en liten förfallen basilika. Från trätaket, som delvis hade instörtat, hängde murgrönan i lummiga knippen och mellan väggens våta tappar av mossa, som liknade spetsiga satyrskägg, glindrade lämningar av mosaiker. Två små tunna vaxljus brunno gråtögda framför altarskåpet, vars guld och färger hade fallit bort, och en outsäglig smärta tycktes lägrad över det kritaktigt bleka ansikte, som Mariabilden vände mot den av påvarna övergivna staden. Högröstade pilgrimer med vinflaskor och matsäcksknyten gingo eller sutto på golvet, och i sällskap med en korgosse och några pratsamma och skrattande kvinnor inträdde slutligen en präst och läste en brådskande mässa. Under tiden tog han sig allt emellanåt en konfektsbit ur fickan och kvinnorna viskade något om, att de ännu året förut sett hans blänkande fingerring på Mariabildens tumme.

Birgitta gav magister Petrus ett tecken att gå vidare.

— Jag har aningar, sade hon, i dag blir en tåredag.

De kommo nu in på gator och torg. Hammarslag dundrade och vid fackelljus sysslade en skara män med uppförandet av en teater. Nederst syntes redan dödsrikets benrangel och eldslågor och halster, målade på svarta vävar. Ovanför höjde sig en grön skådebana med hus och pelare och det var jorden, men överst, där himmelen skulle resas, fanns ännu ingenting annat än ett tomt golv, på vilket en halvnaken timmerman satt och spikade.

— Det tarvas många hammarslag innan vi bygga oss vår himmel, sade Birgitta. Du skall bedja, Karin, medan du går.

Karins steg blevo snabbare och hon böjde sig ännu djupare — men hon bad icke.

När de vandrande omsider hunno till Sankt Laurentius in Parnisperna, var där sådan trängsel, att de måste stanna på trappan och för att ödmjuka sig satte sig Birgitta bland de fattiga och tiggde. Varken Karin eller hon själv hade ännu smakat någon föda och hon åt av de brödstycken, som de förbigående ibland kastade till henne i stället för penningar. Det var gammalt och hårdnat bröd, men hon utvalde just de segaste kanterna åt sig själv och räckte de mjukare bitarna åt de andra tiggarna. Hon ville gärna bli bemärkt för att giva ett hälsosamt föredöme. När hon märkte att ett par förnäma fruar igenkände henne och med stor förlägenhet lämnade sina allmosor, kände hon sig mer upphöjd än någon furstinna under

en tronhimmel, men hennes sinne var vredgat. Hon blev knuffad i ryggen och trampad på händerna och runt omkring fördrevo väntande trashankar tiden med att slå tärning eller gyckla. Hon vände sig mot dem och hennes röst blev mörk och mullrande.

— Är detta martyrernas stad, är detta Rom?

En pilgrim lutade sig över henne och ljusskenet från kyrkporten föll på hans skägg och skarpt framspringande haka. Några andra pilgrimer slöto genast en ring omkring honom liksom för att vakta honom, och hon skönjde, att de buro vapen under kläderna.

— Ja, främmande kvinna, sade han halvhögt, detta är Rom, där det finns mer konungslighet hos var getherde än hos furstar och riddare. Bed till den helige Livius och till den helige Seneca, martyren, att de förläna dig sin ljusa dygd. De lågo inte och yrade i kammarhörnet och behövde inte gissla sig för att bli ädla. Bed dem att upplysa din själ. Vad vet du om Rom? Ingenting! Min snälla gumma, tag här en slant och håll dig stilla!

Birgitta steg upp med sådan häftighet, att hon tappade alla de hoptiggda mynt, som lågo i hennes knä.

— Vet du själv vem du talar till? Jag är fränka till jordens mäktige.

Folket begynte pipa mellan fingrarna och sorla och en tiggare ropade halvsjungande:

— Fattig försteätt, som bär så arma paltor!

Pilgrimen ställde sig skyddande framför de båda kvinnorna.

— Stilla, kavaljerer, sade hon till pöbeln, stilla, kavaljerer. Alltid voro ni fordom ridderliga mot kvinnor i de dagar, då Rienzi var folktribun. Var är nu er hjälte?

— Hos fraticellerna och de vilda eremiterna i bergen! svarade tiggaren. Andra stämmor ropade om varandra: Landsförvist, bortjagad från sina barn, bannlyst, sakförd som kättare...

— Det är han också, mumlade Birgitta. En ciceronian och galning är han.

Folket ville rycka ned henne från trappan och de lönnligt beväpnade männen viskade oroligt till pilgrimen:

— Varsamt, varsamt! Beständigt förivrar du dig och glömmer att ha tand för tunga.

Då sköt han folket tillbaka med båda händerna, långsamt och högtidligt som hade han ordnat ett festtåg, och hela tiden upprepade han sitt halvt smekande, halvt befallande: Stilla, kavaljerer!

I detsamma lyfte Karin sitt huvud, så att han fick syn på hennes ungdom och skönhet. Han bugade sig och stämman fick en smattrande ton som silverbasunerna i Peterskyrkan.

— Jag ber om tillgift om jag i min hetta förnärmat två ädla damer. Icke långt härifrån ligga en rad av uråldriga termer, där vi för några år sedan brukade uppställa de bilder, som blevo funna i jorden. Det var då min glädje att sitta där inne och låta blicken följa de små lekfulla ödlorna, som ibland, när de hunno upp på sten-

gudarnas glatta panna, tappade fotfäste och tumlade tillbaka ned i gräset, likt grönglittrande droppar. En enda sockel var tom. Min unga fru eller jungfru, hur jag nu får kalla er, jag skulle ännu hellre vilja se er av sten på den sockeln än jag ser er stå här levande i så vanprydande paltor. Därtill vore ni värdig.

Han bugade på nytt och begav sig ned bland folket, troget omringad av sina följeslagare, och vid vart steg svängde och vajade pilgrimskragen som en riddarkappa.

— Vem var den mannen? frågade Karin i skadeglatt trots och såg olovandes efter den bortgående. Aldrig förr hade någon tilltalat henne så lättfärdigt och dock så sirligt. I grunden voro hans ord ganska intetsägande, menade hon, men de dröjde kvar i luften och omvärvde henne som en värmande solstråle. Hon kände med sig själv, att hon växte i styvsinthet och olydnad och det fröjdade henne, så att ögonen skimrade.

— Mor, mor, vem var den mannen? sade hon och det var icke långt ifrån att ett leende krökte hennes mun. Måhända förstår han bättre än vi både människorna och Guds andra verk, därför att han älskar dem?

— Vet jag vem han var! Till att dyrka hans stengudar äro vi inte hit komna.

— Och inte heller till att stundeligen förhäva oss, insköt magister Petrus. Hur skall jag kunna böja ditt högmod, fru Brita? Du sätter dig bland de fattiga för att ödmjuka dig, men kommer någon och bemöter dig som en tiggerska, då springer

du upp, röd i pannan, och ropar till hela världen, att du är den mäktigaste kungafränka. Ibland kallar du dig till och med en av Guds få utvalda...

— Du sade det, magister.

— Till straff för ditt nyss visade högmod måste jag som din konfessor ålägga dig att vaka hela nästa natt.

Hon stirrade framför sig i tomma luften och den hetsiga färgen sjönk och steg.

— Gärna, gärna. På tåredag följer tårenatt... Mor och barn måste länge söka för att finna varann... Jag ser en budbärare från Sverige... Ännu är han långt borta. På en mulåsna rider han just nu någonstädes utefter en mur, men inom mindre än en timme skall han bulta på vårt hus och i ränseln bär han goda tidender.

Karin darrade och snodde rosenkransen om handloven, men hon förställde sig och nu log hon över hela ansiktet.

— Mor, mor, han kommer för att hämta mig. Och låter du mig inte fara i fröjd, så låt mig åtminstone fritt gå kring bland förnuftiga varelser.

— För att lyftas på sadelknappen av första kvinnorövare.

— Hellre det än ett sådant liv som du dömer mig att här framsläpa, långt från de mina.

— Har du glömt orden: ske Guds vilje?

— Gud vill alltid som du, mor, men när jag får dina grå hår, kommer han nog att vilja som jag. Då, om inte förr, skall du skönja att jag är mor mins dotter.

— Magister, sade Birgitta. Det är nu ljust.

Följ Karin hem och stäng henne inne på kammaren. Hela dagen skall hon fasta och intet annat få än vatten och något bröd. Slut fönsterluckan, som jag lämnade öppen, och borttag skrivtyg och böcker... men låt henne behålla riset.

Birgitta vände sig och gick in i kyrkan, där klarissornas dämpade och ljusa hymner svävade på rökelseskyarna.

Magister Petrus klappade Karin på skuldran och pekade nedåt trappan. Hon såg upp mot honom och skrattade och tog några steg. Därefter stannade hon.

Nu stötte han henne litet hårdare på skuldran och pekade alltjämt nedåt trappan. Då såg hon på honom återigen och skrattade och gick så fort utför de sluttande stenplattorna, att han genast blev efter. Han behöll henne dock hela tiden i sikte, medan han vandrade bakefter henne genom de trånga och svängande gatorna, där försäljningsbodarna redan hade öppnat sina luckor och dagen begynte. Först när hon kom ut på gräsfältet, gav hon sig mer ro och böjde sig ibland för att plocka de vita blommorna, vilka dock snart åter bortglömda föllo ur hennes händer och blevo liggande på gångstigen. Slutligen satte hon sig bredvid en getherde på en sten och tog en av apelsinerna ur hans korg. Medan hon skalade frukten sporde hon om namnen på de närmsta ruinerna och för att riktigt njuta sin frihet och retas med magistern låtsades hon alldeles yr av munterhet. När hon redan åt på den tredje apelsinen, hörde hon magisterns lugna och värdiga steg närma sig på det

rasslande gruset. Hastigt lade hon ett mynt i getherdens korg och började springa. Det var nu icke långt igen till det kardinalpalats, där hon och modern hade fått härbärge, och hon bar dörrnyckeln med sig i kjortelsäcken. Hon skyndade förbi vakterna i portvalvet och uppför trappan och så snart hon väl hade hunnit in i rummet, läste hon dörren efter sig och sköt för regeln.

Förgäves bultade magister Petrus. Han satte sig att vänta. Han bultade länge och ihållande för andra gången — men lika fåfängt. Då gick han ned och ropade strängt uppåt fönstret, men ingen svarade honom. Knektarna skrattade åt honom och han måste stiga i väg över den gräsbevuxna gården till tjänarnas trappa.

När han kom upp på kammaren, stod Karin vid bänken, på vilken hon kastat den vanprydande hatten, och hon var sysselsatt med att lösa upp sitt hår, som föll ända till knäna.

— Flätan tyngde, så att jag fick värk, sade hon. Har du sett ett så långt hår förr, magister?

Han plockade samman böcker och skrivtyg och tog Birgittas nyss påbörjade straffbrev till påven i Avignon och allt gömde han i skåpet, som noga blev tillslutet. Därefter stängde han fönsterluckan, men en solstrimma dansade ännu från springan och Karin stod och kammade genom håret med fingrarna.

— Tror du, frågade hon, att pilgrimen, som talade med oss, skulle tycka om en så blekaktig hårfärg?

Han svarade henne icke utan hämtade in en

kruka vatten och en skål med bröd och satte båda på bordet. Mellan dem lade han riset och litet längre bort mot bordsändan ställde han en snidad bild av den korsfäste.

— Hur kan du alltid se så glad och förnöjd ut, magister, fortsatte hon, till och med när du lägger fram riset? Så är det inte med mor?

— Varför skulle jag inte vara förnöjd, kära barn, när jag fått frid med mig själv och är lycklig i mitt kall. Så långt har min fromma matmor inte hunnit. Styvt ekvirke är inte lika lätt att tälja som mjuk gran... och hennes egna barn stå henne emot. Somliga mena, att hon är full av narrsjuka och förställning, men litet känna de henne och döma mest efter sig själva. Men högmodig är hon, det är sant, alltför högmodig att vilja förställa sig. Andra mena att hon är sjuk i själen och vankar omkring med oss som en tokig människa, men visserligen känna de henne allra minst. Jag talar nu med dig som vore du en främmande och inte hennes dotter och du kan ha gott av att höra på. Hälsa, just ordet hälsa, ligger mig på tungan, så ofta jag talar om den kvinnan. När hon kommer in i rummet, förefaller det mig alltid, att hon bär en korg med nyplockad frukt i famnen, så friskt doftar det om henne. Därför vet jag också gott, hur jag skall hantera henne, när hon blir häftig och vred och högfärdsandan får makten över henne. Det var Mattias, som lärde mig sättet, och han hade ett slugt huvud. Man skall inte sätta sig upp emot henne som du, Karin. Inte heller skall man kyssa på handen och

kalla henne from och helig, för sedan får hon en av sina sömnlösa nätter och sitter och prövar och misstror allt vad hon sagt och gjort i hela sitt liv. Hur hon under sådana nätter kan utlämna sig själv till att sakföras, det vet hennes biktfar allena... Nej, tala till henne som en man talar till en man... rättframt, enkelt, då och då gärna med ett gott skämt... så att själens hälsa naturligt och lugnt får verka. Det är hela hemligheten.

Karin hade åter blivit allvarlig och armarna sjönko trötta ned i kåpans veck.

— Lätt sak för dig, magister, att betjäna dig av den hemligheten, men jag har att lyda. Jag är ett stycke mark, som hackas och plöjes utan att någon betänker om jordmånen passar för sådden. På tåredag följer tårenatt, säger mor. När fick jag här uppleva annat? Blev någonsin tåredagen till fröjdekväll? Förgråten står jag upp om morgonen och tyst sitter jag vid mina sysslor, och när aftonen kommer har jag ännu inte gråtit ut. Förr hette jag: Du vänaste stjärna på himmelen, du majblomma lilla på min väg. Förr satt jag framför elden i salen och Egard och bror Karl och bror Birger de sutto bredvid och lekte på strängar. Nu heter jag: Du olydiga, du styvsinta. Skola då mina unga år flyga bort som de stackars fjärilar, vilka födas på en mulen dag och jaga utefter marken och häckarna för att leta efter den solglimt, som de aldrig finna... och så blir det mörkt och de måste dö. Har du ett hjärta, magister, så tag dig an min sak och hjälp mig

bort från det fängelse, där du och mor nu stänga mig inne!

Magister Petrus hängde nyckelknippan vid bältet och riglade upp dörren för att gå, men han gjorde det långsamt och tvekande och när han hade lagt handen på låsvredet blev han stående. Han vände sig om och gick några steg tillbaka mot bordet, men då han slutligen såg upp för att svara, smällde sandaler i trappan och två svenska vandrare stego, dammiga och solbrända, över tröskeln.

VIII.

Det var Alvastrapriorn Petrus och Peder Skräddare, som nu anlände med brev från Sverige.

— Är jag inte igenkänd? utropade den lilla skräddaren med glittrande ögon, så snart han hunnit vänja sig vid halvmörkret och hälsade på en gång ödmjukt och förtroligt. Tre Petrar i samma stuga, det är två för mycket för en enda fruga... Men glad är jag att se den unga frun. Alltjämt lika dejlig och sund! Signe dig, fromma barn! Och ett gott handslag, magister! Vi ha mörka budskap.

— Mörka budskap, säger du, svarade Karin. Det anades mig, ty mor förutsade, att det skulle komma två svenska män med lyckliga tidender... Vad som är lycka för henne, det är smärta för oss andra.

Peder Skräddare öppnade ränseln och framtog två påsar med penningar och fem brev, omsorgsfullt förseglade med snören och sigiller, samt ett större föremål, vilket invecklats i ett grönt hölje. Under tiden ställde priorn från sig staven och grep äntligen ordet efter att en stund ha över-

vägt med sig själv och rustat sig med sitt vanliga lugn.

— Nyss hemkommen från korståget har magister Mattias, den lärde gudsvännen, nu skilts hädan. Sedan han inte längre fick sitta vid fru Birgittas bord och arbeta med henne och översätta hennes skrifter till latinet, hade han aldrig någon rätt trevnad. Han visste inte längre var han hörde hemma. Han skämtade som förr och läste i sina böcker och präntade och talade om människors självförbindelse och dårskap, men hans eldsjäl var liksom utblåst. Korståget misslyckades. Få voro de, som blevo döpta, och kung Magnus vann intet byte åt sig och sina riddare och kan inte betala sin gäld till kyrkan. Bannstrålen blir hans lön. Om allt kunde Mattias sitta och tala småleende och skakade på huvudet liksom såge han på från en annan värld, och först när han anförtrodde mig sina hälsningar till fru Birgitta, igenkände jag det gamla allvaret. Själv slöt jag hans ögon och begrov honom hos gråmunkarna i Stockholm.

— En mångkunnigare vän står oss inte åter, sade magister Petrus, men Karin drog en suck av lättnad.

— Är det allt? frågade hon.

— Inte allt, kära fru. Mycket kan ske i ont som gott, när vänner och fränder bo långt skilda ... Får jag taga en klunk ur vattenkrukan, efter jag inte ser någon bägare?

Karin blev förlägen som ett barn, vilket i en främmandes närvaro straffas för sin olydnad, och

hon torkade ivrigt med ärmen den fuktiga krukan och räckte den åt priorn, som fattade om den med båda händerna och förde den till munnen.

— Det är mors vilja att här inte skall finnas någon bägare i dag... Allt sker ju efter mors vilja... Du är törstig och trött, prior, men innan du sätter dig ned till ro, så låt höra om dem där hemma.

— Här ligga alla fem breven. Vill du inte själv bryta dem och läsa, så spar du mig många tunga ord?

— Jag vågar inte, innan mor kommer.

— Så blir det då jag, som måste bringa dig budskapet, svarade priorn och satte sig ned på bänken. Tillgiv att jag inte lyder din uppmaning utan först sätter mig och pustar ut. Färden var lång, och vi ha inte unnat oss stor vila.

Han makade ännu en gång till sig krukan och tog ett par djupa klunkar och räckte den sedan vidare till sin följeslagare. Låt mig nu börja med herr Israel, den oförliknelige kämpen av Gudi. Hur ljungade inte hans slagsvärd genom nattmörkret i backen vid Alvastra, och folk och riddare darrade, när han talade! Han hade varit rätte mannen att bli konung i landet, men när han kom till Riga, kände han med sig, att hans dagar voro räknade. Digerdöden rasar ännu där hemma och gårdarna stå öde, och det är som skulle den giftfyllda luften också dräpa dem, som inte blivit anstuckna av själva sjukdomen. Ännu en gång försökte herr Israel att omgjorda sig med sitt svärd, men han hade icke längre kraft att bära det. Då

tog han en tjänare till stöd under vardera armen och stapplade in i Riga domkyrka. Tjänarna måste lyfta av honom hjälmhuvan, men när han hade hunnit ett stycke på gården, släppte han deras arm och gick fram för altaret och satte sin ring på himladrottningens finger. Sedan böjde han sitt huvud, så att skägget bredde sig över stålbrynjan ända till bältet, och gick tillbaka hem till sin bädd och uppgav anden.

— Det var en skön död, sade magister Petrus.

Karin lutade sig över priorn och viskade:

— Och nu har du ingenting mer att berätta oss!

Han sköt penningpåsarna och breven åt sidan på bordet samt fattade det omvecklade föremålet och gav henne det.

— Herr Karl, din broder, har blivit änkeman. Då fru Katarina Gisledotter låg på sitt yttersta, lät hon hämta sin guldkrona och bestämde att den skulle bli din arvedel.

Karin löste höljet och blottade den breda pannringen, som var besatt med många stenar. Hon bar den till fönsterspringan för att bättre kunna syna gåvan och då märkte hon, att en pergamentremsa var fäst vid kanten.

— Här står något skrivet, men bokstäverna röra sig och slingra, så att jag ej kan tyda dem. Läs du, far.

Priorn böjde sig och stavade.

— Du vänaste, bär mig i fröjd.

— I fröjd? eftersade Karin och påsatte kronan

för att pröva den. Den kronan passar mig gott att bära... i fröjd.

Hennes hjärta stod stilla och hon förmådde icke längre säga ett ord. Hon bara såg på priorn.

— I sorgen ingen krona, svarade han och lyfte den av henne.

Dörren öppnades utifrån. Det var Birgitta, som kom hem.

Tårarna runno på båda hennes kinder och hon gick krokigare än annars, så att hon syntes ännu mindre till växten. Dokets snibbar hängde från tinningarna ned över bröstet, och med sin vanliga tysta brådska och händerna halvlyfta framför sig gick hon genast tvärs över rummet och sköt upp fönsterluckan, så att dagsljuset fritt strömmade in. Nästa ögonblick stod hon åter vid bordet och hennes små skyndande steg voro så mjuka, att de knappast hördes på stengolvet.

Hon skakade i lemmarna och med aviga handen torkade hon tårarna, som runno allt mer strida. Utan att hälsa på någon bröt hon breven och läste dem tyst ett efter ett, men när hon kom till det sista, lät hon det ligga oöppnat.

— Tag det, Karin, och läs det i ensamhet, sade hon. Det är från Egard, din husbonde. Men mig säger en aning, att i detta nu har han fått ro från sin längtan och blivit död.

Karin tog icke brevet utan viskade helt tyst:

— Mor har dräpt honom!

Fast hon bara viskade, tyckte alla att hon talade högt och att det halvkvävda ropet flög som en vindstöt genom huset.

Birgittas ögon blevo torra. Stödd med de knutna händerna mot bordet såg hon upp på magistern liksom i väntan att han skulle tala, men han strök Karin över pannan och sade endast:

— Du späda lilja i Saron, varför står din vinter redan när?

Karin sköt honom åt sidan.

— Med din medömkan, magister, är jag inte hulpen, men dig ålägger jag att kalla mor till ansvar inför alla domares domare. Mor talar om sitt kall, men aldrig om andras kall. Övergivna hem och nyskottade gravar ropa efter henne, hur långt bort hon än vallfärdar.

Birgitta svarade:

— Ställ han sig vid bordsänden, magister, och spar sin rannsakning till skriftetimmen, men låt nu klokt folk råda!

Hon fattade penningpåsarna och vägde dem i handen och kände att de voro väl fulla. Slutligen löste hon snodden kring den ena och begynte räkna mynten på bordet samt skiftade guldet och silvret i två olika högar. Därefter strök hon åter alltsammans tillbaka ned i påsen.

— Gott, sade hon, för den varan ha vi stort behov.

Peder Skräddare blev lång i ansiktet och begynte hosta och stamma.

— Nådiga fru, tag det inte illa upp, men... Om jag nu skall säga sanningen, så äro de där påsarna mina.

— Och vad skall Peder med så mycket penningar?

— Innan jag blir alltför gammal och grå, ville jag för mina synders skull vallfärda till martyrernas stad...

— Och dit är du nu hunnen.

— Men från Rom ville jag fortsätta ända till Heliga graven. Allt vad jag med träget arbete under åren sparat samman tog jag därför med mig. Många där hemma önskade nog att få skicka penningar också till dig, nådiga fru, men med digerdöden har nu en sådan nöd sluppit in i landet, att ingen längre kan vårda sig om sin egendom. Därför var jag glad att ha mitt med mig i ränseln.

— Skänk det åt de fattiga, Peder. Staden är nu överfylld av sjuka och utarmade.

— Något litet kunde jag ju alltid frånräkna och lämna åt dig.

— Nej, Peder... Allt!

— Då bleve jag ju nödder att vända hem igen och på nytt spara i åratal för att sedan åter börja gå och gå den långa, oändliga vägen.

Hon nickade åt honom och slöt handen på det bestämda sätt som var hennes vana. Därefter tag hon båda påsarna och lämnade dem åt magister Petrus samt befallde honom att tills vidare ställa dem i skåpet. Sedan lade hon själv fru Gisledotters krona på skåphyllan och när allt var inlåst, tog hon nyckelknippan från magistern och fäste den vid sitt eget livrep.

— Vi ha i dag blivit risade nog! sade hon slutligen och hängde riset tillbaka på muren samt begynte framsätta fat och bägare för gästerna.

Först när bordet stod färdigdukat, tillkallade hon tjänarna och gick ensam in i sin kammare.

Hon satte sig på bänken och åtdrog stramare, det knutiga rep, som hon i hemlighet hade bundit mellan båda sina knän för att plågan vid vart steg skulle påminna henne om Kristi lidande. Så snart hon hade fullgjort detta, häktade hon upp kåpan vid halsen, så att axlar och armar blevo bara. De hade icke längre samma vita hull som då hon sista gången vandrade bort från Alvastra, utan voro nu tärda och magra av vedermödor och fasta och ärriga av små brännsår. På ett år hade hon blivit äldre än tillförne på tio. Ålderdomens skrynklor och veck började redan spinna sitt nät om hennes kropp och groparna vid nyckelbenen blevo dag för dag allt djupare, men snöret, som höll tageltröjan samman över bröstet, det var av purpurrött silke och hade guldtofsar liksom för att ännu under trasorna viska om kungablod och högmod.

Hon tog vaxljuset, som brann framför Mariabilden, och höll det lutat, så att de heta vaxdropparna föllo på huden.

Endast den nedersta luckan i fönstret stod öppen och hon satt vänd från dagen med ljusskenet över kinderna. Hennes vidgade ögon stirrade i lågan, men utan ringaste darrning av smärta.

— Tacka vill jag... sade hon stilla och samtalande som hade hon, glömsk av svedan, riktat sina ord till en förtrogen vän. Tacka vill jag... Nej, jag kan inte... inte ännu.

Hon stred icke med sig själv, hon väntade.

Dröjande växte var droppe under ljuslågan liksom en hängande bisvärm småningom växer och sväller under en gren och med långa mellanrum föllo de en efter en.

— Nu kan jag tacka, sade hon lugnt och sakta utan att taga blicken från lågan. Tacka vill jag för de mina, som fått salighetens krona, och för var tåredag, som ödmjukar och böjer mig.

Det knackade på dörren, men hon hörde det icke utan fortsatte med samma mjuka stämma.

— Tacka vill jag för att världen går mig emot och människor förhåna mig. Tacka vill jag för att ålderdomens fulhet och krämpor börja komma och köttet vissna. Med vintertiden kommer vinterfriden.

En tung droppe, som länge samlat sig, föll nu plötsligt och rann ut i en lång strimma utefter armen, men lika orörlig satt hon utan att ett drag skiftade.

— Tacka vill jag för att mitt älskade barn trotsar mig, så att jag blir dubbelt brinnande i min längtan till den stund, då vi skola finna varann... ty ske måste det... Nu doftar det av myrra och änglarna församla sig i mitt hus. Hur skall min trånga kammare kunna rymma så många? De lyfta av taket, de bära bort väggarna och golvet och jag nedstörtar icke i det mörka djupa, ty deras händer stödja mig. På jorden ser jag åren komma och gå likt snabba stavkarlar, som söka viloställde till aftonen, och det gror och växer i den kryddgård i mina fäders land, där vinstocken slår rot. Jag ser mitt eget grifterum i kyrkan och

till mina döda ben tränger det sakta surrandet och mumlandet från långhuset, där systrarna sitta och läsa tidegärd. Osäglig är min glädje, och ovan på regnbågen kommer du vandrande, allra kärälskligaste heliga jungfru, och framför dig fly korparna.

Då hon nämnde himladrottningen, genombävades hon av en sådan glädje, att i den darrande handen lossnade ljuset från tenen och blev liggande över hennes sköte. Väckt ur sin hänryckning satte hon förfärad ljuset tillbaka på staken och genast kände hon smärta. Hon plockade bort det stelnade vaxet från brännblåsorna och kved och vaggade. Hon kunde icke längre sitta kvar på bänken utan sprang upp med handen om armbågen, och för var gång smärtan ökades, upprepade hon himladrottningens namn.

Då bultade det ånyo på dörren och hon drog upp kåpan och häktade den i halsen.

— Stig på! sade hon, men tryckte armen så hårt hon förmådde utefter sidan för att döva den vilda svedan.

— Skriftetimmen är kommen, svarade magister Petrus och steg in.

— Du är i dag mån om att inte försitta den timmen, magister. Så vill jag också skrifta, så att vi skola minnas det mången god tid. Nu må du kalla in alla som äro här i huset, både gäster och tjänare.

Magister Petrus gick bort en stund och steg och röster hördes i rummen och trapporna. När han slutligen återvände, var han följd av tjänarna

och de två svenska gästerna och några italienska munkar och flera unga flickor, som bodde hos Birgitta för att fostras i tukt till from vandel. Endast Karin kom icke. Alla ställde de sig utefter väggarna, men Birgitta knäföll icke framför magister Petrus som hon annars brukade, utan hon satte sig på bänken mitt i rummet.

— Jag vill införa den sedan i mitt hus, begynte hon, att var dag skola vi inför varandra högt och öppet tillstå våra förseelser eller onda tankar. Själv skall jag göra en rätt början. Nu säger jag det som är sant. Ju äldre jag blir, dess girigare slår avgrundsförsten sina klor i mitt gamla syndfulla kött, så att jag mången stund kunde ha god längtan att gå ut till de unga människorna, som dansa med krans på håret, för att taga mig en ny brudesväng, så krokig änka jag är... Jag ser att du rodnar över pannan, magister, men är du blyg, så vänd dig om! Du har frid med världen, men jag, som hör änglar tala i mitt öra, jag har platt inte den friden. En sjudande kittel är jag och när jag sticker sleven därmed, får jag upp ett rött och rykande hjärta, som ännu är så fullsprängt av safter, att det mest liknar en vindruvklase. Vad sägen I till det, bröder och fäder?

— Du gör vist i att vända den frågan till oss manfolk, svarade magister Petrus med osäker röst, men låt oss först skicka ut ungdomen ur rummet.

— Skulle ungdom inte höra hur usel jag är, jag, som risar och tuktar, jag, som är sämre än ungdomen, därför att jag under mitt vissna skinn

ännu bär med mig ungdomens ondska! Åt mig skola de unga peka finger, när jag tuktar dem, och de skola ropa efter mig genom kammaren: tvi den gamla änkan, som predikar himmelen, men far neder till helvetet!

— I den heliga Jungfruns namn!... Nådigaste fru... Väl hörde jag dig ibland förr tala så till mig i enrum, men här omkring stå halvvuxna jungfrur och ditt husfolk och främmande män...

— Här stå människor, som ha lättare att komma till himmelen än jag. Låna mig din hand, magister. På högra sidan av hjässan har jag en liten kula eller välvning i benet... nej, högre upp. Nu känner du den. Munkarna i Farfa sade mig, att sådana välvningar i hjässbenet hade de ofta förmärkt hos fromma änglaskådare men också hos besatta. Det kunde vara ett gott tecken men också ett ont, menade de. Nog betygade magister Mattias och priorn — han som nu från fönstersmygen ser mig så förskrämd an — att det var annat än djävulens villor, som uppskimrade i mina syner, men vad skall jag själv tro, då åren inte göra mig god, bönerna inte ödmjuk! Som eld brände fru Gisledotters krona mellan fingrarna, när jag bar den till skåpet. Högmodigt ville jag trycka den fast om mitt grå hår som en toka för att stå hedrad likt i de forna år och se mina smädare sig nederböja. Visste bara människorna hur mycket häftigare jag längtar till deras hjärtan än de till mitt! Jag behöver dem mer än de mig. En enda fiende vållar mig större pina än all er vänskap skänker mig glädje. Jag är inte det sega

järn under hammaren som ni mena, och jag vet ingen så ömklig och svag. På långt håll kan jag känna en fientlig blick som ett nålstyng genom ryggen och utan blund ligger jag sedan på natten och grämer mig och spörjer vad ont jag gjort. Ibland när jag står i mina tankar, blir luften varm och mjuk omkring mig och då vet jag, att människorna börja tro på mitt värv och mena mig väl. En annan gång, det kan vara mitt på den solhetaste sommardag, känner jag hur det kommer en så kall blåst från mitt eget land, att ingen päls skulle vara tjock nog att värma mig. Vårt folk där hemma är starkt i att förakta. Männen förakta kvinnorna och kvinnorna männen och mig förakta de båda. Finnes det ett helvete för mig, så finnes det också ett ännu djupare för mina smädare, men på jorden skall jag böjas. Gå dina färde med all din kärlek, magister, om du fruktar att sköta riset! Jag tycker om vackra föremål, och det bär mig emot att vidröra orena ting, därför skall du tillhålla mig att förrätta de lägsta sysslor. Förödmjuka mig i mina ovänners åsyn, så att min blygsel blir dubbelt större! Jag är inte längre densamma som förr. Mina syner utebliva och först med den heta vaxdroppen förmår jag ännu att ibland locka fram dem. Papperet ligger vitt och tomt på mitt bord, och min själ är uttorkad.

Hon steg upp och drog tjänarna intill sig och munkarna och de unga jungfrurna. Hennes armar omfattade deras huvud och axlar liksom en fågels vingar breda sig över ungarna, och genom

fönsterluckan blickade hon ut ur boet med så orörliga ögon, att de tycktes döda.

— Alla ha ni lättare att komma till himmelen än jag. Ålderdomen, krämporna och båren skrämma mig inte. Jag späker mig och smärtan vållar mig ingen smärta. Jag sätter mig bland tiggarna, och trasorna och umbärandet fröjda mig. Men kommer där rikeman utan att veta vem jag är, då är det lätt ute med ödmjukheten. Jag kan svälta som en tiggerska och ligga om natten som en tiggerska, men låta mig hanteras som en tiggerska och låta andra tro, att jag verkligen är en utfattig och okunnig stackare, det mäktar jag blott sällan. Högfärden, kära barn, på den biter varken tagelskjortan eller den heta vaxdroppen. Kan en sådan människa som jag till sist bli den hon skall, kan den sjudande grytan förvandlas till en klar källa... hur mycket lättare då för er att ingå i himmelen, ni som äro mjuka och saktmodiga redan från begynnelsen! Hav därför ögonen på mig och lär av mig.

— Syster och fru, svarade magister Petrus. Guds ande är över dig också när du talar ont om dig själv, ty vad du säger är sant. Ditt hjärta är likt ett altare med ett fromt vaxljus och en rykig fackla, och när stenar slå in dörren, tvinar ljuslågan i blåsten, men blosset flammar. De vilka äro mjuka redan från början tuktas och bli ännu ödmjukare under motgången. Med dig är det annorlunda. Ofta log jag i godmodighet, när du berättade dina syner, ty nästan alltid lade jag märke till, att änglarna, som annars kunna vara

så stränga, helst tilltalade dig blitt och älskligt, ja, ibland rosade de dig. De veta liksom jag hur du skall göras foglig. Hårda ord och olyckor förhärda dig och du plågar och späkar dig förgäves. Där tarvas andra ting för att du skall mogna för himmelen.

Hennes ögon vaknade och riktades genomträngande och frågande på magistern, men han stod kvar längst borta vid fönstersmygen och svarade helt stilla:

— Du behöver medgångens klara, fulla sommarsol.

IX.

Var morgon vandrade Birgitta genom gatorna med sin dotter och magister Petrus för att bedja i kyrkorna. Tysta tummade de sina rosenkransar, men bakom dem lyftes knutna händer och många kardinaler vände sig bort utan att vidröra den röda hatten eller höja fingrarna till välsignelse.

En afton, när tjänarna hade dukat bordet och redan länge flyttat grytorna fram och åter i spisen för att maten icke skulle bliva vidbränd, hörde de palatsets port häftigt ryckas igen med tungt dunder. Med sönderrivna kläder och höljd av gatsmuts kom Birgitta i trappan, men när magister Petrus ville stödja henne, sköt hon lugnt undan hans arm.

— Gud har räddat oss, sade hon. Låt oss till tack alla församlas och sjunga Ave Maris Stella och sedan till en åminnelse allt framgent var afton styrka oss med den ljuvliga sången. Toner, toner vill jag höra, magister! Finge jag inte dagligen sjunga med mitt husfolk, vore halva min kraft borta.

Hon ställde sig vid bordsändan som korista och de andra ordnade sig på sidorna mitt emot

varandra med föresångerskorna främst. Birgitta tog upp sången med svag och nästan blyg men klar stämma. Hennes kinder hade fått rosor och så ung och vän och trygg hade hon icke på länge synts de sina. Den folkhop, som förföljt henne genom gatorna, kastade under tiden stenar genom de öppna fönstren och den största blev liggande mitt framför bordet, men hon rörde sig icke från stället. Långa stunder överröstades sången av folkets ropande, och en dominikanermunk utdelade brinnande facklor och uppmanade den vilda hopen att innebränna den svenska trollpackan.

Lika högtidligt fast dämpat ljöd dock sången som de belägrades svar:

»Ave, Maris Stella,
Dei mater alma
Atque semper virgo,
Fleix coeli porta.»

Då sången var slut, gav Birgitta ett tecken att alla skulle sätta sig till bords och lugnt begynna aftonvarden, men magister Petrus, som satt henne närmast, viskade:

— Ditt glättiga mod förundrar mig långt mindre än du själv tror. Hopen visste gott vem du var. Ingen kallade dig tiggarkvinna. Rom börjar att känna dig. Kungafränka fick du heta och en kätterska, som skriver straffbrev till påven och biskoparna. Sådant vållar dig ingen hjärteångest, Brita-mor.

Hon flammade upp ett ögonblick, men rod-

naden gled över i ett öppet och nästan ystert leende:

— Magister, svarade hon lika lågmält. Törhända är det medgången som nu begynner.

Steken var redan skiftad och spisad, då tjänaren, som kom med soppskålen, måste vika åt sidan i dörren för en objuden och oväntad gäst. Det var husets uppsyningsman. Mager och lång med svartkrusigt hår och fågelnäsa ställde han sig framför bordet, och sedan han bugat sig och med båda händerna fattat stöd om käppknappen, yttrade han avmätt och värdigt:

— Min goda fru. Ni borde oftare betänka, att fältet här utanför är en avrättsplats. Där borta kan ni själv se den stenfot, på vilken det ännu ligger kol och aska och där mången arm syndare fått kvitta sina räkenskaper med denna världens mäktiga. För visso, jorden är inte himmelriket, men ni kan inte göra människorna bättre än Gud har skapat dem. Ni befaller påven att återvända till Rom och liknar honom vid Judas och Lucifer och kallar himladrottningen: kära svärmoder. Ni går till baronerna och biskoparna och värmer upp dem med helvetet, i vars gångar och skrymslen ni måste vara synnerligen bevandrad. Ni talar om en osynlig kyrka, uppretar de fattiga mot de rika och undandöljer i era rum kringstrykande fraticeller. Hans härlighet kardinalen, påvens egen herr broder, som har makten över detta palats, lät redan för en tid sedan höviskt och vänligt bedja er att uppsöka en annan bostad, helst som han själv hade behov av rummen. Jag såg er gråtande gå på

gatorna från härbärge till härbärge och mitt hjärta rördes, så att jag skrev och utverkade ändring.

Uppsyningsmannen såg ned på käppen och lät den snurra mellan fingrarna.

Sedan dess hava tiderna förändrats, min goda fru. Mängden börjar åter ropa efter sin tribun Cola di Rienzi och de ängslade baronerna ha inte längre råd att låta sitt folk göra spridd vakttjänst i staden. För i natt vill jag låta Orsinis knektar driva undan packet, men sedan får ni söka er ett nytt hem eller också flytta ut på gatan under bar himmel.

— Dröj, min vän! ropade Birgitta till uppsyningsmannen, som svängde käppen i en båge och vände sig för att gå. Spar dig mödan att kalla Orsinis knektar, ty utan Guds vilja skall inte ett hår krökas på mitt huvud.

Medan hon ännu uttalade de orden, begynte det åska och störtregna. Med slocknande facklor och neddragna hattar spridde sig folket åt alla sidor över fältet. Uppsyningsmannen började frysa, fast luften var kvav. Han såg än mot fönstret och än mot Birgitta, som drog ett brev ur barmen och lade det framför sig med handen på det brutna sigillet.

— En romersk väninna har i dag tillskrivit mig och erbjudit mig sitt hus, som vi kunna se härifrån på andra sidan Campo de' Fiori. I sanning, magister, medgången begynner, innan jag känner mig värdig att möta den.

Regnet saktade av, men åskan fortfor att mullra och ute i staden klämtade en ensam klocka

i Sankt Peter. Plötsligt ringlade en så ljus blixt mellan skyarna, att hela fältet blev synligt och när dundret rullade bort, hade den ensamma klockan tystnat.

— Kristus hjälpte mig! stammade uppsyningsmannen, släppte sin käpp och tog åter upp den från golvet och gick till dörren, men där stannade han och stirrade på Birgitta. Ljungelden slog ned i Petersklockan!

— Det betyder att Lucifer ramlade från sin tron, svarade honom Birgitta. Inom fyra dagar skall påven Klemens ligga död i Avignon, begråten av sina kvinnor och spelmän. Rättfärdige domare, om mitt ord är din ingivelse, låt det bliva hört, och nedlägg dina fiender!

X.

Ännu någon tid stannade svenskarna i kardinalpalatset, men uppsyningsmannen fortsatte att klaga och hota. Tidigt en morgon begynte de därför slutligen flyttningen och voro Birgittas tillhörigheter icke fler än att det mesta kunde lastas på tre åsnor. Kalk, patén och krucifix buros av magister Petrus, böckerna hopsamlade Karin i sitt förkläde och själv tog Birgitta en liten trätavla, på vars förgyllda grund Simone Martini hade målat en bild av himladrottningen.

— Den heliga familjen drager åstad till Egypti land! mumlade uppsyningsmannen efter dem från fönstret.

Före alla andra skyndade Karin sig in i det nya hemmets skuggiga trädgård och lade ifrån sig böckerna på ett stenbord. Hon aktade icke stort på de stympade kapitäler och stengudar, som bäddade i murgröna lågo uppradade på båda sidor om sandgången, men hon smakade på springbrunnens kalla vatten och satte sig ned vid bikupan för att betrakta de små flitiga djuren, vilka med solglittrande vingar flögo ut och in. Det förundrade henne, att modern icke genast följde

henne till trädgården, men vuxen i folkungafejdens stormtider tänkte Birgitta i förstone på helt andra ting. Hon såg uppåt husets vägg, som med sina fem pelare och sina breda stenblock tycktes kunna trotsa både tid och människor. Hon undersökte den järnbeslagna och tunga ekporten och när hon slutligen med en krigares sakförstånd överblickade trädgårdens skyttetorn och tandade mur och i allt bekräftade, att den nya bostaden närmast liknade en fästning, bredde sig trygghet över hela hennes väsen.

Sedan gick hon uppför den smala stentrappan till övre stockverket och bestämde, att den mittersta kammaren skulle vara samlingssal, men det ena rummet vid sidan gav hon åt Karin och det andra utvalde hon åt sig själv. Där lät hon inbära en bänk och ett bord och i hörnet fäste hon den lilla bilden av himladrottningen, men hon tillät icke, att man inlade några dynor eller bäddkläder.

Alla tre rummen voro små, med släta vita väggar, men bjälkarna i taket voro snidade och färglagda och tjänstefolket menade, att deras matmor icke hade bott präktigare sedan de förödmjukelsens dagar, då hon utskrattad av hovmännen gästade kung Magnus i Arboga.

På förmiddagen gick hon ned bland tjänarna, som skurade trappan, och hon bar ämbaret med vatten. Hon stannade så nära invid väggen i trappans halvskumma krök, att hon icke såg ut som en kroppslig varelse utan som någon av de andras skugga.

En gubbe steg in i portgången med nakna

bruna armar och en cittra på ryggen. Hans skjorta var alltigenom hopsömmad av otaliga små skinnlappar och dagern från porten genomskimrade hans skägg och vita hängande hår.

— Min hälsning, flitiga kvinnor! begynte han. Bor här den mäktiga fru Birgitta, som avsätter konungar i eget land och hotar påven med snar död, om han inte lyder henne och flyttar till Rom?

— Hon bor här, svarade Birgitta och nedsatte ämbaret.

Först nu märkte den gamle, att skuggan i trappans krök hade kött och blod, och han betraktade henne en stund forskande. Därefter fortsätte han:

»Då är det du, som är fru Birgitta, ty de andra arbeta tungt och för nöd skull men du arbetar för ro skull. Och så ser jag, att ett purpursnöre med guldtofs hänger fram mellan dina trasiga kläder.

— Du har rätt, jag är en fåfänglig människa, sade Birgitta och stoppade in silkessnöret vid halsen.

Åldringen tog cittran från ryggen.

— Ack, fru Birgitta! Sedan två år har jag uppehållit mig hos fraticellernas förbjudna och förföljda brödraskap bland bergen. Där mötte jag mången barfotaman, som hade guldring på tummen för att visa att han fordom varit förste. Och varför bär jag själv min cittra, menar du, jag som inte längre har stämma att sjunga utan bara kan viska? Jag bär den av högmod för att påminna mig, att jag en gång hette Vandrande Tomas och

allestädes blev hedrad med vivatrop och bräddade remmare.

— Är du Vandrande Tomas, då skall du till tack för vårt första möte stanna i mitt hus, så att jag kan gömma dig för dina förföljare. Minns du den natten bland de pestsjuka i Milano, då jag stod trött och husvill?

— Mitt minne har blivit svagt, ädlaste fru. Jag vet bara, att en natt i Milano följde jag några pilgrimer till härbärget och sjöng för dem under vägen. Till lön fick jag inte bara min vanliga slant, utan tiggarpåsen, som jag bar på höften och som jag inför madonnan uteslutande helgat åt min sjuka syster, blev fylld ända till kanten. När jag sedan satt i härbärget hos de dansande munkarna och nunnorna, steg högfärden mig åt huvudet samman med vinet, och jag tömde hela påsen på bordet och bjöd över lag. När jag då skulle höja den första bägaren, föll jag om på bänken och blev död. Jag nedsteg i skärselden och såg dödsriket. Gångarna voro där så smala och låga, att de döda icke kunde resa sig eller sträcka ut sig på marken. Vi sutto så tätt packade, att vi icke heller kunde lyfta armarna åt sidorna och strupe och tunga voro förvissnade, så att vi varken kunde tala eller kvida, endast grubbla på det förflutna utan hopp att någonsin få sömn. Ovan oss låg jordmassan till kanske en mils höjd med förfärande tyngd, ty gångarnas flata tak stödde sig på våra egna hjässor. Det enda, som lyste genom natten likt stillastående gnistor, var hågkomsten av jordelivets minsta handlingar och

tankar allt från det vi varit små och jag förstod, att jag blivit nedslungad till det rum, som var avsett för de högmodiga.

— Och nu kommer du för att varna?

— För att varna och för att själv lära, ifall du vet något om ödmjukheten. Allra mest kommer jag dock för att i ditt hus få själafrid och bli gömd undan mina förföljare och bålet, ty intet fruktar jag såsom dödsriket... Orörlig satt jag i fasans hemvist, men slutligen kände jag en vindpust, som kom med obeskrivlig lisa, och när jag slog upp ögonen, såg jag två klostersystrar, som ömt vårdade mig. Jag hade blivit alldeles vithårig och beräknade då, att mitt kval varat i åttio eller nittio år, men de sade mig, att jag endast hade varit död en timme.

— Och alltjämt bär du din cittra?

— Liksom du din guldtofs vid tröjan... Men min syster är inte längre i livet och nu vill jag lära dig att taga steget fullt ut.

Han kastade ifrån sig cittran, så att de små inlagda benrutorna lossnade och hoppade kring på stenläggningen, och liksom om han redan kände sig hemma gick han inåt trädgården.

— Jag spisar sällan och sover helst på taket under stjärnorna och jag blir dig en billig tjänare. Anställ mig som trädgårdsmästare. Här fattas synbarligen varken frukter eller örter, men det som du framför allt annat dagligen borde beskåda, det felar ännu.

Han fattade spaden, som stod lutad mot den närmsta cypressen, och började genast gräva.

Jord och stenar kastades åt sidan och snart stod han ända till midjan i den öppnade gropen. När kvinnorna stego ned ur trappan för att se på hans arbete, märkte de, att han uppskottade en grav.

Det hade nu blivit full sommar och en het augustidag, när Birgitta satt till bords, med hela sitt hus, befallde hon efter vana magister Petrus att läsa högt ur bibeln. Luckorna voro halvt tillskjutna för solen, och under hela måltiden hördes avlägset sorl av röster och klockan ringde på Kapitolium.

Det var gott om rätter och det fanns vin i bägarna, ty fast Birgitta själv spisade litet, höll hon icke på någon överdriven torftighet vid måltiderna. Samma förnöjsamhet som alltid upplyste också magisterns smala ansikte. Han satt mitt emot henne vid andra bordsändan och på vardera sidan hade han de yngre kapellanerna Gudmar och Magnus, som långa och magra stirrade i tenntallriken. Priorn från Alvastra rynkade de svarta sammanvuxna ögonbrynen och blåste upp läpparna och tycktes mitt under läsningen grubbla på klostrets makt och Birgittas storhet. Peder Skräddare riktade allt emellanåt sina stålblanka och glittrande ögon mot skåpet, där hans två penningepåsar lågo väl förvarade, och fru Francesca Papazuri, palatsets gästfria ägarinna, som i dag var inbjuden, hjälpte oupphörligt den tafatta svenska hantverkaren att fylla bägaren. Hon var yppig och redan något till åren kommen med håret benat över den marmorvita pannan. Så ofta

magistern började en ny mening, nickade hon åt honom väntansfullt småleende, men när han kom till meningens sista ord, nickade hon åt Birgitta.

Karin, som hade sin plats bland de orörliga unga jungfrurna, såg försiktigt bort mot magistern för att gissa, om han icke snart skulle ha läst ut kapitlet, men långsamt vandrade läsningen framåt från rad till rad. Det föreföll henne till och med i hennes otålighet, att han läste ännu långsammare än annars. Hon tyckte, att raderna liknade en utförstrappa och att han stannade på vart steg för att noga mäta stenplattan på både längden och tvären, innan han vågade taga ännu ett steg. Hon ville vara lydig och undergiven och höra på, men bäst det var, lyddes hon igen till klockringningen och de avlägsna rösterna. När hon så fick höra hornstötar och pukslag, var det nära att hon hade glömt sig och ropat till. Hon tryckte i första ivern fingrarna mot bordskanten för att resa sig, men hon betänkte sig och knep dem i stället ännu hårdare fast för att hålla sig kvar nere på bänken. Hon såg, att priorn och kapellanerna och skräddaren sutto liksom döva för varje ljud utifrån staden. Endast Vandrande Tomas viskade med sina grannar. Han satt snett emot henne mellan de båda italienska munkarna, men alldeles gömd under sitt hängande hår, så att han liknade en vit molntapp, och hon undrade vad han hade att säga.

Nu kom bullret närmare och föll sönder i spridda och bestämda ljud. Det lät som hade

oräkneliga träklubbor hamrat i takt på marken. Hon förstod, att det var en avdelning knektar, som tågade upp till Kapitolium, och hon visste, att Cola di Rienzi, folktribunen, nu red in i Rom vid den påvliga legatens sida.

Söndagen förut, när hon gick till mässan i Aracœli, hade hon hört vitklädda kvinnor inöva hälsningssången, och de hade liknat honom vid ett olympiskt sändebud, som kom att återväcka forntidens ädlaste skuggor. När hon tänkte på de unga sångerskornas skönhet och glädje, glömde hon alldeles att lyssna på magistern.

Då knackade Birgitta i bordet och plötsligt riktades allas ögon mot Karin för att lika hastigt åter sänka sig — och där satt hon med sin skam och sin blodröda panna.

Magisterns latinska ord blandade sitt rassel med vapenklirret, men efter var mening hejdade han sig och översatte allt ordagrant för det svenska husfolket, som stod utefter väggarna eller gick och kom med fat och skålar.

— Finis amen! sade han äntligen och lade ihop boken.

Alla reste sig för att läsa bordsbönen, men då Birgitta icke steg upp, måste de åter sätta sig ned. Lutad mot armbågen höll hon handen över ögonen.

Priorn blåste upp läpparna, makade otåligt på bänken, klappade med sandalerna mot golvet och flyttade på bägarna.

Birgitta lyfte huvudet och slungade några ord rätt ut över bordet.

— Folktribunen är en ciceronian!

Vandrande Tomas störtade upp och knöt händerna över hennes hjässa som för att krossa den.

— Skäras inte alla mantlar efter din rygg, strax gläntar du på helvetet. Vill du då hellre att ogärningsmannen Monreale, det rödskägget, skall brandskatta landet, därför att han efter veckans plundringar var söndag skänker tiondet till kyrkorna? Rycker folktribunen till sig makten, kommer han att stifta goda lagar... Jag råkade honom bland bergen, när han var flykting. Guldtofsar bar han under kläderna som du och syner hade han som du och samtalade än med himladrottningen, än med hedningarna i Orcus... Hör nu där ute! Det är inte längre knektar, som tåga fram... Det är springande och förskrämda steg. Öppnade du luckorna, skulle du se hela fältet översvämmat av gula rockar. Det är judarna, som smyga sig fram till att hälsa folktribunen, ty nu veta de, att de inte längre skola förföljas. Också jag vågar nu gå ut på gatorna, ty intet bål skall tändas i Rom, men kyrkorna skola darra.

— Håll dig stilla, skälm! dundrade priorn och for upp från bänken. Tjänstefolket berättar, att du är en magus och sysslar med de hemliga lärorna och vår husmor är alltför god, som står vid sitt ord och skänker dig ett gömsle... Hör du inte hur det börjar ringa långt borta, nästan som ute på landet, på Campagnan... Det låter som tunga, släpande barfotasteg och träkors, som stöta mot kyrkgolvet. Den klockan känner jag väl. Det är

Lateranen. Ännu står Petri stol på fyra säkra guldben.

Vandrande Tomas gick till fönstret och tryckte örat mot luckan.

— Varen blott alla riktigt tysta. Jag kan höra ännu en klocka, men högt uppifrån, liksom ur luften. Det är Aracœli. Det är min klocka. Ingen klocka i hela världen ringer som hon. Bara för att lyssna kan jag stå timmar nedanför kyrktrappan... den breda och ändlösa himmelstrappan, byggd för folket, för de oräkneliga, som bo femtio i ett hus och som vart år få allt flera barn. Akta dig för den klockan, prior, hon hänger nära Kapitolium!

— Mycket skulle jag irra mig, sade Birgitta, efter att en stund ha hört på klockorna, om jag inte talat med folktribunen också jag. Det var den morgonen vid Sankt Laurentius in Panisperna, då en pilgrim så överlägset lät mig förstå, att han visste mer om världen än jag. En aning sade mig genast att det var folktribunen, fast jag teg.

Karin spratt upp och med henne reste sig alla de andra. De ställde sig i ring om Birgitta och hon fortsatte:

— Han talade fagert och övermodigt... för att dölja darrningen. Hans stig är inte rak som vår. Beständigt står han vid ett vägskäl och vill gå båda vägarna på en gång. Låt mig vara en bland er! säger han till folket, men när de förtryckta stackarna vilja gripa fatt i honom, står han redan bland stengudarna uppe på Kapitolium. Bliv vår!

säga stengudarna, men utan att svara går han bort till eremiterna och stammar: fåfänglighet!

Vandrande Tomas vände sig med hotfulla ögon.

— Skall någonsin en människa kunna bära purpurn i sanning och dygd, då är det han.

— Låt oss därför vänta, Tomas, och se tiden an och lära av det, som kommer att ske. Purpurn är smittad med spetälska.

— Men så tro mig dock, fru Birgitta...

— Bordsbönen! svarade hon kort samt reste sig och klappade två slag i händerna.

När bönen var läst, skyndade Vandrande Tomas upp på taket för att åse intåget och de båda italienska munkarna och fru Francesca följde honom.

— Ni män där, ni äro så kunniga och färdiga i allt, sade Birgitta och började duka av, och det förundrar mig inte, att ni också kunna tyda klockspråket. Det gör mig alltid glad att höra er. Men nu är måltiden slut... och jag kan inte fördölja, att det också är slut med penningarna. Vi få börja tänka på att sälja av våra tillhörigheter, men i dag lär all handel ligga nere... Karin, varför står du vid dörren?

— Jag tänkte bedja dig, mor, att få följa de andra upp på taket.

— Bed hellre av den, som mer förmår än jag, att du undfår lydnadens anda. Mina fattiga vänta nere vid porten för att som vanligt få kvarlevorna efter måltiden.

— Men vi ha ju själva ingen annan spis i huset, mor, och penningarna äro förbrukade.

— Därom får morgondagen sköta, tag du krukan, så tar jag tennskålen!

De följdes åt ned i förstugan och när Karin med armbågen makade upp porten, hörde hon modern säga:

— Var äro mina tiggare?

Trappan var tom.

Magister Petrus, som också hade gått att beskåda intåget, svarade uppe från taket:

— Dina tiggare springa i dag kring folktribunen. De lama dansa, de stumma ropa och över dem alla regnar det penningar av purt silver... På den sidan om huset, där ni stå, är ju ingen utsikt, men här uppe se vi allt. Folktribunen rider barhuvud och i mantel som en vålnad från Palatinens mullhögar.

Karin höll ännu krukan, men när hon skulle lyssna på magister Petrus, stötte hon den mot dörrträt, så att handtaget sprang sönder.

— Mor snälla, bad hon, vredgas inte. Jag har de sista dagarna varit sjuk och svag, ty det är giftiga dunster i luften. Hälsan skulle snart komma åter om jag bara för någon tid finge resa dit hem ... Jag vill hem, mor!

— Pröva dig ännu ett halvår. En ting vill jag säga dig, evad du sedan väljer i livet: låt din väg bli rak!

Mor och dotter återvände tysta.

Birgitta framtog sina skrivdon och då hon därvid öppnade skåpet, stannade Karin bredvid henne för att se på fru Gisledotters krona.

— Det blir kronan, som vi få sälja först, sade Birgitta.

— Hellre något annat, mor. Änskönt jag aldrig får bära henne ute bland människorna, må jag ibland få taga den på i min kammare efter jag är av kungasläkt?

— Jag vet, Karin, att du fått den kronan kär, men en långt oförgängligare skall du vinna. Tag nu fru Gisledotters krona med in till dig, och när ditt hjärta manar dig att lyda, lämna henne då till magister Petrus och bed honom gå till guldsmeden.

Karin tog kronan i handen och Birgitta slöt dörren efter sig och satte sig vid bordet. Hon doppade hägerpennan, men strök med fjädern över papperet utan att skriva.

— Mitt stackars älskade barn, mumlade hon, hur svider inte det unga hjärtat!

Timme efter timme stojade jublet kring gator och torg och mot natten tändes så många lyseldar på kullarna att hela Rom tycktes brinna.

Då kom Peder Skräddare och ställde sig hos Karin vid fönstret. Några halvt förvissnade violblommor hängde på hans krage, men han bar ränsel på ryggen och dricksflaska bunden vid livrepet.

— Vi måste sälja kronan, sade Karin och lekte med den som med en docka.

— Kära vän, svarade Peder Skräddare, då kommer jag vid rätta laget. Nu måste jag tala med mor Brita. Jag vet, att hennes penningar äro slut och jag har i dag sett så mycket silver regna

över gatstenarna att jag känner leda. Det är på tiden att priorn och jag nu bjuda ett gott farväl och åter börja vandra.

Karin gick bort och gläntade varsamt på dörren till Birgittas kammare. Där inne rådde halvmörker och endast hänglampan framför Mariabilden spred ett svagt ljus. Uttröttad hade Birgitta lagt sig till en timmes sömn på själva bordet och hon vilade alldeles rak och orörlig.

Karin sköt sakta igen dörren.

— Mor sover.

Peder Skräddare stod och tummade och räknade på pilgrimshattens snäckor. Slutligen sade han:

— Hälsa då mor, när hon vaknar, att jag tackar för undfägnaden och för att jag fått se och höra henne. Mina båda penningepåsar må hon behålla för sig och sina fattiga. Jag vankar nu åstad hemåt Sverige med tom ränsel utan att få trampa Det heliga landet, men när jag nästa gång har spart ihop två nya väl fyllda påsar, då kommer jag igen och då skall mor, för att gälda sin skuld, också själv följa mig ända till Jerusalems stad. Kära väna, säg henne allt det från gamle Peder Skräddare.

XI.

Var midnatt väcktes alla i Birgittas hus för att hålla en stunds andakt och de sömniga, som blevo efter, mötte hennes hukade skepnad i trappan, där hon kom med vaxljuset snett i handen och riset under armen för att ruska dem vakna och straffa dem. Klockan fyra på morgonen stego de åter ur bädden till att två sig och kläda sig, och dagen begynte.

Karin fick icke längre följa de andra i kyrkorna, ty flera av de mäktiga herrarna hade redan försökt att bortröva henne, och hela den långa morgonen satt hon ensam i trädgården bredvid bikuporna med det uppslagna legendariet på knät. När hon då stirrade på de änglar eller fromma män och kvinnor, som i guld och himmelsblått voro målade på pergamentsbladen, började hon ofta drömma sin moders drömmar och hörde lövsuset kring det ännu obyggda klostret vid Vadstenaviken. Likväl var det med en glad handtryckning hon hälsade magister Petrus, när han äntligen kom hem och lade Aesopus' fabler över legendariet och började undervisa henne i latinet.

Så snart han hade slutat därmed, satte sig

de andra jungfrurna hos Karin på bänken och nu övade han dem i de hymner, som han själv hade präntat. Medan morgonens gula himmel sken in under cypresserna, fyllde de ungas röster luften med sakta jubel. Sjöngo de riktigt klart och vackert, hände det sedan understundom att han läste någon av Birgittas sista uppenbarelser ur minnet, och då syntes dem, att törnbuskarnas rosor öppnade sig för att lyssna och att cypresserna icke vågade susa.

Borterst i trädgården, där sällan någon trängde sig in mellan de förvuxna myrtenhäckarna, sysslade under tiden Vandrande Tomas i en grotta som befann sig under tornet. Han hade byggt upp en spis av några stenar och i en blyflaska tillredde han fru Birgittas bläck av galläpple, gummi och vin. Ormskinn och benknotor och fågelskallar hängde i välvningen över honom och hade han väl förvissat sig, att ingen skulle störa honom, lyfte han snart blyflaskan åt sidan och satte i stället en kokande panna på elden. Runt omkring härden ritade han ett pentagram i sanden med en kolad trästicka från en kättarbål och lade i pannan tre nypor rödaktig mylla, som han en föregående natt hade hämtat i närheten av Domitiernas gravställe, där mörkret genljöd av demonernas och de fördömdas skrik. Sedan drack han av den hemliga brygden för att vinna andarnas hjälp till förlängt jordeliv. För en stund vek hans dödsfruktan, så att han åter kunde uppsöka människor, och han gick bort och satte sig med de andra kring magistern. Knappt varannan dag smakade

han någon föda och han sade, att hungern var en fröjd mot den plåga han hade utstått i dödsriket. Han satt mellan de unga som en skepnad av förgängelsen, men under vilotimmarna berättade han med sin viskande röst om folktribunen. Karins ögon lyste, ty aldrig förr hade hon hört om en sällsammare hjälte, och hon längtade efter honom och fruktade honom och talade ont om honom utan att mena det.

Då hände det ibland, när Vandrande Tomas blev alltför språksam, att några hårda knackningar hördes uppe från huset och genast kastade alla sin sömnad, ty de kommo ihåg, att de hade försuttit tiden och att de var dag före måltiden skulle hjälpa Birgitta att bespisa tolv fattiga nere i gårdsrummet.

En morgon när Karin satt i sin ensamhet och läste i Vitæ patrum, väcktes hon ur sina tankar av klämtslag från Kapitolium. Hon hörde utanför trädgårdsmuren några getherdar berätta, att det var folktribunen, som lät halshugga Monreale, men att baronerna nog skulle hämnas den rövarens död, ty han hade varit dem en tapper hjälpare.

Hon släckte genast lampan, skrämd av det oroliga ljusskenet på trädstammarna, och då det sista klämtslaget ljöd satt hon i djupa mörkret.

Tidigare än annars kommo dock männen tillbaka från kyrkorna. Men inbunden och beklämd började magistern undervisningstimmarna och nämnde icke med ett ord det skedda. Till och med Vandrande Tomas var fåordig och tankspridd och icke heller under de följande dagarna bröt

han sin tystnad. Det blev liksom en överenskommelse mellan alla i huset, att ingen längre skulle tala om världen därutanför utan avvakta och vänta. De båda italienska munkarna gingo sina färde utan att återvända, inga fromma präster eller gudsvänner klappade längre på porten och till och med tiggarna blevo för var morgon allt färre. Det var som hade det nyuppståndna Rom, vilket under fackelbelysta skönhetsfester tömde vinbägaren mellan bekransade stengudar, i sin tur också glömt det stängda huset. Allt emellanåt tog Birgitta hemligt magister Petrus avsides och utvalde en eller annan sak bland bohaget, vilken han gick bort och försålde, och de tysta rummen blevo allt tommare och ödsligare.

Karin och Birgitta tävlade om att förrätta de lägsta sysslorna, och de gingo med hinkar och ämbaren liksom tjänarna. Då hände det en gång vid middagstiden, när Karin skulle duka för de tre fattiga stackare, som fortfarande brukade infinna sig, att Birgitta tog skålen ur hennes händer och sade:

— Folktribunen håller i afton en av sina fester på Kapitolium och han har låtit inbjuda stadens förnämligare damer, både de infödda och de främmande. Till många av de högst uppsatta har han skickat särskild kallelse... men inte till oss. Måhända vet han, att vi bo hos hans fiender i Orsinis kvarter. Snart glömmer man helt bort, att vi längre finnas till. Därför skall du gå på den festen, Karin. Själv är jag för skröplig och grå och facklor och skratt göra mig tung till sinnes och ensam i hjärtat.

Karin förskräcktes. I åratal hade hon längtat efter att få träda ut bland människor, att få tilltalas av unga ridderliga män och som kungafränka sitta smyckad och hedrad, men nu märkte hon, hur hon sig själv ovetande hade förvandlats och vuxit in i den stillhet, där hennes dagar hade gått. När den åtrådda glädjen väl bjöds henne som en gåva, fyllde den henne med ångest.

— Mor snälla, bad hon, slipper jag att gå!

— Om du inte på nytt vänjer dig vid skick och sed på de mäktigas gästabud, hur förlägen skall du inte då stå, när du lämnat mig och rest hem! Kom med och låt oss öppna klädkistan!

De gingo in till Karin och öppnade kistan och synade det som var kvar av den forna härligheten.

Den gröna helgdagskjorteln låg där ännu osåld, men det var mycket att stoppa och laga och de unga flickorna måste komma med nål och silke. Då och då avbröts arbetet för de bestämda andaktstimmarna, men vid måltiden förtärde Karin ingenting annat än litet vattenblandat vin och ju närmare det led mot kvällen, dess ängsligare bultade hjärtat. Slutligen låg kjorteln så färdig att hon kunde trä den över sig, och händer, som darrade av iver, hjälpte henne att fläta band i håret och påsätta fru Gisledotters krona. Än blev den fäst för djupt ned i pannan och än för högt på hjässan och flickorna voro så förtjusta inför den ovanliga synen och glammade och tisslade, så att Birgitta måste tysta dem med stränghet. Hon tog själv och satte kronan som den skulle och gick ett varv omkring

dottern för att noga se efter, att allt var riktigt. Så märkte hon att sömmen på höften hade gått upp. Hon stack handen under fodret och vände tyget och grep fast i silket och våden och sömmade och slog knutar, andlös och brådskande som hade hon klätt en brud.

Sedan började han åter granska dottern och ställde sig framför henne.

— Jag tycker inte rätt väl om dina ögon, Karin. Du har inte din fagra dag.

Hon fuktade en linneduk vid vattenkrukan och baddade på ögonen och torkade dem sedan försiktigt och sakkunnigt med ylle.

— Nu är det bättre och man kan se att du är en kungafränka.

— Mor snälla, bad Karin ännu en gång och föll på knä med händerna knäppta, låt mig slippa att gå!

— Nej, gå skall du! svarade Birgitta och reste henne upp samt förde henne vid handen ut i dagligstugan, så stolt som hade hon ännu en gång lett drottning Blanka och haft alla hennes hovfruntimmer till följe.

— Kvinna och mor... viskade magister Petrus, som väntade vid matbordet. Det förnekar sig aldrig!

— Se nu glad ut, barn, sade Birgitta och lämnade henne i magisterns vård, men håll ögonen sänkta och tilltalar dig någon man, så svara alltid bara nej eller ja!

Karin och magistern begåvo sig åstad till porten och där steg hon till häst, omgiven av fem

fackelsvenner och tio spjutbärande män, som för Birgittas sista silverbägare blivit lejda till vakt. På vardera sidan om hästen gingo två tärnor och bakom följde magistern.

Men uppe i fönstret låg Birgitta och stolt och förnöjt såg hon länge, länge efter sin dotter, som red till gille.

Det blev en långsam färd genom gatorna, och nyfikna kvällsvandrare trängde sig fram kring den lilla skaran, men spjutspetsarna höllo dem tillbaka. Så snart Karin hade ridit in på borggården framför Kapitolium, där fångarna i tornet beskådade henne genom gallret, avskedade hon för en stund sin vakt. En kavaljer ledsagade henne och magistern och de båda tärnorna till salen. Det var samma sal, där Petrarca hade krönts med lagern, och ännu grönskade Parnassens skogar därinne, ty från alla hörn höjde sig knippen av lagerkvistar. Hon fick plats i rad med andra fruar och jungfrur bakom ett rödklätt skrank och bakom ett annat skrank vid motsatta väggen voro friplatserna för romerska folket. Mitt på golvet framför ett led av svenner, som buro ljusstavar, stod det fyrkantiga bordet och måltiden var redan begynd. Där sutto de allra förnämsta, som blivit ärade med särskild inbjudning, och bakom folktribunens stol stod en järnman med hans blå baner, på vilket man såg solen omgiven av strålar och stjärnor.

Karin igenkände genast folktribunen på den framspringande hakan med det tunna, bruna skägget, men hur olik hade han icke likväl blivit sedan den morgonen vid Sankt Laurentius in Panisperna!

Kejsartogan hängde styv av broderier, den undre dräkten var vit, på de nakna armarna bar han breda ringar av guld. Han hade blivit fet. Den mjällvita halsen lade sig i ett djupt veck, så ofta han vände huvudet åt sidan, och det gjorde han nästan beständigt under det att han, skälmaktigt plirande med ena ögat, riktade sina ord till någon av de närmsta bordsgästerna. Han höjde allt emellanåt sin stämma, så att den skulle kunna höras bortom skranken, och sedan dök han ned i någon teologisk tvistefråga eller utlade den förkortade inskriften på någon av de senast blottade fornlämningarna. Han förivrade sig och drev motsägaren att också förivra sig. Sedan sköt han honom en bitande pil rakt i ansiktet för att under de andras skratt tillintetgöra honom, stöta honom baklänges nedåt till underdånig tystnad, maka honom ända till den yttersta branten och omsider släppa honom i djupet som en förlorad och vända sin nåd till andra. När han sedan lade märke till, att det uppenbara nederlaget fyllde motsägaren med en hämndgirig vrede, som på långt håll sprutade fram genom hans tystnad, och betänkte att motsägaren var det mäktiga sändebudet från Padua, måste han åter försöka att varsamt närma sig honom, narra honom upp ur avgrunden, bländа och förtrolla honom och slutligen hälsa honom som en återfunnen vän för att på nytt rycka honom med sig in i leken, i spelet om makt. På det sättet fortsatte ringränningen utan frist. Aldrig fick han vila ut och glömma sig själv i ett par tanklösa ord på måfå. Hela tiden måste han lyssna och

lura, fresta och locka, upprymd blott till skenet, alltid på vakt om sin värdighet.

Plötsligt avstannade ett ögonblick samtalet utefter hela bordet utan någon yttre orsak, endast därför att tillfälligtvis ingen längre hittade något, varom han, låtsat angeläget, kunde tala med grannen. Folktribunen strök villrådig över skägget. Då fylldes bägarna för tionde gången och åter begynte den vilda jakten men tröttare och därför med ännu bullersammare munterhet. Sändebuden från Rimini och Palermo skakade hand över bordet och reste sig upp och kysstes, men varken folktribunen eller gästerna snuddade med ett ord vid det enda som de tänkte på: Monreales rödskäggiga skugga, de på husknutarna uppslagna plakaten om beskattning av romerska folket och de kringsmygande ryktena om en ny omstörtning. Värd och gäster klingade med bägarna, men ingen litade på den andra. Kyssarna och omfamningarna ingöto intet förtroende utan voro endast schackdrag i det allmänna spelet. Till och med åskådarna fruktade att förråda sig och röda fiskarluvor svängdes bortom skranket. Det var som hade den glimmande taffeln stått på en fallucka, vars riglar när som helst kunde dragas åt sidan, och låta hela det berusade gillet sjunka genom golvet ned i fängelserna eller i jorden för att aldrig mer synas. Karin frös så att hon hackade tänder och hon längtade hem till de ödsliga rummen och till moderns korta, stränga uppriktighet.

En smed klättrade upp på skranket. Han hade tagit på sig rena kläder och tvagit sig, men sotet

satt ännu kvar kring ögon och näsvingar. Han funderade en stund liksom för att tyst gå igenom något, som var inlärt, och därefter drog han ett djupt andedrag och höjde stämman. Den var vida starkare än folktribunens och, mörk till färgen, klang den över det åter plötsligt tystnade bordsällskapet som en nattvakts kopparlur. Han uttalade vart ord långsamt och tydligt liksom ängslig att glömma det inlärda och säga miste.

— Det finns andra törstiga människor än du, Tribun!

Sändebudet från Padua bleknade, och sändebudet från Rimini lutade sig närsynt över den lilla vita hund, som låg på fållen av hans mantel, men folktribunen reste sig glättigt. Han fattade två bägare och bar dem tvärs igenom salen ända ned till skranket och gick så nära förbi Karin, att hennes tärnor kommo åt att vidröra hans mantel.

— Kavaljer! sade han och räckte smeden den ena bägaren. När jag dricker med dig, dricker jag med hela romerska folket. Icke är det mig jag här firar utan det återuppståndna eviga Rom. Jag kan icke duka ett bord, som räcker tvärs igenom staden för er alla med hustrur och barn. Därtill fordras penningar, given mig dem först. Ligger det inom mänsklig makt att bygga en fri republik på en grundval av dygd och sanning allena, visen det nu! Andra herrar stänga sig inne i sina fästen och deras knektar tvinga folket att lyda. Jag har ingen annan vakt än eder, romare, och endast genom er fria vilja finns jag till.

Han klingade och drack med smeden, som tömde bägaren och mumlade, ty han hade lärt sig hur han skulle ropa men icke hur han skulle svara. Den påvlige legaten, som satt till vänster om folktribunens stol med flöjelshatten hängande på ryggen i sitt snöre, log under hela tiden vänligt instämmande men kramade häftigt en brödkula mellan de smala fingrarna.

— Här är ordet fritt, fortsatte folktribunen och hans ansikte blev vitt som krita, men låt det därför också vara värdigt! Jag har ingen vakt, upprepar jag, och jag behöver ingen, men vår unga frihet behöver sköldar och spjut. Därför borde vart kvarter i staden uppsätta en legion till sin säkerhet, men därtill fattas god vilja och jag har nödgats utfärda plakatet om allmän beskattning. Kan det förtörna någon, må han då stiga fram och tala!

Dödstystnad blev det enda svaret. Karin hörde prasslet av ett torrt blad, som föll från lagerkvistarna över hennes huvud.

Kavaljeren, som hade fört henne in, stod bredvid henne och betraktade henne oavbrutet. Hans ansikte var beskuggat, men ögonen brunno som draghålen i de små bleckugnar, på vilka gatfolket brukade rosta sina kastanjer. Hastigt böjde han sig ned och viskade:

— Jag älskar er.

— Nej, svarade hon och slog ned ögonen.

— Hur kunna så oskuldsfulla läppar uttala ett så förhatligt ord? Och hur kan den ädlaste bland

damer så hastigt döma om djupet av min känsla? Ni får inte neka mig ett ögonblicks möte...

— Ja, svarade hon samt grep fatt i magisterns arm och viskade: Jag är sjuk.

Hon reste sig upp och kavaljeren bjöd genast armen, men magistern gick emellan och strök honom vänligt över kinden och sade helt blitt och sakta:

— Fem steg bakom, om jag får be! Den ädlaste bland damer är av konungslig ätt. Fem steg bakom!

Kavaljeren slog ursinnigt på svärdfästet och tvärstannade, men Karin fortsatte mot dörren med magistern och de båda tärnorna. Ännu en gång vände hon sig om mot den hemskt tysta salen, men hon såg ingenting annat än den påvlige legaten, som med förvridet ansikte och uppspärrade ögon grävde och letade i sitt knä efter den tappade brödkulan som hade den varit en av ädelstenarna i hans ring.

När hon kom ut i mörkret, öppnade hon på den åtsnörda dräkten. Vid borggårdens springbrunn drack hon ur flata handen och medan svennerna tände sina bloss och magistern hjälpte henne upp på hästryggen sade hon:

— Nu är jag frisk igen... frisk som mor där hemma!

Gatorna lågo människotomma och hon red så fort på, att magistern måste fatta hästen vid tygeln för att inte han själv och de andra skulle bli efter. När hon såg mot stjärnorna, tänkte hon på helgonen. Redan på långt håll märkte hon, att

ingen ljusstrimma letade sig ut mellan luckorna i moderns hus och hon förstod, att den gamla redan hade gått till vila. Endast Vandrande Tomas satt vid porten och väntade, och han grep fatt i hennes hand och kysste den och släppte den icke förrän hon berättat honom att hon sett folktribunen och ord för ord upprepat allt vad han hade sagt. Men när Vandrande Tomas fick höra om smeden och om den hemska tystnaden i salen, lät han de andra stänga porten och uppsökte icke sitt vanliga sovställe på taket utan lånade den yngste vaktknektens svärd och gick i mörkret ensam bort inåt staden.

Så snart Karin kom upp på kammaren och tärnorna hade avklätt henne, lät hon dem gå och påtog själv den simpla klädsel, som hon vant sig att bära både dag och natt. Sedan kallade hon på magistern, som stod utanför dörren.

— Tag här fru Gisledotters krona, sade hon och sälj den i morgon till guldsmeden. Men nämn intet därom till mor utan lägg penningarna i en påse och ställ den i ett hörn i skåpet

Magistern tog kronan och bjöd godnatt och när han var borta, släckte Karin ljuset. Hennes bädd bestod av en sliten stråmatta. Hon lade sig trött ned och drog om sig det lappade täcket. Luften var sommarhet och kvav, men silverkrucifixet, om vilket hon hårt slöt fingrarna, var iskallt och hon vände sig åt sidan och somnade nästan genast.

— Mor snälla, mor, mor! sade hon allt emellanåt under sömnen.

XII.

Nästa morgon tog Karin en synål och en sax och gick ned i trädgården till grottan, där Vandrande Tomas' kokpanna ännu stod kvar på den utbrunna härden. Hon fyllde den till hälften med klart vatten och gjorde upp eld. Sedan ryckte hon upp några gula blommor, som växte utefter sandgången, och klippte av rötterna och lade dessa i vattnet. Hon var dold av myrtenhäcken utanför grottan, men under det att hon var sysselsatt med sitt hemliga göromål, hörde hon någon komma. Hon gick genast fram på andra sidan och lade händerna i kors på ryggen och när hon hade kommit till bikuporna, låtsade hon stå framför dem i tankar.

Det var Vandrande Tomas som närmade sig på sandgången för att uppsöka henne. Han hade armen i band och en grå trasa bunden om huvudet.

— Ni är den enda, som jag kan tala med, begynte han och ställde sig alldeles invid den yttersta kupan utan att fråga efter de uppretade bina. Nu är det slut med honom! Jag strövade åstad i natt till Kapitolium och ställde mig bland folket och väntade ända till dess det blev ljusan dag. Du

tribun, ropade mängden, skatt på vin och salt, det är skatt på fattigman! När så stenarna började flyga in genom fönstren, kom han där förklädd och inmålad i anletet med sotvatten... men det var inte långt stycke han fick gå i fred. Själv stod jag i trängseln och måste bara tiga och se på. »Stilla, kavaljerer,» sade han till pöbeln. »Stilla, kavaljerer!» I detsamma fick han mordjärnet genom livet... och nu skola de gula judarna bära bort hans döda kropp och bränna den på tistelbål och förströ askan... Ingenting i världen kan jag längre tro på, ingenting hoppas, om icke på den dag, då Satan reser sig ur isklyftan för att störta den orättfärdige guden och återgiva människorna lyckan. Solen går upp, säger du, var morgon, men är hon förmer än de andra stjärnorna på fästet och leva vi icke i en enda lång natt? Månen stiger, den tvåhornade skalbaggens och ålens kung, och när han skiner på vårt anlete, snyfta vi i osäglig sorg. Är icke månen den rätta glimten av gryningen, som gör oss fullt vakna, så att vi känna oss själva? Barn födas och fadern vaktar elden på spisen, för att icke de onda andarna skola närma sig, men när växte barnet till en god människa? I din moders hus har jag sökt själens frid, men jag fann den icke heller där.

— Mors rätta stund är ännu inte kommen, men nu står den nära! svarade Karin.

Vandrande Tomas vände tyst sina steg tillbaka mot huset. När han var borta och hon noga hade sett efter, att alla luckor voro tillskjutna, gick hon åter in i grottan.

Rötterna kokade redan i pannan, så att det susade, och hon hade en gång i sin barndom hört av en klostersyster, hur hon skulle tillreda och bruka den giftiga saften. Hon lyfte av pannan och innan hon satte ned den på marken svängde hon den för att svalka vattnet. Sedan tog hon synålen och stack tätt med små hål över båda kinderna och gned in dem med den bruna bottensatsen från den ännu varma pannan. Allra sist tog hon saxen och klippte av hårflätan nära till huvudet och kastade den på elden. När allt var fullgjort, tryckte hon händerna för ögonen som hade hon fruktat att kunna se sig själv.

En stormvind ilade över cypresserna, så att de bugade och gungade, och i den regnfyllda amforan, som stod lutad mot grottans ingång, seglade ett löv över vattenytan. Fåglarna i luften stannade på vingarna och bina trängdes vid ingången till kupan för att hinna undan det annalkande ovädret.

Häftigt ryckte Karin sina händer tillbaka och böjde sig över vattnet i amforan, så att hon kunde se sitt eget ansikte. De avspeglade cypresstopparna gungade mörka och långa nere i det tomma djupet, men vattnet låg stilla och hon kunde se hur skinnet redan blev brunt kring de hål, som hon hade stuckit i kinderna med nålen, och hur det drog ihop sig i otaliga små fina rynkor som på en sextioårig gumma. Hon följde med sina egna ögon hur giftet verkade och hur hennes ungdom och skönhet långsamt men oåterkalleligt försvann för evigt.

Stormen brusade alltjämt i höjden och molntapparna tumlade i luften, ömsom långa som skepp, ömsom runda och ännu solbelysta. Flockade i stora förföljda härar jagade de mot väster för att med dånande slagregn kasta sig i havet. Hon märkte icke, att dagen blev sval och beskuggad, men hon ömkade sig i hjärtat över den gamla kvinna, som såg på henne ur vattnet med unga och förtvivlade ögon.

Hon bredde huvudklädet över sitt avklippta hår och drog det ned över pannan så långt hon kunde och smög sig sedan in till spisen i gårdsrummet för att deltaga i de dagliga sysslorna. Hon lade genast märke till, att Birgitta icke gav henne den vanliga morgonhälsningen, utan undvek henne med en skygg förlägenhet, som förgäves sökte att gömma sig under likgiltig och envis tystnad. När de mötte varandra, såg modern bort och skyndade brydd ur rummet utan att med en enda fråga spörja om festen. Aldrig förr hade Karin så beredvilligt utvalt de tyngsta göromålen och arbetat med en sådan stilla iver, men Birgitta gick helst sina egna ärenden och tycktes lika blind som den kalla väggen.

— Vi få många tiggare i dag att bespisa, sade Karin för att locka henne till att tala. Nu komma de tillbaka igen, sedan det blivit tomt i grytorna på Kapitolium. Det är redan trängsel ute i förstugan.

— Ja, svarade Birgitta besvärat och skyndade ut.

Karin som annars frös och darrade under mo-

derns beständigt forskande öga, visste icke hur hon skulle tyda denna förvandling, och hon började själv känna sig förlägen i hennes närvaro och vek helst åt sidan. Under måltiden rådde djup tystnad, som endast avbröts av bönerna och magisterns entoniga bibelläsning, och när Karin ibland blev förströdd, väcktes hon icke längre av någon hotfull knackning i bordet.

Då det blev kväll, var hon trött efter arbetet och gick tidigt till vila. En stund låg hon i mörkret och kände på de hettande kinderna hur de hade blivit skrynkliga och hårda. Hon märkte först att hon hade somnat och sovit tungt, när hon hörde dörren knarra och yrvaken satte sig upp. Birgitta kom in med det droppande vaxljuset snett i handen och riset under armen för att väcka henne till midnattstimmens andaktsstund.

— Du har försovit dig! sade Birgitta.

— Jag vet det, svarade Karin och blev med ens fullt vaken. Ställ ljuset i den utbrända staken där på bordet och sätt dig på bänken!

Hennes röst var så lugn, att Birgitta, som icke blivit vand vid sådant tilltal, slog ned ögonen förläget och genast lydde. Den barska gamla husfrun såg nästan skrämd ut där hon satt med riset liggande bredvid sig på bänken.

Då makade Karin lapptäcket åt sidan och kröp fram till henne över golvet och gömde huvudet i hennes knä.

— Mor, säg mig en sak. Tänker du aldrig på far, som ligger där hemma under griftestenen?

— Nej.

— Tänker du aldrig på Egard? Hör du aldrig, hur det ropar efter dig ur gravarna?

— Det hör jag ofta. O, du min söte Jesus, förlossa mig från det jordeliv, som mer och mer blir mig en gåta och där ingen kan tjäna dig utan samvetsångest! Följ mig, säger du, och jag lyder och följer dig, men för vart steg söndertrampar jag hjärtan... de hjärtan, som hata mig och de som älska mig. Följ mig, säger du, och jag gör mer ont än de, som förakta dig.

— Mor, tala inte nu om dina böner. Jag vill bara ställa en fråga. Blir du starkare, blir du lyckligare, om ett av dina barn faller dig om halsen och säger: Jag fattar inte gåtan och jag hör hur det ropar efter oss ur gravarna, men en röst, som är ännu starkare, kallar mig. Rösten säger: I ånger skall du leva bland människor och i samvetskval skall du minnas svunna dagar och dock skall du fortsätta framåt allt intill din sista stund såsom du vandrat haver, ty jag stod var gång vid skiljovägen och manade dig och jag är den goda viljan och den hänryckning, som tänts i ditt hjärta.

— Om ett av mina barn talade till mig på det sättet, då finge jag ett barn mindre och en syster mer. Och nu har du sagt de orden, Karin. Jag har fått en syster och medhjälperska och jag är inte längre ensam.

— Mor snälla, låt mig nu slippa att resa dit hem. Väl kan jag ännu längta till det land, där jag haft vän och gård, men jag är inte längre densamma och glädjelöst skulle jag sitta hos de våra och längta hit till kammaren, där jag kan höra

dig när pennan raspar och du bläddrar i dina papper.

Blåsten skakade luckorna och ljuset var nära att slockna, men Birgitta böjde Karins huvud bakåt och såg på hennes rynkiga och bruna ansikte.

— Nu först märker jag rätt vad som skett. Voro då inte de kinderna min ögontröst och fägnad! Av högmod var det jag tvingade dig att gå på festen, och högmodig och stolt låg jag i fönstret och såg efter dig, och vid tanken därpå har jag i dag i min förlägenhet knappast vågat möta din blick. Samvetskval hopar du över mig på samvetskval och lycka på lycka och jag förödmjukas i stoftet. Jag är inte värd den medgång, som nu begynt!

Ute i samlingsrummet väntade redan magister Petrus med handboken. Husfolket hade ställt upp sig utefter väggarna och alla höllo tända lyktor, med vilka de nyss lyst sig från sovstället. Med avlägset muller instörtade trätaket i en bortglömd kyrka och nere på fältet kallade herdarna på varandra med sina lurar för att föra getterna i skydd bakom något av de övergivna husen.

Hårtestarna fladdrade kring magisterns panna och då han såg att dörren till Karins rum endast stod löst tillskjuten, makade han den på glänt för att utforska orsaken till dröjsmålet.

Birgitta satt djupt framåtböjd över dottern med hennes huvud tryckt intill sitt och på ljuset bakom dem hade vaxet runnit för vinddraget, så att det stod rätt ut som en vinge.

Magistern drog försiktigt igen dörren och stängde den.

— De båda nådiga fruarna hålla i natt sin andakt i enrum, sade han. Ingen får störa dem.

XIII.

Åren hade gått.

Under cypresserna vid den uppskottade graven i trädgården stod Birgitta med en förgylld fågelbur, som hon nyss fått i gåva av en kardinal. Hon öppnade gallerdörren och den befriade fången lyfte vingarna med ett glatt kvitter och höjde sig i den soliga luften. Hon satte sig på bänken och såg efter den bortflygande fågeln och tänkte på sitt eget liv.

Hon såg budbärarna som med hennes klosterregel i sin ränsel vandrade åstad till Avignon, där Klemens VI hade slutat sina dagar såsom hon förutsade då ljungelden smälte Petersklockan. Tystlåten och torftigt klädd som en munk satt efterträdaren Innocentius VI i sitt vitkalkade rum, medan i salen under honom flöjterna och cittrorna spelade liksom förr och kärleksvisorna suckade ute i månskenet. Hon såg budbärarna komma åter och förkunna, att också Innocentius dött, och de beskrevo den kista med dammiga handlingar där klosterbrevet utan stadfästelse blivit lagt åt sidan. Hör! Hur sorlade icke menigheten på Ängelsbron och hur klingade icke silverbasunerna framför den

Vatikanska basilikans trappa! Den långa natten var förbi. Urban V, den nye påven, red över Roms gator och barhuvad ledde kejsaren hans vita passgångare vid betslet. Han höll så stadigt om tygeln som hade han beslutit att aldrig släppa den, och hans vassa skägg kröktes mot bröstet, men han såg forskande åt sidan på folket. Han tänkte icke på Birgitta som hade manat och hotat och segrat. Den skrivelse, som hon själv lagt vid hans snibbiga flöjelsskor, hade sekreteraren tagit upp och burit in till sig och han hade sagt, att den var kall och torr och utan hennes vanliga ingivelse. Petrarca, som sedan bett att få se den, hade mitt under läsningen börjat tala om annat och glömt slutet. På henne tänkte icke kejsaren, utan på makt och sluga planer och ett stort rike tänkte han. Men hur omfamnades hon icke av Den helige fadern, när hon knäböjde framför honom med sina två söner! Som en fransk lärd satt den vitklädde kyrkoförsten i sin stol och för alla hade han ett älskvärt skämt om deras klädsel eller om väder och vind. Och ändå tycktes honom luften så giftbemängd, att han snart åter gav sig på flykten med hela sitt hov. Då kom den förfärliga natt, under vilken hon häftigt visade magister Petrus ur kammaren och satte sig ned och skrev och skrev och hörde åskor rulla i höjden. Hon tog staven för att gå i kapp de flyende. Hon upphann dem i Montefiascone, men av fruktan för sin egen kardinalshatt vågade icke den vän, till vilken hon lämnade det ljungande brevet, att överräcka det till Hans Helighet, och då gjorde hon

det själv. Hur väl mindes hon icke den skygghet, med vilken alla veko bort ifrån henne som hade de redan hört fängelseporten knarra! Ensam blev hon stående mitt på golvet och fortsatte att tala, högt och länge, ända till dess påven drog henne intill sig och välsignade henne. Och likväl hade han fortsatt sin färd för att först på sotsängen minnas hennes spådom om hans snara död... Och klosterregeln, som hon lämnat honom med den hotelsen, att om icke han ville bekräfta den utan penningar, vore Guds stadfästelse henne nog? Den hade han ändrat efter sitt sinne och sedan underskrivit. Alltjämt måste hon fortsätta den gamla striden. Hon visste, att hon aldrig skulle ha kunnat det, om hon tyst och okänd gått sin väg fram och tagit in i ett tarvligt pilgrimshärbärge utan att ses och höras. Nu kommo de förnämsta romarna och övertalade henne att någon enstaka gång gästa deras palats och det kunde bli stilla i en vid högtidssal, när de igenkände hennes mörka och tarvliga kåpa i dörren. Nu hade kardinalen, som icke vågade framlämna hennes skrivelse i Montefiascone, själv satt sig på Petri stol och kallade sig Gregorius XI. Vid hans högra öra stod den ena rådgivaren och vid hans vänstra den andra och båda tasslade på en gång, och rädd och vankelmodig famlade han framför sig på breviarier och bullor; men mången god dag satt hans nuntius och väntade utanför Birgittas kammare för att få höra hennes slutdom och råd.

Hon stödde sig mot den förgyllda buren och

såg ännu efter den bortflugna fågeln, som länge sedan hade försvunnit.

Förgäves hade hon icke levat. Mäktigare än någon biskop satt hon i sitt hus och människorna skydde och föraktade henne icke längre. Hon kände, att luften omkring henne icke var kall och stickande som förr utan len och varm. Många beklagade henne för alla de grusade förhoppningarna, men var det icke dårars tal? Skulle hon icke falla ihop och sitta trött och likgiltig, om intet motstånd längre mötte? I hennes hjärta rörde sig en så sprittande glädje och lycksalighet, att den lågan kunde ingen motgång längre släcka.

Hon tog fågelburen och gick långsamt tillbaka mot huset.

Hon tänkte på gårdarna och städerna där hemma — och på dem, som nu hade väldet. Det var ett nytt land och herrar, som hon icke kände, redo på skogsstigarna med sina följen. Hennes dotter Ingeborg hade vuxit upp och dött i Riseberga kloster utan att hinna snärjas i världens nät, men hur lik henne själv var ej hennes andra dotter den stränga Märta, där hon satt vid spiselelden i barnkammaren! Riset hade hon på knät och framför henne i solrutan på det lövade golvet stod lilla drottning Margareta med kjolen så styv som en docka, men mörklagd i anletet och med det kortklippta håret i oordning som en utklädd pilt. Birgitta log, när hon drog sig till minnes, att barnet redan var brud; men i detsamma sköt en glimt ur hennes ögon. Hon såg den bannlyste konung Magnus, som hon krossat, så att herrarna

på hennes bud uppsagt honom tro och loven. Vid gallret stod han i tornet och nedanför på Norrström skriade måsarna, men han tänkte varken på rike eller egna gärningar. Han bara längtade och längtade efter ett enda år av ro. Öppnad blev fängelsedörren och, när han smög sig bort, drog han ned hättan så djupt den räckte för att slippa både höra och se, men bönderna, som dagsverkade på stabbarna, stucko efter honom med tjugorna. Och var vilade sig nu drottning Blanka efter sina danser? Under en gravhäll i Ringsted! svarade bönderna. Birgitta såg hur de togo skinnrockarna på och drogo till Mora stenar, där Albrekt hyllades, men de många herrarna med breda magar, som ställde sig närmast bakom honom, talade främmande tungomål, och åter började allmogen tredskas och mullra. Det hade varit klokare om folket valt någon av hennes egna söner. Men väl för dem att de undgått den frestelsen!

När hon kom in i gårdsrummet och satte ifrån sig fågelburen, mötte henne Peder Skräddare, som några veckor förut på nytt anlänt i sällskap med priorn och flera andra svenska män. Också hennes båda söner Karl och Birger voro nu i Rom och de stodo och väntade i förstugan.

— Nu, Brita-mor! sade Peder Skräddare och i vardera handen höll han en grå penningepåse, som var väl fylld. Nu har du att kvitta din gamla gäld och själv följa mig till Kanaans land. Allt är redan i ordning till avfärden och vi vänta bara, att du själv skall kläda dig. Utanför huset står Latino Orsini med sina knektar för att göra heders-

följe ett stycke på vägen. Väl har jag hört, att Kristus i en syn själv befallt dig att företaga den långa resan, dock fruktar jag för dina många år och krämpor.

— Alla komma vi tillbaka på en när, svarade Birgitta och gick upp för att kläda sig.

Då hon kom in i samlingsrummet, stötte hon av skorna och gick barfota och smygande fram till fönstret utan att våga röra vid den knarrande dörren till sin egen kammare.

— Sover Karin? frågade hon magistern. Hon behöver vila ut till den långa färden och vi måste vara tysta.

Magistern hade någon tid förut brutit sitt ben och, fast återställd, rörde han sig långsamt och var bliven gammal.

— Hon är redan klädd, också hon, svarade han, men vakta dig för kylan från stengolvet!

— Min inre glädje är så stor, att den skulle värma mig om jag så ginge på is.

Hon såg från fönstret mot slätten vid Petersbasilikan, där hon hade förutspått att den återvändande påven slutligen skulle uppföra sin bostad med höga murar och många byggnader. Kullar och ängar blånade i soldiset som ett drömt framtidsland.

Karin kom nu ut och Birgitta skyndade sig att omfamna och kyssa henne och, mindre till växten än hon, måste hon sträcka sig uppåt för att kunna undersöka hennes ögon och känna på hennes kinder.

— Du ser utsövd och sund ut, barn, och dina

kinder ha inte på länge varit så klara och mjuka. Aldrig mer bli de som förr, men alldeles förgäves har jag då inte tvättat dem med mjölk och örtsaft... Kanske ha mina tårar också hjälpt till litet med boten... Kalla nu hastigt de andra! På mig skall ingen behöva vänta.

Magistern kom till och ville inhämta några ytterligare befallningar, men Birgitta var redan borta.

— I dag har vår lilla silkesråtta mycket att styra med, muttrade han med sitt vackraste leende, men sanne mig, börjar hon inte sluta upp att bitas!

Birgitta påtog en ny dräkt av slätt och mörkt tyg och, sedan alla samlats till en kort bön, vandrade de ut från det hem, där de suttit samman under så många tunga och så många nöjsamma stunder och där hon natt efter natt nedskrivit sina uppenbarelser och tankar.

En enda dröjde efter de andra uppe i rummen hos de tjänare, som skulle kvarstanna. Det var en spansk eremit, som hette Alfonsus och som i sin ungdom varit biskop, men sedan skänkt allt sitt gods till kyrkan och flytt världen. En blåsvart lock hängde vid vardera tinningen och djupa veck böjde sig om den sammanbitna munnen, som en gång för alla tycktes ha slutit sig om en inre värld av lågor och storm. Han hade kommit till Birgitta i en hemlig beskickning från påven och nu bar han i sina händer hennes skrifter, som han så ofta hade hjälpt henne att granska och rätta. Han vecklade in dem i det gröna hölje, som hade varit

lindat om fru Gisledotters krona, och förseglade den dyrbara skatten, men icke förr än han hörde sitt namn ropas kunde han förmå sig att lämna den. Då lade han ned den i kistan i Karins rum och nyckeln fäste han vid det agnusdei, som han under kåpan hade hängande på bara bröstet.

Det var folkträngsel utanför huset och liksom pilbuskar böja sig för en vindstöt och peka med sina kvistar åt samma håll, så sträcktes alla sotiga och leriga händer mot den heliga för att få vidröra hennes kläder. Krymplingar tryckte sig mot hennes kåpa för att bli helbrägda och ett sjukt barn lyftes i en korg från man till man och lades slutligen i hennes armar; men när Orsinis svenner höjde den röda himmel, som de ville bära över henne, blev hon full av blygsel och sköt den ifrån sig.

— Vilja ni då påminna mig om vad som förr varit mitt högmod? Jag är en fattig gammal kvinna, som mycket syndat och mycket ångrat och som därför går att bedja vid Den heliga graven. Sågo ni inte detsamma alla dagar?

Hon gömde sig förvirrad bakom sina söner och skyndade att med sin tunna och litet darrande stämma taga upp pilgrimssången. Sjungande och med långsamma steg vandrade de så alla bort över Roms gator och på sidorna redo knektarna med sina lansar. Herr Birger bar det svarta träkorset och Vandrande Tomas stödde honom under armen. Peder Skräddare gick hela tiden med penningepåsarna i händerna liksom rädd att ännu en gång mista dem och priorn och magistern och

de unga kapellanerna flyttade ibland på sina fullpackade ränslar. Orsini rörde kulorna på sin rosenkrans, men talade under tiden om Boccaccio, som hade blivit omvänd till allvarsman, och herr Karl lyssnade tankspridd och ofta skrattande. Hans ansikte var blekare än förr och genomskinligt som ett äpple, men läpparna hade blivit djupröda som hade han målat dem. Bakom honom gick eremiten Alfonsus och följde Birgitta med så beundrande ögon som en förälskad yngling.

Ånda till Ostia ledsagade Orsini skaran med sin vakt och där tältade han för att vänta till pilgrimerna gått ombord på den genuesiska galär som väntade i hamnen. Eldarna blevo upptända av torr vass och på den översta ruinkullen satte sig mor och dotter som två systrar, hänryckta och stilla, och sågo mot havet. Herr Karl lade sig ned vid deras fötter på en bädd av vita vinterblommor.

— Mor, sade han och begynte hosta. Jag längtar att föra svärdet mot de otrogna och vinna glans och guld. Minns du min dagliga lek då jag var pilt? Minns du vad jag alltid drömde om? Nu har du fått makt och heder. Skänk mig nu också en kungakrona, mor! Sedan skall du få råda i mitt land.

XIV.

Galären ankrade under Castello dell' Ovos murbranter och som ett stim av halvvuxna tritoner klängde Neapels nakna fiskargossar på reling och åror eller döko ned och försvunno i det smaragdlysande vattnet. I förstammen stod herr Karl och hostade och talade med Vandrande Tomas och aldrig förr hade han känt en sådan levnadslust klappa i sitt bröst.

— Berätta, berätta! sade han och såg över de kulliga stränderna. Detta vore ett rike att äga!

— Ser du klosterlängan där borta vid klocktornet? frågade den tilltalade. Där hade Tomas från Aquino, den änglalika doktorn, sin cell.

Herr Karl hörde icke på honom.

— Och där längre bort mot udden var jag själv med, när Petrarca satte en lagerbuske utanför Virgilius' grav.

Herr Karl knäppte av sitt bälte, som var fullsatt med små silverklockor, och kastade det över hans arm utan att höra.

— Här långt borta åt höger reser sig takåsen på kyrkan San Lorenzo, där Boccaccio första gången såg Fiametta.

Herr Karl log i skägget och häktade av hermelinskappan samt hängde den på hans axel.

— Du skall tala om borgen här framför oss, Tomas. Det är den, som har makten. Kan den tagas med svärd?

— Så ser det inte ut, herre. Men med två kärlekssjuka läppar kan den tagas. När jag gick med min cittra från stad till stad, blev jag ibland kallad dit upp till drottning Johanna och för var gång satt där en ny tillbedjare vid hennes fötter ... och olycklig den som inte knäföll och tillbad också honom. Nu lär hon vara änka för tredje resan.

Herr Karl tog av hatten och satte den på Tomas' nacke.

— Är hon fager... är hon gammal?

— Man kommer aldrig riktigt underfund med hur hon ser ut... Om hon är gammal? Nästan lika gammal som du själv, herr Karl. Fyrtio år och litet därtill, påstår elakt folk.

— Så vill jag taga det nya landet i besittning.

Han kastade sig huvudstupa ned bland tritonerna i vattnet och sam mot stranden.

Pilgrimerna släppte förskräckta sina säckar på roddarbänken, men Birgitta lugnade dem.

— Alltid är han tokig och munter den herren. Ser han något, som han får lust till, kan ingen hålla honom tillbaka. Förr om julen måste jag alltid gripa honom i tröjan, när kakan sattes in, så att han inte skulle taga av sockerkanten före min egen salig husbonde.

Drypande stod han snart på stranden och

vinkade och när pilgrimerna kommo i land med sina säckar och ränslar, följde han dem till härbärget. Präster och munkar och fattiga hade redan samlats för att få hälsa den ärevördiga frun, om vilkens spådomar och fromma gärningar de hört så många rykten. Titt måste hon stanna under vägen för att genom handpåläggning bota sjuka och Karin utdelade allmosor. Då slutligen på härbärget herr Karl hade torkat sina kläder framför spisen, tog han modern och systern om axlarna och förde dem till fönstret. Aldrig förr hade de sett ett sådant paradis på jorden. Bortom klocktornen stodo på höjderna de orörliga pinjeskogarna, bekymmerslösa människor, som liknade stora vackra barn, lekte i solskenet utan sträva ord, och i sina grepkorgar hade de knippen av frukter eller musslor och fiskar, vilka blänkte som silverkar.

— Mor, sade han, det är landet som jag drömde om i mina lekar!

Otåligt räknade han dagarna och timmarna till den stund, då Birgitta och hennes följe skulle få företräde hos drottning Johanna i Castello dell' Ovo.

Som en vild och brant klippö med grottor och lummiga avsatser låg det grå fästet och havets svallar stänkte högt upp utefter murarna. Birgitta blev införd i en öppen hall, där fordom kejsar Fredrik II hade brukat åse sina saracenska kvinnors danser, och valven glimmade ännu av arabiska guldmosaiker.

— Barn, sade Birgitta och rätade sig en smula sirligare än annars, nu få vi inte glömma gott

hovskick från gamla dagar. Kom väl ihåg, att när den höga damen är så nådig att hälsa er, måste ni böja vänster knä och kyssa henne på skon.

Herr Birger ställde sig bredvid henne i sin svartbruna mantel, men på andra sidan stod herr Karl med hermelinskappa och silverklockor vid bältet och det vajade och svajade och klingade och pinglade.

En svärm hoppande negrer kastade rökelse på glödfatet och rullade ut en levantinsk matta. I dörren visade sig hovmästaren, vilken med sin jätteturban liknade någon silverglittrande insekt med alltför stort huvud, och slutligen kom drottning Johanna. Under den tätt hopdragna slöjan spelade solskenet in på hennes rödfärgade hår och starkt sminkade kind liksom genom ett vitt förhänge på en fönsterkruka med granna blommor. Hennes leende var strålande men stillastående och hon hade en sextonårings huvud på en gammal kvinnas undersätsiga och starka kropp.

— Å, sade hon, jag är så glad, så glad... att få hälsa så fromma gäster.

— Om jag begår någon dårskap, så hjälp mig, du magister! viskade herr Karl.

Alla männen knäföllo och herr Birger böjde sig genast till hennes sko som modern hade befallt, men när drottningen kom till herr Karl, sprang han upp och fattade henne så hårt om båda armarna, att hon icke kunde röra sig. Därefter kysste han henne av hjärtans lust mitt på munnen.

Hovmästaren, som stod bakom henne, drog

svärdet för att hugga till, men magister Petrus strök honom med handen över kinden.

— Fem steg baklänges, om jag får be! Herr Karl är också av kungligt blod. Fem steg baklänges!

Birgitta såg ned på mattan och flyttade klädet djupare fram över pannan, men så ilade en frisk fläkt genom hennes själ och hon slöt handen med sin snabba beslutsamhet.

— Skett är skett, sade hon.

— Den gudaktiga frun har en vanartig son, svarade drottningen häpen ännu, fast leende. Men för en kyss har jag aldrig låtit bödelsvärdet gå... Nu skola ni alla bli hos mig intill kvällen, så att vi få spisa samman.

Måltiden dukades i den öppna hallen, och fast vågorna rullade nedanför mot muren, var det vindstilla i luften, så att facklorna brunno med klar låga. Blid i sin ålderdoms fägring satt Birgitta bredvid drottningen och förmanade henne att i tid bättra sitt leverne, men drottningen och herr Karl sågo hela tiden på varandra, fast de aldrig talades vid. Klockorna ringde ibland över staden kort och hastigt som på lek och månskenet glittrade i vattnet utefter den sandiga stranden, där fiskarena sutto mellan sina nät och båtar.

— Gift dig, Johanna! ropade sjöfolket till drottningen, då de igenkände henne uppe i hallen. Gift dig igen, så att knektarna få en hövding och ditt hjärta blir glatt som vårt!

När pilgrimerna återkommo till härbärget, satte sig herr Karl vid spisen och Birgitta lindade

om honom ett varmt täcke och stack en dyna bakom hans rygg.

— Du är sjuk, son. Dina händer äro iskalla som på en död, men pannan bränner.

— Sjuk eller frisk, lika gott! Jag har lyckan på svärdspetsen, kära mor! Där hemma går allmogen i ljungen och knotar, avundsjuka och hätska träta herrarna, och landets hövding får knappast utan smälek tömma en bägare porsöl. Det var aldrig något rätt land för mig och där blev du ond och högmodig och tordes inte röja blygheten och ömheten i ditt eget hjärta. Men nu har jag hittat paradiset.

— Och din unga husfru, som sitter och längtar där hemma?

— Efter vem skulle hon längta? Hon är hård och kall som alla de andra. Och kan inte påven upplösa ett äktenskap?

— Jo.

— Så må han hugga av min kedja. Av järn är den och inte av myrten. Menar du inte att drottning Johanna gärna skulle äkta en man av vår mäktiga släkt och låta din fromhet bli en motvikt till hennes egna synder? I hennes sjöborg skall jag framleva dagarna efter mitt sinne, men åt dig vill jag skänka penningar och mark, så att du här kan bygga ditt kloster, rikare och skönare än du någonsin har sett det i din längtan. Du härsklystna och äresjuka kvinna, sätt nu kronan på din son!

Birgitta tog eldtången och rörde i bränderna.

— Sällsamt straffar du, evige Gud! Allt vad

jag åtrått räcker du mig, och när jag väl har det i handen skjuter jag det ifrån mig med blygsel. Så tuktar du de högmodiga, ty hugg och slag båta där till intet!

— Mor, du har blivit så blid och dejlig sedan ditt hår vitnade. Ingen, ingen är som du, mor. Här bland förnöjsamma och vänliga människobarn skall du bli den milda och ömma, som glömmer vredens språk.

— Jag har sett nog av maktens bländverk, kära son. Och varför talar du mer om sjöborgen än om den lättfärdiga kvinna, som där har sin bostad! Vore det fråga om en hjärtesorg, då måste jag väl pröva att förlåta dig, ty Gud må veta att hur gammal jag blev kände jag själv ännu länge hjärtat dansa i bröstet, fast jag både späkte mig och bad... Men du vill ha fästet och kronan...

Hon sänkte rösten och stirrade i lågan. Att härska, att besitta ett helt rike... att äga fullt upp av penningar till att genomföra vad viljan bjuder... att få åldras i frid... Nej, son, gånge också den frestelsen ifrån oss!

— Så följ din stjärna, mor! Jag följer min.

Det klappade på härbärget och hovmästaren från borgen kom in med ett brev, som var omvecklat med ljusrött silkestyg. Tre särskilda gånger knäböjde han, innan han vågade närma sig och lämna det till herr Karl, men Birgitta tog det och kastade det obrutet på elden.

— Vad gjorde du, mor? Det var från drottning Johanna...

Birgitta slöt ögonen.

— Så här begynte brevet: Du skall flytta till mig på slottet och bli mig när som hövding och gemål, ty visserligen är du en man efter mitt sinne ... Vänd om till drottningen, hovmästare, och berätta vad du sett och hört... Du fryser, son, så att du skakar... Låt mig få breda över dig också Karins täcke...

Mandolinerna, som hela natten surrat på gatorna, tystnade och en herrelös hund klagade på den avlägsna kullen. Sorgset och stilla satte sig Karin hos modern för att vaka med henne. De värmde getmjölk över elden för att giva den sjuke att dricka och de stödde honom ända till dess han hade somnat.

Birgittas hår hade nu blivit alldeles vitt och anletet smalt och avmagrat. Ådrorna lågo blå och höga på de skrynkliga händerna och hon darrade, när hon skulle stöda kudden.

— Om du går bort, mor snälla, viskade Karin, så skall jag aldrig förtröttas att föra din gärning till slut.

— Jag vet det, barn, svarade hon, och just nu hörde jag klockan ringa över Vadstenaviken.

— Också jag hörde henne, mor, men nu skall du sova.

— Därtill är ingen tid. Kalla magistern och herr Birger och säg dem, att de skaffa sig lyktor och genast följa mig till drottning Johanna.

Då hon kom till slottet och frågade vakterna om drottningen ännu kunde träffas så sent, svarade de, att den höga damen aldrig gick till vila före

dagningen, och efter en stunds väntan fick Birgitta företräde.

Drottningen låg framstupa på en matta och läste i en bok med handen över ögonen.

— Låt mig vänta, sade Birgitta, och avbryt inte för min skull din andaktsövning.

— Andaktsövning... svarade drottningen. Ja boken är allvarlig nog... och när Dianora mötte sin älskade i grottan, där springvattnet plaskade, satte de sig på mossbädden och kysstes ömt... Vad säger du till det, min vördade väninna?

— Jag säger att om du, som redan är till åren kommen, är Dianora och om min son, som redan har husfru där hemma, är hennes älskade, då får den synden aldrig ske.

— Är jag då inte härskarinna i mitt eget land, efter du inte först frågar om min vilja? Jag skall bli din dotter och allt vad jag äger skall också vara ditt. Vad du grubblat på och stritt för i hela ditt liv skall bli min lag och påven själv skall göra din son till min brudgum. Jag ropar högt till vem som vill höra, att jag älskar honom. När jag älskar kan ingen makt i världen hejda mig, allra minst en gammal fattig kvinna utan värn och hem.

Birgitta knäppte händerna.

— Då har jag bara en önskan, bara en bön, och det är att min son måtte få dö.

Drottningen fattade så häftigt tegellampan, som stod bredvid henne på mattan, att oljan slog upp över veken. Med den halvsläckta lampan i handen sprang hon upp och gick mot Birgitta.

— Jag kan glömma dina ord, men själv förgäter du, att din åkallan blott alltför ofta brukar bli hörd. Jag vill befalla alla mina biskopar och präster att högtidligt bedja för hans liv. Vet du, att du talar om den, som du burit under ditt eget hjärta?

— Jag talar om min son, tårarnas son, och är det nu min enda bön att han måtte få dö.

Hon gjorde knäfall, kysste drottningens toffel och gick med hastiga steg utför trapporna.

— Gån hem! sade hon till magistern och herr Birger. Gammal kvinna hittar ostörd väg.

I stället att välja gatan inåt staden, följde hon stranden, där fiskarena lågo och sovo under sina uppdragna båtar, småmysande ännu i sömnen. Några av dem vaknade och togo henne för en barmhärtighetssyster, som i den tidiga timmen blivit kallad till en sjukbädd. De gnuggade sig i ögonen och när de märkte, att det redan började dagas, satte de två fingrar för munnen och visslade på kamraterna för att ro ut och hämta näten, vilkas flöten simmade på det stilla vattnet som en lång rad av svarta bokstäver.

När solen rann upp, hade Birgitta satt sig ned på en klippa och under henne låg havsbottens trädgård blottad och öppen. Krabborna bäddade sig i sanden eller reste sig i sina taggiga rustningar till fejd och över dem ilade Havsskägget, som kvinnorna vid Neros gästabud kramade mellan sina fingrar för att med färgskiftningarna kring det döende djuret förhöja sin egen skönhet. Snarlik ett guldstickat läderbälte lindade

sig Murænan om en sönderslagen kruka och den lilla Hästfisken stod med sin kråmande hals mitt i vattnet som en halvsjunken schackpjäs av trä.

Birgitta drog ned doket, så att det skuggade, och då urskilde hon i klyftan den hopslingrade skepnad, om vilken Mattias hade talat, grubblaren bland vidundren, som stirrade uppåt med grymma, bruna människoögon. Hade icke Mattias sagt, att jordens berömda män och kvinnor hade samma ögon! Var det sant som han sade? Menade han det, trodde han det, eller talade han bara som en vän för att varna sitt skriftebarn? Det svartnade framför henne, men hon vände sig icke bort. I timmar satt hon kvar för att anklaga och pröva sig själv och vänja sig att se in i sitt öde.

Solen brände redan het, då hon reste sig, och fiskarena stodo till knät i vattnet och halade in sina nät.

När hon steg in i härbärget, hade drottningen kommit på besök med de präktigaste frukter till gåva. Hon satt på dynan vid den sjukes fötter och nedanför på gatorna smattrade hornen och härolden utropade, att Johanna av Neapel trolovat sig med den högborne riddaren från främmande land. Beständigt vände hon ryggen mot fönstret och ville icke, att dagern skulle falla på ansiktet, men hon skalade själv frukterna och allt emellanåt kommo hennes tärnor och sjöngo vid harpan.

Var morgon kom drottningen sedan åter på samma vis med den tunna slöjan hopfäst över pannan och satte sig vänd från dagsljuset, men

den sjuke tynade allt mer, och snart ville han icke längre se henne i kammaren. Då satte Karin sitt kalla silverkrucifix mellan hans fingrar och han biktade och bad för sina synder. Birgitta stödde honom hela tiden och då han lutade sig åt sidan och dog, sade hon:

— Gå, min son, gå, pilgrim, till honom, som dig kallat! Bleve du än förste över hela jorden, inte med en örtug ville jag köpa dig livet åter.

Ännu när hon hade lagt honom ned på kuddarna, darrade hon, men hon hade inga tårar och ansiktet var lugnt.

Franciskanermunkarna kommo nu med sin bår och när de hade klätt honom i kåpa och rep, drogo de ned huvan över hans anlete. Sedan buro de honom till domkyrkan med kors och ljusstavar. I tåget följde den snyftande drottningen, pilgrimerna, biskopar och riddare. De muntra fiskargossarna från hamnen stodo allvarliga i skuggan utefter husen och alla sågo de på Birgitta och förundrades över hennes torra ögon och bleka lugn.

När sorgefesten var slut i kyrkan buro franciskanermunkarna båren till sitt kloster Santa Crose och upplyfte en sten ur golvet, och där nedsänkte de den döde. Drottningen bjöd Birgitta handen för att hon skulle komma närmare, men Birgitta vek skyggt åt sidan och stannade vid en av de bortersta pelarna — och ute på den gräsbevuxna klostergården doftade starkt de nyutspruckna violerna.

XV.

Pilgrimerna gingo nu åter ombord och med fyllda segel styrde galären till havs. Kvinnorna hade sitt tillhåll i den halvmörka avbalkningen under akterkastellet och med säckarna till huvudgärd lågo de omsvepta i sina täcken. Genom den öppna dörrluckan sågo de roddarna, som, nakna till midjan och skuggade av turbanerna, sutto i dubbla led vid sina långa åror. Några av dem voro svarta afrikaner och andra voro förrymda missdådare, som ännu på handlovarna och anklarna hade ärr efter kedjor. När kvinnorna satte sig upp för att göra korstecknet, kunde de se ända bort till den förgyllda himladrottningen som stod överst i stäven med armarna utsträckta över vågorna, och det på bilden stelnade saltskummet glindrade i marssolen som rimfrost.

Ovan sina huvud hörde de hela dagarna de tunga stegen av galärens patron, som allt emellanåt stack ut huvudet genom gluggen på kastellet och visslade åt besättningen eller smällde med läderpiskan. Kastellet var helt och hållet rödmålat och sirat med små pilastrar och hängtorn och överst vid lyktan vajade korsfanan.

Själva långfredagen lågo de förankrade i Messina, så att pilgrimerna fingo bedja i kyrkorna, men redan på eftermiddagen hissades segel och snart bredde sig åter havet under rosenfärgad luft. Vandrande Tomas bäddande åt sig bakom Mariabilden i förstammen och såg helt andra syner än Birgitta. När stormen vände olivernas blad aviga, så att öarna blevo silvergrå, vinkade honom ludna varelser med bockben, vilka klättrade likt apor mellan grenarna, och när dyningen sjönk undan i klipphålorna, stodo där grönaktiga havsgudar, enögda och tandlösa av ålder, och tutade i sina snäckor. Han knäppte med fingrarna i luften på den sida, där han förr brukade hålla cittran, men då hans sång bara blev en hes viskning, gapskrattade trollen och döko ned, så att endast en ring dallrade i grottan. Väckt av patronens visslingar, märkte han då, att han hela tiden hade suttit och blundat liksom Birgitta och ängslad av synerna från sin ungdom räckte sig Petrarcas forna lärling efter repstumpen, som hängde vid masten, och gisslade sin rygg.

Patronen var en myndig genuesare, som hade hela gördeln full av knivar, och ju avlägsnare skeppet styrde från land, dess mindre gav han pilgrimerna att spisa. Slutligen begärde han så mycket penningar för en skål sött vatten, att de icke hade mer att giva honom.

— Låt oss törsta tills hjälpen kommer oss förutan, sade Birgitta, och samma oföränderliga glädje lyste från hela hennes väsen. Hennes blick

var frånvarande och hon tycktes beständigt försjunken i samtal med de osynliga.

— Här kommer ett bevärat skepp från Rodos! sade magister Petrus och stack in huvudet genom dörrluckan. Ända hit kan jag se de vita korsen på johanniternas mantlar. Låt oss ropa, så att vi få bistånd!

— Nej, sade Karin stilla, vi måste lyda mor.

Med brännande törst gingo den kvällen alla till vila och de hörde hur patronen, som satt uppe i kastellet, hällde vin i träbägaren och drack.

Ingen av dem kunde sova och hela natten tummade de sina rosenkransar, men redan i dagbräckningen hörde de plasket av ett venezianskt handelsskepp, som seglade tätt förbi. När de övermodiga köpmännen, som haft god lycka på sin färd, fingo syn på de vilda roddarna, började de gäckas och kastade frukt på dem och då smögo pilgrimerna fram ur sina gömslen och läskade sig med den manna, som så oväntat regnade över däck och tofter.

Icke långt efteråt steg Cypern ur havet och så snart de hade landat kom drottningen med sina biskopar för att hämta Birgitta till borgen. Spelmännen och alla lekande par i trädgården blevo tystade och Birgitta sattes på stolen närmast drottningen, som allvarsam lyssnade till hennes råd och spådomar. Präktigaste rätter framsattes för de avmagrade pilgrimerna, ute i skogarna hördes knackandet av de små yxor, som skalade cederstockarna, och bortom citrongårdarna lyste brän-

ningen, som knöt sin vitskummiga ring om Afrodites ö.

Hela fjorton dagar sutto pilgrimerna på det sättet i gamman, men sedan lyfte de åter sina säckar över axeln och gingo ombord och snart sågo de bara himmel och vatten.

Delfinerna sprutade och om nätterna brann kölvattnet som en backig fjällstig beströdd med sönderstötta smaragder. När patronen tryckte fingret över hålen på pipan, kunde han framlocka olika toner, och han stod på kastellet och spelade till roddarnas långsamma och klagande sånger. Det var fromma korsfararevisor om riddare, som drogo till Den heliga graven, och pilgrimerna stämde ofta i med sakta röst. Med var stund blev likväl vädret allt stormigare och det blev tyst ombord och alla rev bundos upp i seglet. Då visade sig ett blåaktigt töcken i fjärran och Birgitta och alla kvinnorna kommo ut på däcket.

— Är det stormskyar? frågade hon patronen som stod vid styret.

— Nej, svarade han. Det är bergen i Juda. Det är Kanaans land.

Pilgrimerna knäföllo för att tacka med knäppta händer och den hänryckta Birgitta lutade sig mot Karins axel och blundade som en sovande. Hon märkte icke att patronen hade blivit helt blek om pannan och stod och kramade rodret, icke att sjöfolket trängdes kring masten och ryckte i tågen.

En gul och sandig landstrimma med kringspridda hus hade redan växt upp ur solglittret och galären törnade mot de fruktade klipporna utanför

Jaffa. Vågen reste sig så hög, att hon kastade sin fradga i ögonen på en nyfiken måse, vattnet flödade in och lyfte bänkarna, och den bräckta masten lutade åt sidan med sitt spända segel. Matroserna grepo pilgrimernas böcker och ägodelar och kastade dem i sjön och ur den minsta boken föll det krucifix, som Birger Persson hade uthamrat framför vinterbrasan på Finsta gård. Karin mindes hur det kalla silvret hade kylt mellan hennes fingrar i sömnlösa nätter. Hon såg hur det vände sig i vattnet och sjönk och hon tänkte på, att tusen år måhända skulle förgå, innan en fiskare hittade det i sitt nät och ändå skulle han säga: Jag vet vad den guden heter, han heter Jesus från Nazareth!

Kvinnorna flockade sig kring Birgitta och några av de yngsta matroserna sprungo i vattnet för att simmande nå land, men patronen stack piskan i gördeln och gick till pilgrimerna.

— Jag har varit hård mot er, fromma män, och nu får jag mitt straff... Tillgiv mig, så lägger sig kanske vädret.

— Spörj fru Birgitta! svarade de alla med en mun.

Villrådig makade han på piskskaftet, ty hennes lugn gjorde honom dubbelt förskräckt. Han började plocka fram alla de penningar, som han hade tillnarrat sig under färden, och gav dem tillbaka till pilgrimerna och visade slutligen de utdragna tomma fickorna.

— Nu ha ni fått igen allt ert med ränta och

behöva ingen nöd lida, om vi väl komma på torra marken... men här få vi vår grav i djupet.

— Därför säga vi dig, tala med fru Birgitta.

Han stod ännu tvehågse, ty hennes bekymmerslösa väntan skrämde honom alltjämt långt mer än havets rytande. Slutligen gick han ett par tre steg fram emot henne och strök hättan av nacken.

— Jag vet, fru, att du är lika mäktig i trolldom som oförliknelig i fromhet... Läs du över vattnet!

Hon vaknade upp. Det ryckte i ögonlocken och, medan verklighetens vind blåste rätt in i hennes friska själ, blev hon åter den handlingskraftiga kvinnan från fordom.

— Jag är inte rädd som du, patron. Det är min trolldom. Jag har väl rest på vattenvägar förr. Lägg styret i lä och håll upp snipan mot vinden!

Hatten med det röda pilgrimskorset på brättet höll hon fast i blåsten och skyndade med små korta steg uppför trappan till kastellet. Patronen följde lydigt efter henne och lade sig framstupa över roderstången för att kunna trycka ned den mot relingen.

— Frukta ni den himmelska sällheten, sade hon till pilgrimerna, så kan jag trösta er med, att ni ännu få stanna i denna sorgevärld. Ingen enda av oss skall omkomma. Ställ er här uppe och sätt ut årorna mot klippan... Och så är det ännu en sak.

— Vad då, Brita-mor? frågade pilgrimerna och de måste le, då hon talade till dem på det sättet.

— Jo, det är det, att vi ha våra händer att hålla fast oss med till dess arabernas båtar hinna ut från land.

Skeppet började redan sjunka och slutligen stod endast kastellet över vattnet, men hennes sinnesnärvaro och trygga ro spred sig till de andra och de sågo båtarna skjuta fram genom vågdalarna eller lyftas i svallet. Havet svartnade och dånade som en beständig åska och korsfanan fladdrade rakt uppåt som en eldslåga. Allt emellanåt spolade en kall sjö över kastellet och rann bort på läsidan med en fångst av stavar och skor, och det lilla träaltaret, som magistern beständigt medförde, kastades på klippan. Seglet hängde nu endast fast vid skeppet med ett rep och låg utbrett på vattnet och flöt med stora kupiga luftblåsor. Birgittas krage pöste i blåsten, och hela tiden måste hon hålla i hattbrättena, men allt som båtarna närmade sig, märkte pilgrimerna, att hon åter fick samma frånvarande uttryck. De tyckte, att hon liknade en ros, som för ett ögonblick hade öppnat sig, när de andades på bladen, men sedan åter genast slöt sig om sin egen doft och färg.

Araberna klättrade upp och grepo män och kvinnor vid deras livrep och lyfte dem ned i de vickande båtarna som varupackor. Så snart pilgrimerna satte foten på stranden, böjde de sig och kysste marken. När de sedan vilat ut och torkat kläderna och hopsamlat några av sina ilanddrivna tillhörigheter, började de sin färd över Sarons grönskande slätt, där stillheten var så djup, att vinet av en lyftande duvsvärm kom deras hästar

och åsnor att rygga till som för en plötslig fara. Långsamt och nästan beständigt sjungande drogo de framåt och småningom kom Ramles torn i sikte. Då höll skaran rast under en dunge av lutande palmer och vid foten av ett uråldrigt olivträd, som susade innerst bland palmstammarna, uppbyggde magister Petrus ett altare av sten och grästuvor och överst satte han det svarta träkorset, som han räddat från vågorna. Därefter knäföll han i gräset och sjöng mässan och nedkallade frid över det av pest och örlig förhärjade hemlandet.

Allt emellanåt susade en duvsvärm genom luften. De bundna hästarna stampade och åsnorna gnisslade, men lika plötsligt vände stillheten åter och fast magistern talade helt sakta hördes han av alla.

— Fru Birgitta Birgersdotter! sade han slutligen efter förrättad altartjänst och vände sig om, och bakom honom satt träkorsets skugga på den knotigt vridna olivstammen. Din jordevandring lider mot sitt slut och du står vid det mål, till vilket du alltid längtat. Ett öde land ligger framför oss. Korsriddarnas stora konungar multna i jorden och det är redan länge sedan Saladdins blodiga yxor slogo in Jerusalems portar. De vänliga franciskanerbröderna i Ramle skola säkert härbärgera oss i natt och i Jerusalem skola vi få en trygg fristad i klostren, men utomkring ligger fiendemark. Så är det också med oss själva: vi ha fått en trygg borg i eget sinne, men utomkring står världen lika ond som förr. Dock kastar hon icke

längre sina stenar efter oss. Under fridens oliv har jag äntligen fått resa Birgittas altare och över oss flyga duvorna. I Vadstena höjas redan murarställningarna och snart skall klostret invigas. Småleken har tystnat och din sista vallfart har blivit ett segertåg. Allt vad du för egen del av livet begärt har du fått. Som den lyckligaste och ömmaste syster knäböjer du mellan din dotter och son, ängslig att med ett hårt ord grumla deras och din egen fröjd. Nordanvinden har gått över i stilla västan. Slå ned ögonen, fru Birgitta! Fordom brukade du bikta dig högt. Gör det också nu!

Birgitta slog ned ögonen och rodnade som en ung jungfru.

— Varför rodnar du och varför tiger du?

Rodnaden steg ännu mörkare ända upp över pannan. Hennes förvirring blev så stor, att hon glömde att hålla händerna knäppta och trevade på repet. Hon slog utan lov upp ögonen och såg stelt på magistern.

— Nu förstår jag dig inte längre, kära fru... Skall jag behöva uppmana dig att tala ärligt och öppet?

— Magister, viskade Karin, vad vill du att mor skall säga dig, om hon inte längre har några onda tankar eller begär på samvetet?

Då brusade det uråldriga olivträdet, under vilket så många vallfärdare snyftat, och pilgrimerna darrade av glädje.

— Du ödmjukar mig för djupt, barn, om du tilltror mig en sådan självförblindelse, svarade slut-

ligen Birgitta, osäkert och länge sökande efter vart ord. Jag finner bara inte rätta svaret... Den medgång, som kommit, är jag inte värd... Sedan den begynt känner jag mig svag och viljelös... och full av blygsel, lik en tiggerska som fått vida större och präktigare allmosor än förklädet kan rymma... Långa stunder glömmer jag, att jag är till. Mina tankar gå bort från mig själv. När magistern frågar mig om mig själv, måste han därför också först lämna mig rådrum att samla dem liksom herden måste samla getterna, innan han kan räkna dem inför husbonden... Jag hör röster tala och alla de mina, som gingo bort, draga mig ännu närmare intill sig än när de levde. Himmelen står vidöppen och jag hör änglarnas harpslag!

Magistern tog träkorset från altaret och ställde sig framför pilgrimerna.

— Birgitta har inte längre något att bikta, sade han. Så är den då upprunnen, den dag, på vilken jag alltid väntade, fridsdagen! Kom, landsmän, och låt oss sjunga och sjunga så länge vägen varar, ända till Jerusalem!

Återigen susade olivträdet och pilgrimerna bröto kvistar och satte i hattarna. Sedan begynte de åter sin vandring.

Franciskanermunkarna i Ramle, som kommo dem till mötes, bjödo dem härbärge, men redan efter några dagar voro de åter på färd över Judeens kala och steniga höjder. En stund vilade de ut i lunden vid Emaus och drucko av det friska

vattnet, men de kände ingen trötthet och ingen sveda av solhettan. Utan att själva veta därom redo de allt fortare och fortare och snart unnade de sig icke ens den kortaste rast. Knäböjande på berget hälsade de slutligen Jerusalem.

XVI.

Det var en av de ödsliga månskensnätter, då alla de kupiga taken kommo Jerusalem att likna en stad av gravhus. Skugga bredde sig i Josafats dal, där Kristus och Mohammed på domens dag skola spänna det snöre, över vilket människorna måste vandra. Tydligare än annars trodde sig väktaren på tempelplatsen höra det underjordiska sorlet från brunnen, som är nedgången till helvetet och där de dödas själar samlas för att bedja. Stenblocken i väggen ovanför judarnas klagoplats blevo i månens ljus ännu väldigare och tyngre och tistlarna, som växte i fogarna, skakade som asplöv. En sky låg över Oljoberget, och de oräkneliga små lutande griftstenarna utanför ringmuren, vilka under en solig luft på avstånd knappast kunde skiljas från ruingruset på marken, blevo upplysta liksom inifrån och bländande vita. I Heliga gravens kyrka ljöd ännu nattsången och några lampor brunno, men ingen levande gick på gatorna och alla luckor och dörrar voro slutna.

Vid Heliga graven hade Birgitta känt ett plötsligt sting genom bröstet och darrande av frossa hade hon vänt tillbaka till cellen i klostret

och nu sov hon på golvet med huvudet i Karins knä.

Vakande betraktade Karin månstrimman, som flyttade sig allt närmare och närmare och slutligen stannade över moderns huvud som en dallrande ljusring.

— Det är ju endast dagern från den välvda gallergluggen, tänkte hon och blundade, men när hon åter såg upp, flammade ljusringen ännu större och klarare.

Hon visste så fullt och fast, att det endast var månskenet, och hon blundade på nytt och prövade att tänka på annat, men när hon slog upp ögonen, hade Birgittas lappade dräkt blivit ljus och himmelsblå som manteln på Helge Eriks beläte i Alvastra kyrka.

Då förfärades Karin, så att hon icke längre kunde sitta lika orörlig, och Birgitta vaknade.

— Barn, sade hon, jag sov så gott.

— Mor snälla, förlåt mig att jag väckte dig, men en sådan hjärteångest har gripit mig, att jag måste stiga upp och andas ut.

Hon reste sig och ville lägga modern ned på halmkudden, men Birgitta satte sig upp och såg på henne.

— Säg mig vad som så kunnat skrämma dig.

— Det var något, som jag aldrig skall kunna säga dig, aldrig, mor, om du än befallde och bad ... ty om du tänkte min tanke skulle du skälva av fröjd och förskräckelse och ändå förneka den tanken. Det skulle bli din första osanning och

magistern skulle inte kunna säga, att Birgitta inte längre hade något att bikta.

— Du har försett dig på månljuset.

— Spörj mig inte, men låt mig få stå kvar här borta i skuggan och i stället göra dig en fråga. Är jag verkligen din dotter, är jag född av ditt kött och ditt blod. Säg mig att det inte är så och jag skall bli lugn igen... Säg, att du är oviss... att jag är bortbytt, att någon av tjänstekvinnorna, dig ovetande, kanske såg ditt rätta barn dö i vaggan och då i stället lade dit sitt eget... och att det barnet är jag.

— Nej, mitt barn är du, mitt hjärtebarn och solskensbarn, som blev min stödjande krycka... och vad jag begynt skall du fullborda.

Karin såg hur månstrimman på golvet flyttade sig allt närmare fram emot henne själv och hon tryckte sig intill väggen.

— Vi äro här så ensamma... Får jag inte kalla på systrarna?

— Är du rädd att vara ensam med din egen mor?

— Ja.

— Fruktar du mig mer i natt än annars?

— Ja.

— Jag vill dig ju endast väl.

— Låt mig få tända lyse, mor snälla. Magistern vakar i mansklostret vid sitt fönster och jag har lovat honom att tända lyse, om vi behöva honom.

Birgitta steg upp och räckte Karin båda händerna.

— Men jag känner mig nu starkare, fast jag nogsamt vet, att timglaset snart har runnit ut. Karin tryckte sig ännu närmare till väggen och mottog icke de framräckta händerna utan kysste dem och kysste ärmen och böjde sig slutligen och kysste fållen på kåpan.

— När du kommer bland de heliga... bed då för mig och för alla dem, som ropa efter oss ur gravarna, och för hela vårt folk och land. Bed för oss!

— I evighet skall aldrig den bönen tröttna på min mun.

Birgitta fattade Karin om huvudet och förde henne med sig fram till fönstret. Hon strök smekande över hennes panna och såg henne djupt in i ögonen.

— Tiden skyndar och snart går du framför nunnorna i Vadstena... På det svarta doket har du lärftskronan med de fem blodröda rundlarna. Vid kyrkdörren står båren med mull... och det är kall natt och alla träden ha rimfrost... och ni bära ljus i händerna för att sjunga matutina. Då skall du ihågkomma hur jag brukade väcka dig med riset, men aldrig skall du veta hur det riset sved i min hand och hur jag väntade, hur jag längtade till stunden, då vi blevo systrar. Du blev våren omkring mig, när mitt sinne var nära att förtorkas under världens smälek... Säg mig, var det också nyss de gamla minnena, som vaknade och var det därför du blev rädd för din mor?

— Nej, mor, jag mindes ingenting av det gamla och därför förskräcktes jag... Jag såg dig

som död. Spörj inte mer, ty aldrig får du svaret helt... Där ute ligger det övergivna Sion, Davids och Salomos stad, ett hemvist för främlingar. Förödd som den är vår egen ätt, men du, mor, du står ensam kvar bland ruinerna och får all den ära, som de andra mist...

— Barn, sade Birgitta hastigt, tänd lyset, så att magistern kommer!

— Du befallde mig ju själv nyss att inte göra det.

— Men nu smittar mig din egen rädsla. Jag vill inte tänka din tanke, inte bli lögnerska i min bikt. Tänd lyset!

I stället att vänta skyndade Birgitta själv ut i gången och tog lampan från nischen och ställde den i cellfönstret. Sedan lutade hon sig till Karin och medan de stodo lyckliga och tysta, hörde de hur magistern klappade på porten.

Birgitta sträckte sig mot gallret och ropade till honom:

— Jag har inte längre råd att tänka på vila, magister. Väck de andra och tillsäg dem att möta i gravkyrkan med ränslar och stavar. När vi ha åsett hur min son Birger där fått mottaga riddarslaget, skola vi utan dröjsmål fortsätta våra vandringar till de heliga orterna.

Hon gick från cell till cell och väckte kvinnorna och redan i dagningen voro alla pilgrimerna församlade i gravkyrkan. När de hade förrättat sin bön och alla lamporna och ljusen blivit tända, framträdde herr Birger och blev slagen till riddare av Heliga graven. Skölden och svärdet och kedjan

räcktes honom och då han uttalade den stolta eden att som Kristi stridsman kämpa för de svaga och värnlösa, sökte alla ögon Birgitta, men den hänryckta hade stannat bland de bortersta pilgrimerna vid dörren.

När sången var sjungen, fattade den haltande magistern åter träkorset och det var en syn av ålderdom och skröplighet, när han vid sin matmoders sida tågade åstad genom den gula hålväg, som stupade mot Jordan. Höstsolen glödde och Karin räckte ofta vattenflaskan till den stapplande gamla, men hon kände varken krämpor eller år. Viljelös som en sömngångerska mottog hon sina barns omvårdnad. Aldrig förr hade hon böjts av skröplighet och svaghet. Tinningen bultade och, när hon erfor en stunds svalkande lisa, menade hon, att uppe på klipporna, där hundratals örnar sutto sovande, gingo änglarna fram och skuggade henne med sina vingar.

På ökenslätten vid Jordan växte med fingerslånga taggar de buskar, av vilka Kristi törnekrona hade flätats, och där lägrade pilgrimerna. De kringströvande araberna redo förbi med en likgiltig blick på deras trasor. När Birgitta då lade sig ned på den heta sanden och mellan buskarna såg över Döda havets vatten, där solvägen dallrade, vaknade minnet av den ödsliga sjön nedanför Alvastra. Likheten var så stor, att då hon hörde det svenska tungomålet omkring sig, trodde hon sig förflyttad till hemmet, men hennes längtan var övervunnen och hon slöt genast ögonen och försjönk åter i sina inre syner.

— Du starka! sade Vandrande Tomas och borrade sin stav fast i sanden. Medgången skänkte dig ödmjukheten.

Utan att lyfta huvudet svarade hon:

— Vi förvandlas till det, som vi älska.

Han drog tillbaka handen från stavens svartnötta krycka.

— Rak var din väg som solvägen och därför hann du den andra stranden. Men vart hinner den oroliga, som vänder med var vind? Sjuttio år föra honom icke längre än en dag. Han vänder sig i ring, och vaggan och båren når han med båda händerna utan att ha byggt ett vidsträckt rike emellan dem. Ömka dig över honom, fru Birgitta, ty osäll är han född och visserligen är han Den fallna morgonstjärnans ättling. Hur högt en gnista stiger, slocknar hon i mörker, om hon ingenstädes kan bita sig fast och tända. Och nu, lev väl! Här vill jag stanna för att åtminstone i ensamhetens betraktelser få spegla den eviga kärleken till dess jag torkar bort på ökensanden, jag, eldens förspillda frö.

Han gick sina färde och när han kom till enslingarnas berg, Quarantana, klättrade han uppför den branta väggen. Likt snäckdjur, som resa sina horn och sträcka sig ur sina hus, böjde sig svartbruna anakoreter ur de svårtillgängliga hålorna och betraktade den nya gästen. Allt högre måste han stiga och hans sinnen svindlade. Då sänkte sig en mager arm från en klyfta och hjälpte honom upp till den översta hålan, som stod obebodd,

men som av sina sista invånare hade blivit prydd med fromma och enfaldiga målningar. Det var nu afton och en bädd av vass och torrt gräs befann sig ännu på marken, men han stannade vid ingången och hans röst, som så länge varit förstummad till en hes viskning, löstes i detsamma åter från sina band, så att han kunde sjunga. Han lyfte händerna och vände sig ned mot jorden, som låg öde under stjärnorna, och hans dystra och mässande sång upprepades av bråddjup och klyftor. Runt om på bergen stämde de andra enslingarna i och mörka röster svarade från Jerikos grushögar, vilka ännu tycktes mullra och skälva under Josuas förbannelse. Hela den vilda ökendalen mässade om ånger och fasa liksom helvetet sjunger på långfredagsnatten, då de osaligas röster genombäva jorden och de tio himlarna som en dödskall frossa.

Pilgrimerna slöto sig ängsligt närmare samman och Peder Skräddare skar ned en törnbuske och satte eld på kvistarna för att med lågan besvärja de onda väsen, som fyllde mörkret. Herr Birger stod lugn och fåordig och liknade i sin släta dräkt mer en fredlig köpman än en riddare. Magister Petrus och kapellanerna läste i sina böcker, och stödd mot Karin låg Birgitta utsträckt på sanden med elden tätt invid sina fötter, men hon höll ögonen slutna och ingen visste rätt om hon sov eller vakade.

Peder Skräddare tänkte, att han skulle känna sig tryggare, om hon bara sloge upp ögonen, men

han vågade icke tilltala henne utan samlade tyst allt rikligare bränsle. Elden flammade hög och sprakande och när törnrevorna glödgades och krökte sig, framsipprade kring taggarna den mörkaktiga saven som blodsdroppar.

XVII.

Birgitta var nu sjuttio år och det led mot aftonen.

Årslagen förde henne framåt från Kanaans land. När skeppet låg i hamn vid Cypern, talade hon ännu en gång mörka och hotande ord inför drottningen, men då hon åter satt på havet, blevo i hennes närhet till och med de vilda roddarna glättigt saktmodiga och stilla.

— Ni ha ett tungt dagsverke, sade hon, och jag har inte längre några penningar att giva er, men varen inte den gamla kvinnan gramse.

Låg vinden mot, satte hon sig ofta hos dem på bänken och, fast de flesta av dem voro saracenska slavar, gjorde hennes blida ord luften ljus och lätt omkring dem och de skulle gärna ha offrat sitt liv för henne, om hon det begärt.

Rädd att väcka de sovande, ängslig att störa de samtalande gick hon ibland barfota och sakta upp på kastellet för att hängiva sig åt sina betraktelser och allt emellanåt skrev hon på en vaxtavla, som hon sedan räckte till magistern. Satt någon tung till sinnes, kom hon efter en stund ned

till den svårmodige för att blåsa bort skyarna från hans tankar. Beredvilligare kunde icke männen lämna plats vid sin sida åt den vänaste ungmö än åt den vithåriga gamla, och vördnaden för henne var så stor, att då hon sov, upphörde liksom för ett hemligt tecken allt talande och roddarna hällde vatten på årorna för att de icke skulle gnissla.

När pilgrimerna landstego i Neapel, var Birgitta så avfallen, att hon måste stödja sig på käpp, och hon kunde icke förtära annat än bröd, uppmjukat i vin eller kokt vatten. Hela stranden var mörk av människor, och drottning Johanna kom henne ångerfull till mötes med knäfall och fotkyssning som hade Birgitta nu varit den rätta härskarinnan. Drottningen anropade henne att bedja för Neapels av pest och olyckor plötsligt hemsökta invånare. Fast den heliga icke längre förmådde höja de knäppta händerna, utan måste stödja dem över käppkryckan, stannade hon och bad för hela folket. Den uppenbarelse, som hon sedan fick mottaga under kvällens timmar, uppspikade ärkebiskopen på domkyrkans port och hela natten hördes de sjuka, som lågo på gatorna, ropa namnet Birgitta för att därmed beveka själva döden.

Då det led mot påsken intågade slutligen pilgrimerna i sitt gamla hem vid Campo de' Fiori, nöjda att återse den skuggiga trädgården och de tysta rummen. Vaka och fasta hade likväl så uttömt Birgittas krafter, att hon snart icke längre förmådde besöka kyrkorna. Påvliga sändebud,

prinsar och kardinaler och munkar klappade dagligen på porten och, när de blevo mottagna i kammaren, funno de en ålderstigen sierska, som med dotterns hand i sin och djupa vidöppna ögon satt i hörnet på stengolvet, ombäddad med grå och trasiga halmkuddar. Silkestofsar hängde ännu fram från tagelskjortan, men purpurfärgen var urblekt och allt guldet borta.

Slutligen märkte de, som vårdade henne, att hon icke längre förmådde uthärda kölden från stengolvet, och de bäddade henne då på samma bord, där hon förr suttit lutad över sin hägerfjäder och sina papper. Fast kinderna voro insjunkna tycktes dem, att de aldrig sett henne mer fager.

— Kristus talar till mig, sade hon, och detta är hans ord: Jag har gjort med dig liksom brudgummen, vilken gömmer sig en stund för bruden, att hennes längtan må bli mer brinnande. Någon tid har jag fördolt mig och det har varit din prövotid, men nu är stunden att mitt löfte skall fullbordas och femte dagen härefter på morgonen skall du vänta mig. Inför mitt altare skall du klädas till min brud och vigas till nunna och moder i Vadstena, men vet, att din kropp skall du lämna här i Rom till dess han kommer till det rum, som blir honom berett. Säg dina skriftefäder, att de överlämna alla mina ord, som jag ingivit dig, till bröderna. Hos dem skall jag tända min andas eld och när mig behagar, skola människor uppstå, som med fröjd och sällhet mottaga de himmelska uppenbarelserna.

Som en stridsman på ett segerfält uppsatte magister Petrus sitt altare i Birgittas kammare. De yngre kapellanerna stannade utanför dörren till att vakta den. Peder Skräddare klädde sig åter med flaska och ränsel för att stå färdig att avgå som budbärare till Alvastra och över alla låg en stilla glädje som i ett bröllopshus.

På morgonen den femte dagen, då mässan skulle sjungas, närmade sig Karin och herr Birger med ett tänt vaxljus och satte det i den döendes händer. Det lyste över hennes drag, vilka voro lika vita som lärftsklädet under doket, och hon sade till dem:

— Intet, intet mänskligt har jag mer älskat än min husbonde och mina barn, och ingen vållade jag större sorg... och själv kan jag icke längre sörja. De ropa icke längre efter mig ur gravarna för att hota och klaga utan för att överkorsa skuldebrevet och tacka mig. Äro de i sin hängivna godhet icke värda tusen gånger större ära än jag? På alla mina frågor har du svarat mig, evige domare, men så ofta jag stammat den frågan, har det blivit mörkt omkring mig och jag har icke längre förnummit ditt ord. En tiggerskas två tomma händer är allt vad jag har att räcka dig. Så är det då din mening, att också de, som hetast brinna av åstundan att tjäna din kärlek och rättfärdighet, skola göra ont liksom de onda, och bitter gråt skall följa dem över jorden.

Hon såg stelt i lågan utan att blunda och de kringstående förstodo, att hon icke längre kunde se ljuset, men i detsamma föll en vaxdroppe på